

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Diplomová práce

2024

Bc. Kryštof Tomeczek

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

**Možnosti a limity reformy daytonského rámce: reforma
volebního zákona Bosny a Hercegoviny**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Kryštof Tomeczek

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29. dubna 2024

Bc. Kryštof Tomeczek

Bibliografický záznam

TOMECZEK, Kryštof. *Možnosti a limity reformy daytonského rámce: reforma volebního zákona v Bosně a Hercegovině*. Praha, 2024. 64 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D.

Rozsah práce: 119 208 znaků

Abstrakt

Bosna a Hercegovina (dále jen BaH) se potýká s problémy plynoucími z implementace ústavy, kterou obsahovala Daytonská mírová dohoda z roku 1995. Tato kompromisní mírová dohoda sice zastavila ozbrojený konflikt, nedokázala však vyřešit jeho příčiny. Přímý vojenský konflikt se následně přenesl do politického prostředí. Mezi nejzávažnější a silně kritizované nedostatky bosenské Ústavy patří nedokonale nastavené sdílení moci mezi příslušníky konstitutivních národů, na jehož základě jsou určitým skupinám bosenských obyvatel upírána některá politická práva. V této souvislosti se intenzivně, prozatím však bez výsledku, debatuje o nutnosti změny volebního zákona BaH. Tato změna je úzce provázána s komplexnější reformou daytonského rámce. Dosavadní výzkum problematiky reformy volebního zákona se zaměřoval především na normativní hodnocení, nakolik poválečný vývoj BaH naplňuje obecně definované koncepty demokratizace, europeizace apod. Rozbor okolností, které stojí v pozadí debat, a konkrétních politik klíčových bosnekohercegovinských aktérů, zůstal doposud v pozadí. Cílem práce je analyzovat vývoj diskursu bosňáckých a bosnekohercegovinských politických elit ohledně reformy volebního zákona v BaH. Záměry jednotlivých aktérů budou zmapovány na základě rozboru využitých argumentačních a komunikačních strategií a následně vzájemně porovnány. Hlavní výzkumnou metodou je kritická diskurzivní analýza, která vypomůže detekovat, jakým způsobem je prostřednictvím projevů politických představitelů o reformě volebního zákona BaH konstruována sociální realita v daytonské BaH. Výsledky výzkumu přispějí k širší debatě limitů konsociačního modelu v BaH a diskusím případné reformy.

Abstract

Bosnia and Herzegovina (hereinafter BiH) is facing problems arising from the implementation of the constitution contained in the Dayton Peace Agreement of 1995. Although this compromise peace agreement stopped the armed conflict, it failed to solve its causes, thus allowing the conflict to transfer into the political environment. Among the most serious and highly criticized shortcomings of the Bosnian constitution is the imperfectly set sharing of power between members of the constituent nations. As a result, certain groups of the Bosnian population are denied certain political rights. In this context, the need to change BiH's electoral law is being debated intensively, but so far without results, with which, however, the more complex reform of the Dayton framework is closely

linked. So far, research into the issue of electoral law reform has focused primarily on a normative assessment of the extent to which BiH's post-war development fulfils the generally defined concepts of democratization, Europeanization, etc. The analysis of the circumstances behind the debates and the specific policies of key actors in Bosnia and Herzegovina has remained in the background until now. The aim of the project is to analyse the development of the discourse of Bosniak and Bosnian Croat political elites regarding the reform of the electoral law in Bosnia and Herzegovina. The intentions of the individual actors will be mapped based on the analysis of the argumentation and communication strategies used and then compared with each other. The main research method is a critical discourse analysis, which will help to detect how the social reality in Dayton BiH is constructed through the speeches of political representatives about the reform of the BiH electoral law. The results of the research will contribute to a broader debate about the limits of the consociation model in Bosnia and Herzegovina and the discussions of possible reform.

Klíčová slova

Bosna a Hercegovina, konsociační demokracie, reforma, volební zákon, daytonský rámec, diskurzivní analýza

Keywords

Bosnia and Herzegovina, consociational democracy, reform, electoral law, Dayton framework, discourse analysis

Title

Options and limits for reforming the Dayton framework: reforming Bosnia and Herzegovina's electoral law

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce PhDr. Ondřeji Žílovi, Ph.D. za podnětné připomínky, trpělivost, vstřícnost a ochotu. Dále bych chtěl poděkovat svojí ženě Mirele, bez níž by tato práce nikdy nemohla vzniknout, svým rodičům za jejich vytrvalou podporu a kolegyním a kolegům z IMS za nezapomenutelná studijní léta.

Obsah

Úvod	2
1. Kontextuální část	4
1.1. Daytonská mírová dohoda	4
1.2. Konsociační demokracie a činnost mezinárodního společenství v Bosně a Hercegovině	6
1.3. Demografický vývoj a vývoj mezi-etnických vztahů v poválečné Bosně a Hercegovině	10
1.4. Volby do politických institucí Bosny a Hercegoviny a Federace Bosny a Hercegoviny podle volebního zákona a Ústavy	12
1.4.1. Volby do Předsednictva Bosny a Hercegoviny	13
1.4.2. Volby do Sněmovny reprezentantů Parlamentu Bosny a Hercegoviny	14
1.4.3. Volby do Sněmovny národů Parlamentu Bosny a Hercegoviny	14
1.4.4. Volby do Sněmovny reprezentantů Parlamentu Federace Bosny a Hercegoviny	14
1.4.5. Volby do Sněmovny národů Parlamentu Federace Bosny a Hercegoviny	15
1.4.6. Volby do kantonálních skupštin	15
1.5. Diskriminační články volebního zákona	16
1.5.1. Diskriminace „Ostatních“	16
1.5.2. Diskriminace příslušníků konstitutivních národů (případ „Pilav“)	17
1.5.3. Diskriminace a marginalizace bosenských Chorvatů (případ „Komšić“ a případ „Ljubić“)	18
1.6. Vývoj debaty o reformě daytonského rámce a volebního zákona	19
2. Teoreticko-metodologická část	22
2.1. Metodologie	22
2.1.1. Kritická diskurzivní analýza a diskurzivně-historický přístup	22
2.1.2. Diskurz a jeho analýza	23
2.1.3. Postup analýzy	24
2.2. Teoretický rámec	25
2.3. Současný stav poznání	26
3. Analytická část	30
3.1. Bosňácká a formálně „občanská“ politická elita a návrhy reformy volebního zákona	31
3.2. Postoje bosňácké politické elity, priority, legitimizační strategie	34
3.3. Odlišnosti v rámci bosňáckého diskurzu	45
3.4. Chorvatská politická elita a návrhy reformy volebního zákona	47
3.5. Postoje bosensko-chorvatské politické elity, priority, legitimizační strategie	50
3.6. Odlišnosti v rámci chorvatského diskurzu	58
3.7. Hlavní odlišnosti mezi diskurzy bosňáckých a bosensko-chorvatských politických aktérů	60
Závěr	63
Summary	65
Použitá literatura	67
Primární zdroje	67
Sekundární zdroje	86

Úvod

V Bosně a Hercegovině (dále jen BaH) již více než dvě dekády probíhá debata a vyjednávání o reformě volebního zákona, který diskriminuje určité skupiny obyvatelstva. Toto téma je velmi citlivé, jelikož se reforma volebního zákona úzce váže na obsáhlejší reformu daytonského rámce. Takové změny nejsou mezi bosenskými politiky příliš populární, protože by nutně vedly ke změnám rozložení moci ve státě.

Cílem této práce je stanovit, jak se k reformě volebního zákona staví bosňácké a bosenskochorvatské politické elity, jaké jsou jejich proklamované priority, jak jsou jimi tyto priority legitimizovány, a v čem se navzájem liší. Komparace těchto diskurzů prokáže vzájemnou neslučitelnost pohledů bosňáckých a bosenskochorvatských politických elit na způsob reformy volebního zákona. Výsledky analýzy umožní dokumentovat, jakým způsobem poskytuje daytonský rámec prostor pro rozvoj protichůdných diskurzů, které by se daly charakterizovat jako „pokračování války jinými prostředky“.¹

Druhá výzkumná otázka bude zaměřena na to, zda ohledně reformy volebního zákona vykristalizovalo v rámci jedné etno-nacionálně definované politické elity více názorových proudů, tj. zda političtí představitelé reprezentující jeden konstitutivní národ zaujmají ohledně reformy volebního zákona shodná stanoviska či nikoliv. Pokud se ukáže, že politické elity jsou vnitřně názorově vnitřně fragmentované, budou jednotlivé názorové proudy vzájemně porovnány a diskutovány.

Mnozí autoři se zabývají možnostmi odstranění diskriminačních prvků z daytonského rámce, především případ Sejdić-Finci, Ljubić a Zorić.² Ne všichni však reflektují politickou situaci v zemi. Tato práce proto přispěje do debaty nejen o možnostech, ale především o limitech provedení změny v současném nastavení BaH, tj. reformy striktně konsociačního modelu, která by umožnila efektivní fungování státu a zaručila ochranu lidských práv. Současné nastavení vychází z široce kompromisní mírové dohody a provedení jakékoliv změny je velmi citlivou záležitostí. Mezi příslušníky konstitutivních národů BaH převládá nedůvěra, kterou rétorika etno-nacionálních politických elit dále posiluje. Širším záměrem práce je přispění do obecnější diskuse

---

¹ Dražen Pešar, *Peace as War: Bosnia and Herzegovina Post-Dayton*, (Budapest: Central European University Press, 2019): 2, www.jstor.org/stable/10.7829/j.ctvh8r0p6 (poslední přístup 20. září 2019).

² Amra Bašić, „Sejdić-Finci and Pilav: Bosnia-Herzegovina's Road to Implementation of the European Convention on Human Rights“, *Transitional law & Contemporary problems* 29, č. 1 (2019): 569–610, <https://www.proquest.com/openview/15a8ad5eafdcc18b127767f5f510d8ba/1?pq-origsite=g scholar&cbl=2032727> (poslední přístup 20. října 2022).; Mirjana Kasapović, *Bosna i Hercegovina 1990.–2020., Rat, država i demokracija* (Zagreb, Školska knjiga, 2020).

o konsociačním modelu, jeho funkčnosti a využití. Výsledky práce přinesou nové argumenty do debaty o tom, jaký vliv má konsociační model na vývoj států postižených válečným konfliktem. Na základě zjištění výzkumu bude možné identifikovat jeho největší slabiny a zhodnotit, nakolik je aplikace daného modelu v těchto případech vhodná. V neposlední řadě bude práce příspěvkem do diskuse o problematice peacebuildingu v daytonské BaH spojené s poválečným uspořádáním státu.

V první kapitole budou vysvětleny principy a nástroje kritické diskurzivní analýzy, diskurzivně-historické metody, cíle a nástroje diskurzivních strategií, důležité pojmy a postup analýzy. Další kapitola je věnovaná historicko-politickému kontextu daytonské BaH s důrazem na problematiku volebního zákona a reformu daytonského rámce. Kontextuální rámec byl vypracován na základě analýzy sekundární literatury zabývající se nedostatky daytonského pořádku, a analýzy rozsudků soudních institucí, které označily některé články Ústavy BaH za diskriminační. Tato iniciační fáze je nezbytná pro pochopení okolností vzniku debaty o reformě volebního zákona a jejím významu. Ústřední část práce tvoří kapitola, která se zabývá analýzou diskurzu politických představitelů. Tato část je rozdělena do několika podkapitol. První tři z nich jsou věnované analýze diskurzu bosňáckých politických elit, další tři jsou věnovány diskurzu bosenskochorvatských politických elit. Jednotlivé diskurzy jsou následně vzájemně porovnány. Závěry práce by měly ukázat, že politickým elitám jde v této debatě především o udržení moci. Samotné provedení reformy za účelem zkvalitnění života občanů BaH a demokratizace politického systému naopak zůstává v pozadí.

1. Kontextuální část

Cílem této kapitoly je na základě analýzy sekundární literatury přiblížit podobu a princip fungování daytonského nastavení BaH. Bude zde představen politický aparát BaH a Federace BaH (dále jen FBaH), způsob volby do politických institucí s důrazem na etnickou příslušnost elektorátu a etnické kvóty pro obsazování jednotlivých politických funkcí. Dále budou nastíněny hlavní nedostatky daytonského rámce spojené s diskriminačním charakterem některých článků Ústavy BaH a volebního zákona BaH. Tato kapitola je nezbytná pro pochopení okolností vzniku debaty o reformě volebního zákona a jejím významu.

1.1. Daytonská mírová dohoda

V Daytonská mírová dohoda z roku 1995 ukončila ozbrojený konflikt v BaH, jenž se rozhořel na jaře roku 1992 v důsledku vyhrocené atmosféry provázející rozpad Jugoslávie. Zahájení dalšího kola mírových jednání, která nakonec vedla k uzavření mírové smlouvy, bylo do velké míry vynuceno mezinárodním společenstvím v čele se Spojenými státy. Hlavním cílem bylo neprodleně ukončit probíhající boje a etnické čistky. O podobě mírové dohody vyjednávali političtí představitelé znepřátelených národnostních skupin pod vedením amerického diplomata Richarda Holbrooka. Zmíněnými představiteli byli bosenský prezident Alija Izetbegović, chorvatský prezident Franjo Tuđman a srbský prezident Slobodan Milošević.³ Tato skutečnost bývá často kritizována, neboť přítomnost zástupců znepřátelených stran na mírových jednáních legitimizovala jejich pozici ještě před zahájením poválečné rekonstrukce BaH.⁴

Mírová dohoda obsahovala kromě obecné rámcové smlouvy také jedenáct příloh (tzv. Annexů). Zatímco přílohy pojednávající o vojenské agendě jsou rozpracovány detailně, přílohy zabývající se širší agendou spojenou s rekonstrukcí státu jsou poněkud stručné a není z nich patrné, kdo bude zodpovědný za implementaci jednotlivých bodů, ani

---

³ Lejla Starčević-Srkalović, *The democratization process in post-Dayton Bosnia and Herzegovina and the role of the European Union* (Baden-Baden: Nomos, 2010), 100.; Anela Ramić, „Dejtonski mirovni sporazum i njegova realnost“, *Pregled – časopis za društvena pitanja* 53, č. 1 (2012): 221–222, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=109474> (poslední přístup 1. prosince 2022).

⁴ Roland Kostić, „Tranziciona pravda i pomirenje u Bosni i Hercegovini: čije uspomene, čija pravda?“, *Sociologija*, č. 4 (2012): 653–654, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=45036> (poslední přístup 1. prosince 2022).

jak by měla jejich implementace probíhat.⁵ Pro tuto diplomovou práci je důležitá především Příloha 4, která obsahuje bosenskou ústavu.⁶

Podpisem mírové dohody sice došlo k zastavení ozbrojeného konfliktu, samotná mírová dohoda ale nedokázala vytvořit vhodné podmínky pro fungování státu. Jedním z hlavních nedostatků mírové dohody je, že nedokázala vyřešit neslučitelné postoje a vize politických elit zastupujících tři konstitutivní národy BaH, které vedly na začátku 90. let k rozpoutání ozbrojeného konfliktu.⁷ Jedná se pouze o hrubý kompromis představující jakýsi výchozí rámec v podobě Ústavy BaH, která měla být dalšími politickými vyjednáváním na domácí půdě postupně upravována tak, aby se stal z BaH plně funkční stát.⁸ K tomu však nikdy nedošlo. Již v prvních poválečných volbách v roce 1996 opět vyhrály nacionalistické strany, které byly zodpovědné za vyvolání válečného konfliktu, a které využily křehký daytonský rámec k pokračování války v politické rovině.⁹

Pozitivní změnu a vytvoření podmínek umožňujících všestranný rozvoj BaH nepřinesl ani aktivnější přístup mezinárodního společenství, které se v čele s Vysokým představitelem pro BaH ujalo implementace poválečné civilní agendy. Vysoký představitel získal v roce 1997 tzv. Bonnské pravomoci, které mu umožnily např. přijímat či rušit zákony nebo odvolávat politické představitele, kteří by obstruovali proces implementace daytonských dohod.¹⁰ Mezinárodní společenství se na jedné straně sice aktivně zapojovalo do procesu poválečné rekonstrukce, na druhé straně však nedokázalo pohotově reagovat na

---

⁵ Tim Banning, „The ‘Bonn Powers’ of the High Representative in Bosnia Herzegovina: Tracing a Legal Fingerprint“, *Goettingen Journal of International Law* 6, č. 2 (2014): 263–264, https://gojil.eu/issues/62/62_article_banning.pdf (poslední přístup 1. prosince 2022).; Ondřej Žíla, „Bosna a Hercegovina“, In *Státy západního Balkánu v uplynulém čtvrtstoletí a perspektivy jejich vývoje*, Jan Pelikán, Tomáš Chrobák, Jan Rychlík (Praha: Vydavatelství FF UK / Faculty of Arts Press, Charles University, 2016): 111, <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=nlebk&AN=1457601&lang=cs&site=eds-live&scope=site> (poslední přístup 1. prosince 2022).

⁶ „Dayton Peace Agreement“, Organization for Security and Co-operation in Europe (14. prosince 1995), <https://www.osce.org/bih/126173> (poslední přístup 1. března 2020).

⁷ Ondřej Žíla, „Poločas rozpadu? Dvojí štěpení daytonské Bosny a Hercegoviny“, *Porta Balkanica* 10, č. 1–2 (2018): 9, <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/138943> (poslední přístup 1. prosince 2022).

⁸ Jared O. Bell, „Dayton and the Political Rights of Minorities: Considering Constitutional Reform in Bosnia and Herzegovina after the Acceptance of its Membership Application to the European Union“, *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe* 17, č. 2 (2018): 23, <http://www.ecmi.de/fileadmin/downloads/publications/JEMIE/2018/O Bell.pdf> (poslední přístup 1. prosince 2022).

⁹ Dražen Pehar, Dražen Pehar, *Peace as War: Bosnia and Herzegovina Post-Dayton* (Budapest: Central European University Press, 2019): 15, www.jstor.org/stable/10.7829/j.ctvh8r0p6 (poslední přístup 1. prosince 2022).

¹⁰ Damir Kasum, „Vývoj politického systému Bosny a Hercegoviny po Daytonu a jeho současná podoba“, *Středoevropské politické studie* 8, č. 2–3 (2006): nestránkováno, <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4182/6085> (poslední přístup 1. prosince 2022).; Ondřej Žíla, „Bosna a Hercegovina“, 113–114.

skutečnost, že implementace daytonské ústavy BaH v poválečné éře odhalila mnohé její nedostatky. Určité její pasáže jsou vágně formulované a implementace některých bodů ústavy ukázala jejich nefunkčnost v praxi a mnohdy také jejich vzájemnou protichůdnost. Nedovršený proces budování funkčního státu je výhodný především pro nacionalistické strany, neboť jim paralýza státu usnadňuje udržení moci. Je tedy logické, že se tyto strany snaží o udržení statusu quo a nemají zájem provádět změny, které by znamenaly byť jen dílčí oslabení jejich pozic.¹¹

1.2. Konsociační demokracie a činnost mezinárodního společenství v Bosně a Hercegovině

Architekti mírové dohody vycházeli při navrhování nového politického systému z konceptu konsociační demokracie podle Arenda Lijpharta, který jej navrhl v 70. letech jako vhodné řešení pro hluboce rozdělené společnosti (především jazykově, etnicky a nábožensky). Tento systém založený na široké koalici, garantovaném právu veta, striktní proporcionalitě a široké autonomii jednotlivých skupin se zdál být vhodný pro stabilizaci válkou zmítané BaH. Konsociační systém byl vnímán jako jediný možný systém, který by dokázal zaručit rovné podmínky pro všechny zúčastněné strany a zajistit vhodné prostředí pro poválečnou rekonstrukci státu.¹²

Daytonská ústava musela nevyhnutelně zohlednit multietnický charakter BaH, což mělo za důsledek zavedení velmi komplikovaného politického systému, založeného na sdílení moci mezi třemi konstitutivními národy – Bosňáky, bosenskými Chorvaty a bosenskými Srby v poměru 1:1:1. Kromě toho BaH oficiálně uznává 17 národnostních menšin: Albánce, Čechy, Černohorce, Italy, Němce, Poláky, Romy, Rumuny, Rusy, Rusíny, Slováky, Slovince, Turky, Ukrajince a Židy. Příslušníci těchto skupin mohou kandidovat do určitých politických funkcí v kategorii „Ostatní“. Do kategorie „Ostatní“ patří dále lidé, kteří se z různých důvodů neidentifikují jako příslušníci ani jednoho z konstitutivních národů BaH a považují se např. za Bosňany. Často jde o potomky ze smíšených manželství nebo mladé lidi z větších měst.¹³ Obecně lze ale říci, že menšiny

---

¹¹ Roberto Belloni, „Bosnia: Dayton is Dead! Long Live Dayton!“, *Nationalism and Ethnic Politics* 15, č. 3–4 (11. prosince 2009): 360, <https://doi.org/10.1080/13537110903372367> (poslední přístup 1. prosince 2022).

¹² Ivan Pepić, „A war by other means? Conceptions of democracy and the election law in Bosnia and Herzegovina“, *Analí Hrvatskog politološkog društva* 15, č. 1 (2018): 32–33, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=748282> (poslední přístup 1. prosince 2022).

¹³ Jared O. Bell, „Dayton and the Political Rights of Minorities“, 19.; Robert M. Hayden, „Postmortem on a Stillborn Census: Bosnia-Herzegovina, 2013–16“, *Ethnopolitics* 20, č. 3 (2021): 334, <https://doi.org/10.1080/17449057.2020.1821335> (poslední přístup 1. prosince 2022).

byly do značné míry záměrně vyloučeny daytonskou ústavou z politického systému BaH a většina moci byla svěřena do rukou příslušníků konstitutivních národů a v důsledku toho převažují kolektivní práva nad právy individuálními.¹⁴

Aby byla zaručena ochrana kolektivních práv konstitutivních národů, disponuje daytonský systém několika mechanismy, které znemožňují přehlasování jednoho národa ostatními. Jedním z mechanismů proti přehlasování je klauzule stanovující kvorum a minimální počet představitelů, kteří musí hlasovat pro přijetí zákona. Ve Sněmovně národů BaH musí pro přijetí zákona např. hlasovat nejméně 2 zástupci z každého konstitutivního národa a kvorum je stanoveno na 9 osob, z nichž musí být tři Bosňáci, tři Chorvaté a tři Srbové.¹⁵

Kontroverznějším ochranným mechanismem je pravomoc členů Předsednictva BaH vetovat rozhodnutí ostatních členů tohoto úřadu v případech, kdy by mohlo dojít k ohrožení „důležitých národních zájmů“ (*vitalni nacionalni interes*) konstitutivního národa, jehož je daný člen reprezentantem. Vetované rozhodnutí následně putuje do Národního shromáždění RS nebo Sněmovny národů FBaH, kde musí být schváleno dvoutřetinovou většinou. Kritéria vymezující „důležitý národní zájem“ pro využití tohoto práva veta jsou však vymezena velmi vágně a je proto poměrně snadno zneužitelné k zablokování legislativního procesu.¹⁶ Vládnoucí nacionalisté proto často využívají tohoto kompromisního nastavení daytonského systému při rozhodování o důležitých otázkách a blokují tím rozhodovací proces. Princip sdílení moci na základě etnického klíče, přestože byl původně zamýšlen jako nástroj pro budování demokratického státu, se stal příčinou napětí a překážkou pro efektivní fungování státu.¹⁷

Komplikovaný politický aparát je spjatý s administrativním uspořádáním BaH, které má charakter asymetrické federace dvou entit – unitární Republiky srbské (dále jen RS) a Federace Bosny a Hercegoviny (dále jen FBaH), jež je dále rozčleněna do 10 kantonů. Distrikt Brčko, malé území na severovýchodě země oddělující dvě části RS, má potom speciální status. V důsledku tohoto několikastupňového aparátu je moc roztržena mezi centrální vládu, entitní vlády a ve FBaH ještě mezi kantonální vlády.

---

¹⁴ Ondřej Žíla, „Bosna a Hercegovina“, 134.

¹⁵ „Dayton Peace Agreement“, Organization for Security and Co-operation in Europe.

¹⁶ Roberto Belloni, *State building and international intervention in Bosnia* (London: Routledge, 2007): 66.

¹⁷ Ondřej Žíla, „Ochromená Bosna a Hercegovina: politický a společenský vývoj v postdaytonském období“, *Dějiny a současnost*, č. 9 (2013): 50,

https://www.academia.edu/6611774/ŽÍLA_O_Ochromená_Bosna_a_Hercegovina_politický_a_solečenský_vývoj_v_postdaytonském_obdob%C3%AD_In_Dějiny_a_současnost_č_9_2013_s_48_51 (poslední přístup 11. května 2020).

Hierarchie bosenských zákonů a ústav je tím pádem komplikovanější a méně přehledná. Kantonální, entitní a centrální zákony musí být v souladu s ústavou daného správního celku (kantonů, entit a BaH) a ústavy nižších správních celků musí být zároveň v souladu s ústavou vyššího správního celku (ústavy kantonů podléhají Ústavě FBaH, která je spolu s Ústavou RS podřízena Ústavě BaH).

Zatímco autonomie entit je poměrně široká, pravomoci centrální vlády byly daytonskou ústavou vymezeny na následující oblasti: zahraniční politika, zahraničně-hospodářská politika, celní politika, monetární politika, financování institucí a mezinárodních závazků BaH, imigrační a azylová politika, mezinárodní a mezientitní vymáhání práva, vytvoření a provoz mezientitních a mezinárodních komunikačních prostředků, řízení mezientitní dopravy, dohled nad vzdušným prostorem země.¹⁸ Zbylé pravomoci, které se týkají převážně vnitřních záležitostí, mají v kompetenci entity.¹⁹ Entitní instituce jsou tím pádem násobně silnější než centrální instituce. I v tomto případě však nejednoznačnost a rozporuplnost formulací částí mírových dohod zapříčinila, že si jednotlivé strany vykládají autonomii entit rozdílně.²⁰ Kolizí těchto protichůdných interpretací je v politické sféře udržován stav válečného napětí.²¹

V poválečné době došlo k vzniku velkého počtu nových politických subjektů. Stranický systém v BaH je tedy pluralitní. V BaH jsou tři typy politických stran – etablované strany, nové strany a nenacionální strany. Poslední zmíněné se prezentují jako multietnické či občanské, ve skutečnosti však jejich členská základna i voliči pocházejí z jedné etnické skupiny. Výjimkou je Naše strana (*Naša stranka*, NS), která však má poměrně malou podporu voličů.²² Nejvýznamnějšími politickými stranami ve FBaH jsou Strana demokratické akce (*Stranka demokratske akcije*, SDA), Chorvatské demokratické společenství (*Hrvatska demokratska zajednica*, HDZ), Sociálně demokratická strana BaH (*Socijaldemokratska partija BiH*, SDP BiH), Demokratická fronta (*Demokratska fronta*, DF), Svaz za lepší budoucnost BaH (*Savez za bolju budućnost BiH*, SBB), Národ a spravedlnost (*Narod i pravda*, NiP), Naše strana (*Naša stanka*, NS) a Hnutí demokratické akce (*Pokret demokratske akcije*, PDA). Většina bosenskochorvatských politických stran je sdružena do Chorvatského národního shromáždění (*Hrvatski narodni sabor*, HNS), které je pod kontrolou HDZ BiH a slouží především ke koordinaci politiky v oblastech FBaH

¹⁸ „Dayton Peace Agreement“, *Organization for Security and Co-operation in Europe*.

¹⁹ Dražen Pešar, *Peace as War*, 217.

²⁰ Damir Kasum, „Vývoj politického systému Bosny a Hercegoviny po Daytonu a jeho současná podoba“.

²¹ Dražen Pešar, *Peace as War*, 1–2.

²² Ondřej Žíla, „Bosna a Hercegovina“, 115.

obývaných Chorvaty. Tato politická organizace vznikla v roce 2000, poté byla několik let nečinná a svou činnost obnovila v roce 2011 za účelem boje za zrovnoprávnění Chorvatů v BaH a vytvoření chorvatské federální jednotky.²³ HDZ BiH, HDZ 1990 a menší strany v rámci Chorvatského národního shromáždění tradičně cílí na chorvatské voliče. Voličskou základnu SDA tvoří převážně Bosňáci. Strany jako DF, NS a SDP BiH bývají někdy označovány za multietnické.²⁴ Ve skutečnosti však pochází většina jejich členů i voličů z jedné etnické skupiny. Výjimkou je Naše strana (*Naša stranka*, NS), která však nemá výraznější podporu.²⁵

Charakteristikou politických stran je jejich afiliace k jednomu z konstitutivních národů. Jednotlivé strany se sice různí v míře jejich nacionální orientace, avšak jejich postoje k podstatným otázkám se příliš neliší, protože právě témata spojená s národnostní problematikou se ukázala být účinným nástrojem k mobilizaci voličů. Strany proto záměrně kladou důraz na příslušnost k určitému národu, staví se do pozice ochránce jeho práv a zájmů a prezentují ostatní národy jako hrozbu.²⁶ Některé strany sice formálně vystupují jako multietnické, jejich členská základna je však etnicky homogenní. Skutečně nenacionální strany jsou spíše výjimkou a nebývají příliš úspěšné ve volbách. Zatím totiž nedokázaly najít nosné téma, kterým by si získaly voliče napříč národnostním spektrem.

Kvůli absenci konsenzu mezi představiteli konstitutivních národů BaH vybavila Rada pro nastolení míru (*Peace Implementation Council*, PIC) Vysokého představitele v roce 1997 tzv. Bonnskými pravomocemi, které mu umožnily zasahovat do bosenské legislativy a exekutivy.²⁷ Vysocí představitelé využívali tyto pravomoci aktivně až do roku 2006, kdy došlo ke změně strategie mezinárodního společenství, které se rozhodlo dát prostor lokálním politikům a omezit vnější zásahy.²⁸ Mezinárodní společenství však nadále iniciovalo vyjednávání mezi domácími aktéry včetně projednání ústavních reforem, které

---

²³ Zoran Krešić, „Hrvati traže federalnu jedinicu i ne prihvaćaju vlast u Federaciji“, *Večernji list* (9. dubna 2011), <https://www.vecernji.hr/vijesti/hrvati-traze-federalnu-jedinicu-i-ne-prihvacaju-vlast-u-federaciji-278348> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁴ Međunarodna izborna posmatračka misija, „Izveštaj o preliminarnim saznanjima i zaključcima“, *OSCE* (2. října 2022): 4, https://www.osce.org/files/f/documents/d/9/527598_0.pdf (poslední přístup 1. prosince 2022).

²⁵ Ondřej Žíla, „Bosna a Hercegovina“, 115.

²⁶ *Ibid.*, 115.

²⁷ Damir Kasum, „Vývoj politického systému Bosny a Hercegoviny po Daytonu a jeho současná podoba“, Ondřej Žíla, „Bosna a Hercegovina“, 113–114.

²⁸ Dražen Pechar, *Peace as War*, 188.

však opakovaně končilo neúspěchem.²⁹ V posledních dvou letech došlo k využití Bonnských pravomocí hned několikrát. Bývalý Vysoký představitel Valentin Inzko pomocí nich prosadil zákon o zákazu popírání genocidy v BaH a současný Vysoký představitel Christian Schmidt je využil k provedení dílčích změn volebního zákona BaH.³⁰

BaH se tak stala jakousi laboratoří mezinárodního společenství, ve které má intervence mezinárodních aktérů podstatnou úlohu v zajišťování poválečného fungování státu.³¹ Nicméně bez přítomnosti mezinárodního společenství, které vynucuje alespoň minimální konsenzus, by pravděpodobně došlo k bojkotu veškerých reforem a institucí ze strany bosenských Chorvatů a Srbů, což by vedlo k naprostému zhroucení bosenského státu.³²

1.3. Demografický vývoj a vývoj mezietnických vztahů v poválečné Bosně a Hercegovině

V poválečném období mělo dojít k obnovení multietnického charakteru BaH návratem válečných uprchlíků a vnitřně vysídlených osob do svých původních domovů. Z mnoha různých důvodů nebyl tento cíl mezinárodního společenství naplněn a národy tak žijí „vedle sebe“ v etnicky homogenních teritoriích spíše než spolu. Návrat uprchlíků a jejich každodenní kontakt s příslušníky ostatních národů měl také podpořit proces obnovy vzájemné důvěry mezi příslušníky konstitutivních národů. Tento záměr rovněž nebyl příliš úspěšný.³³ Zatímco v roce 1991 bylo 91 z celkového počtu 109 opštin multietnických, v poválečné době tento počet výrazně poklesl. Ve většině opštin dominuje jedna národnostní skupina. Z celkového počtu 80 opštin ve FBaH tvoří Bosňáci více než 90 % převahu ve 27 opštinách. Absolutní většinu chorvatského národa má ve FBaH

---

²⁹ Tina Mavrikos-Adamou, „Leader-dominated Ethnic Parties and Dysfunctional Institutional Design in Bosnia-Herzegovina and Kosovo“, in *State-Building and Democratization in Bosnia and Herzegovina*, ed. Soeren Keil a Valery Perry (New York: Routledge, 2015), 186.

³⁰ OHR, „Odluka visokog predstavnika kojom se donosi Zakon o dopuni Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine“, *Office of the High Representative* (23. července 2021), <http://www.ohr.int/hrs-decision-on-enacting-the-law-on-amendment-to-the-criminal-code-of-bosnia-and-herzegovina/> (poslední přístup 1. prosince 2022).; OHR, „Odluka kojom se donosi Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine“, *Office of the High Representative* (2. října 2022), <http://www.ohr.int/odluka-kojom-se-donosi-zakon-o-izmjenama-i-dopunama-izbornog-zakona-bosne-i-hercegovine-2/> (poslední přístup 1. prosince 2022).

³¹ Ondřej Žíla, „Poločas rozpadu? Dvojití štěpení daytonské Bosny a Hercegoviny“, 6.

³² Damir Kasum, „Vývoj politického systému Bosny a Hercegoviny po Daytonu a jeho současná podoba“.

³³ Ondřej Žíla, „*Jedna si jedina moja domovina?*“: *etno-demografické proměny Bosny a Hercegoviny v letech 1945-2013*, (Praha: Charles University in Prague, Faculty of Arts Press, 2014): 283–284.

celkem 10 opštin. Pouze 21 opštin ve FBaH má multietnickou strukturu.³⁴

Podle výsledků sčítání obyvatel z roku 2013 žije v BaH 3 531 159 osob. Národnostní struktura vypadá přibližně takto: Bosňáci: 1 769 592 (50,11 %); Chorvaté: 544 780 (15,43 %); Srbové: 1 086 733 (30,78 %); Ostatní: 96 539. Bez národnostní identifikace bylo 27 055 obyvatel a bez odpovědi 6 460 obyvatel. Pro srovnání, podle sčítání z roku 1991 měla BaH 4 377 033 obyvatel. Etnická struktura byla následující: Bosňáci, tehdy Muslimové: 1 902 956 (43,40 %); Chorvaté: 760 852 (17,4 %); Srbové: 1 366 104 (31,2 %).³⁵ Podle těchto dat zaznamenali největší procentuální přírůstek Bosňáci, zatímco počet bosenských Chorvatů se naopak snížil o přibližně 2 %. Tato data mají pouze orientační charakter, protože sčítání v roce 2013 provázal silný politický tlak, který měl vliv na samotný výsledek sčítání obyvatel i jeho následnou interpretaci.³⁶

Kromě teritoriální separace etnických skupin je významnou příčinou slabé vzájemné důvěry mezi národy také vyobrazování „ostatních“ jako hrozeb, které využívají ve svých kampaních politické strany. Tato rétorika prohlubuje štěpení bosenské společnosti a namísto usmíření naopak zvyšuje napětí mezi národy. Pro bosenské Chorvaty a Srby je však tato dichotomie „my“ versus „oni“ a vymezování se vůči „ostatním“ důležitým nástrojem k posilování vlastní národní (etnické) identity.³⁷ Kvůli těmto skutečnostem nelze předpokládat, že by mohlo v následujících letech dojít k nalezení celospolečenského konsenzu ohledně společné budoucnosti národů v BaH.³⁸

---

³⁴ Mirko Pejanović, „Promjena etničke strukture opština u Bosni i Hercegovini prema popisu stanovništva 2013. godine“, In *Demografske i etničke promjene u BiH*, ed. Ivan Cvitković (Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 2017): 88–90, <https://publications.anubih.ba/bitstream/handle/123456789/54/Demografske%20i%20etnicke%20promjene%20za%20stampu2.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (poslední přístup 1. prosince 2022).

³⁵ Ibid., 74, 82.

³⁶ Více viz Ondřej Žíla a Petr Čermák, „Does Džeko Live in Bosnia and Herzegovina?: Demographics as a Hostage of Ethno-politics in the 2013 Census“, *East European Politics and Societies and Cultures* 35, č. 4 (2020): 1013–1042, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1013326> (poslední přístup 1. prosince 2022).; Robert M. Hayden, „Postmortem on a Stillborn Census: Bosnia-Herzegovina, 2013–16“.

³⁷ Denisa Kostovicova, „Republika Srpska and its Boundaries in Bosnian Serb Geographical Narratives in the Post-Dayton Period“, *Space & Polity* 8, č. 3 (prosinec 2004): 271, <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=e39128c3-3d7f-4769-bc76-38feda58a755%40sessionmgr4006> (poslední přístup 1. prosince 2022).

³⁸ Ondřej Žíla, „Bosna a Hercegovina“, 124–127.

1.4. Volby do politických institucí Bosny a Hercegoviny a Federace Bosny a Hercegoviny podle volebního zákona a Ústavy

Organizaci a složení centrálních a entitních institucí upravuje Ústava BaH, respektive Ústava FBaH a Ústava RS. Volební zákon BaH, respektive volební zákony entit jsou podřízeny Ústavě a rovněž obsahují články pojednávající o organizaci a složení centrálních a entitních institucí. Volební zákon dále reguluje záležitosti týkající se samotných voleb – politické kampaně, financování politických stran, registraci voličů, roli médií, případné pokuty za prohřešky apod.³⁹

Na průběh a organizaci voleb dohlíží Centrální volební komise (*Centralna izborna komisija*, CIK). CIK je dozorčí instituce, která dohlíží na fungování regionálních a lokálních volebních komisí v BaH a zajišťuje regulérnost voleb.⁴⁰ V období voleb totiž často dochází k různým pochybením, které by mohly ohrozit regulérnost voleb a jejich výsledků.⁴¹

Volební zákon byl přijat Parlamentním shromážděním BaH až v roce 2001.⁴² Jeho podobu však předurčila již daytonská ústava, která definovala institucionální uspořádání BaH a entit. Ke změně volebního zákona došlo v minulosti hned několikrát. Nejčastěji bývají změny volebního zákona důsledkem změny Ústavy BaH, entitních ústav nebo zákonů.⁴³ Např. v roce 2000 vydal Ústavní soud BaH rozhodnutí o konstitutivnosti národů na celém území BaH.⁴⁴ V reakci na toto rozhodnutí soudu prosadil tehdejší Vysoký představitel Wolfgang Petritsch úpravy entitních ústav, kterými do legislativních orgánů a ministerstev RS na základě tzv. „magické formule“ přibyli zástupci Bosňáků a bosenských Chorvatů a stejně tak do institucí FBaH přibyli zástupci stran reprezentujících bosenské Srby. Dále bylo zavedeno pravidlo, které garantuje každému konstitutivnímu národu alespoň čtyři křesla v dolních komorách entitních parlamentů.⁴⁵

Některé analýzy uvádějí, že volební zákon byl mezi lety 2001 a 2013 změněn až

³⁹ Paragraf, „Izborni zakon Bosne i Hercegovine“, *Paragraf*, <https://www.paragraf.ba/propisi/bih/izborni-zakon-bosne-i-hercegovine.html> (poslední přístup 1. prosince 2022).

⁴⁰ Centralna izborna komisija BiH. „Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine“, *Izbori u Bosni i Hercegovini*, <https://www.izbori.ba/Default.aspx?CategoryID=41&Lang=3&Id=26> (poslední přístup 1. prosince 2022).

⁴¹ Međunarodna izborna posmatračka misija, „Izvještaj o preliminarim saznanjima i zaključcima“, 7–8.

⁴² Fondacija Centar za javno pravo, „Aktuelni prijedlog izmjena Izbornog zakona Bosne i Hercegovine“, *Sveske za javno pravo* 12 (prosinec 2013): 4, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=534028> (poslední přístup 1. prosince 2022).

⁴³ Međunarodna izborna posmatračka misija, „Izvještaj o preliminarim saznanjima i zaključcima“, 1.

⁴⁴ Dražen Pehar, *Peace as War*, 58–59.

⁴⁵ Damir Kasum, „Vývoj politického systému Bosny a Hercegoviny po Daytonu a jeho současná podoba“.

18krát.⁴⁶ Poslední změny prosadil Vysoký představitel v červenci a v srpnu 2022. Zatímco první úpravy se týkaly především transparentnosti voleb, říjnové úpravy volebního zákona přinesly změnu v počtu nepřímo volených delegátů do Sněmovny národů FBaH. Tyto změny však nedokázaly garantovat všeobecné a rovné volební právo.⁴⁷ Podle některých odborníků nelze v souvislosti s BaH hovořit o demokracii, bosenská ústava je diskriminační a nezajišťuje plná práva všem občanům. Např. Jared O. Bell navrhuje označení „tranziční forma vládnutí“ či „hybridní režim“.⁴⁸ Volební zákon má kromě diskriminačních článků i spoustu dalších nedostatků, které je potřeba napravit.⁴⁹ Mezi nejkritizovanější patří např. nedostatek mechanismů pro zajištění transparentnosti a průběhu voleb a následného sčítání hlasů.

V následující části této podkapitoly je stručně charakterizován způsob voleb do centrálních institucí BaH a institucí FBaH. Popis procesu volby do entitních institucí RS byly záměrně vynechány, protože nejsou pro tuto práci podstatné.

1.4.1. Volby do Předsednictva Bosny a Hercegoviny

Předsednictvo BaH (*Predsjedništvo Bosne i Hercegovine*) je kolektivní státní orgán, který se skládá celkem ze tří členů – po jednom z každého konstitutivního národa. Bosňácký a bosenskochorvatský člen je volen voliči z FBaH, zatímco bosenskoserbský člen je volen voliči z RS. Bosňáckého a bosenskochorvatského kandidáta mohou volit oprávněné osoby z FBaH tím způsobem, že mohou volit buď bosňáckého, nebo bosenskochorvatského kandidáta, nikoliv však oba. Zvoleni jsou dva kandidáti s největším počtem hlasů, jeden z řad Bosňáků a druhý z řad bosenských Chorvatů. Srbského člena Předsednictva BaH volí obyvatelé RS a do funkce je zvolen kandidát s největším počtem hlasů. Mandát členů Předsednictva BaH trvá čtyři roky a Předsedající rotují v osmiměsíčních intervalech.⁵⁰

---

⁴⁶ Fondacija Centar za javno pravo, „Aktuelni prijedlog izmjena Izbornog zakona Bosne i Hercegovine“, 4.

⁴⁷ Međunarodna izborna posmatračka misija, „Izveštaj o preliminarnim saznanjima i zaključcima“, 1.

⁴⁸ Jared O. Bell, „Dayton and the Political Rights of Minorities“, 21.

⁴⁹ Vice viz Međunarodna izborna posmatračka misija, „Izveštaj o preliminarnim saznanjima i zaključcima“.

⁵⁰ Ústava BaH.; Maja Sahadžić, „Izbori i izborni sistem Bosne i Hercegovine“, In *Država, politika i društvo u Bosni i Hercegovini – Analiza postdejtonskog političkog sistema*, Damir Banović, Saša Gavrić, Dragan S. Marković (Sarajevo: Sarajevo Open Centre, 2011): 408, <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=801927> (poslední přístup 1. prosince 2022).

1.4.2. Volby do Sněmovny reprezentantů Parlamentu Bosny a Hercegoviny

Sněmovna reprezentantů (*Predstavnički dom Parlamenta Bosne i Hercegovine*) je dolní komorou Parlamentu BaH a tvoří ji 42 poslanců, kteří jsou voleni v přímé volbě občany FBaH a RS. Dvě třetiny, tedy 28 poslanců, jsou voleny oprávněnými voliči zapsanými do Centrálního registru voličů FBaH. Zbylých 14 poslanců je voleno voliči zapsanými do Centrálního registru voličů RS. Mandát členů Sněmovny reprezentantů Parlamentu BaH trvá čtyři roky.⁵¹ Při rozdělování zbylých mandátů se využívá Saint-Laguëův volební dělitel, jenž posiluje zisky malých a středně velkých stran na úkor stran velkých.⁵² Pro korekci je pak využíván systém kompenzačních mandátů.⁵³

1.4.3. Volby do Sněmovny národů Parlamentu Bosny a Hercegoviny

Sněmovna národů Parlamentu BaH (*Dom naroda Parlamenta Bosne i Hercegovine*) se skládá z 15 delegátů, z nichž je 5 bosenských Chorvatů, 5 Bosňáků a 5 bosenských Srbů. Delegáti jsou voleni nepřímou. Delegáty z řad bosňáckého a chorvatského národa volí chorvatský, respektive bosňácký klub delegátů ve Sněmovně národů Parlamentu FBaH, přičemž představitelé srbského národa se této volby neúčastní. Delegáty z řad srbského národa volí poslanci Národního shromáždění RS a této volby se účastní poslanci srbského, chorvatského i bosňáckého národa. Volba delegátů se uskutečňuje ihned po prvním svolání Sněmovny národů Federace BaH, respektive Národního shromáždění RS, nejpozději 30 dní ode dne oficiálního potvrzení výsledků voleb.⁵⁴

1.4.4. Volby do Sněmovny reprezentantů Parlamentu Federace Bosny a Hercegoviny

Sněmovna reprezentantů Parlamentu FBaH (*Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine*) se skládá z 98 poslanců, kteří jsou voleni přímou volbou. Zároveň musí být ve Sněmovně reprezentantů zastoupeni nejméně čtyři členové z řad

⁵¹ Parlamentna skupština Bosne i Hercegovine, „Ustav Bosne i Hercegovine“, *Ustavni sud Bosne i Hercegovine* (26. března 2009), https://www.ustavisud.ba/uploads/documents/ustav-bih-bs_1611076095.pdf (poslední přístup 1. prosince 2022).

⁵² Tomáš Lebeda, „Volební systémy“, In Miroslav Novák et. al., *Úvod do studia politiky* (Praha: Sociologické nakladatelství, 2019): 693.

⁵³ Více o kompenzačních mandátech viz Tomáš Lebeda, „Volební systémy“, In Miroslav Novák et. al., *Úvod do studia politiky* (Praha: Sociologické nakladatelství, 2019): 697–698.

⁵⁴ Parlamentna skupština Bosne i Hercegovine, „Ustav Bosne i Hercegovine“.

každého konstitutivního národa. Jejich mandát trvá čtyři roky. Systém rozdělení mandátů je identický se systémem využívaným pro volbu do Sněmovny reprezentantů na celostátní úrovni. Rovněž je využíván systém kompenzačních mandátů.⁵⁵

1.4.5. Volby do Sněmovny národů Parlamentu Federace Bosny a Hercegoviny

Sněmovna národů FBaH (*Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine*) se skládá z 80 delegátů, přičemž 23 delegátů je z řad chorvatského národa, 23 z řad bosňáckého národa, 23 z řad srbského národa a 11 z řad „Ostatních“. Před tím, než Vysoký představitel změnil v říjnu 2022 volební zákon FBaH, bylo voleno 17 delegátů z každého konstitutivního národa a 7 delegátů z řad „Ostatních“.⁵⁶ Delegáti jsou voleni nepřímo kantonálními shromážděními. Volba probíhá tak, že představitelé Bosňáků, Chorvatů, Srbů a „Ostatních“ volí v každém kantonálním shromáždění delegáty nejen z řad svého konstitutivního národa, přičemž počet delegátů každého konstitutivního národa a „Ostatních“ ve Sněmovně národů FBaH musí odrážet národnostní složení obyvatelstva podle sčítání obyvatel v BaH.⁵⁷

1.4.6. Volby do kantonálních skupštin

Legislativním orgánem kantonů jsou jednokomorové parlamenty, tzv. Skupštiny, které mají 21–35 poslanců. Přesný počet poslanců určuje Ústava kantonu a kandidáti jsou voleni obyvateli daného kantonu. Zastoupení představitelů Bosňáků, Chorvatů a ostatních národů ve Skupštině je proporcionální a odpovídá národnostní struktuře daného kantonu.⁵⁸

Výkonnou moc má v rukou vláda, kterou tvoří premiér a ministři. Konstitutivní národy a příslušníci „Ostatních“ jsou ve vládě proporcionálně zastoupeni podle národnostního složení obyvatelstva kantonu. Jejich zastoupení odráží národnostní složení obyvatelstva kantonu podle výsledků sčítání obyvatelstva z roku 1991.⁵⁹

---

⁵⁵ Ibid., 409.

⁵⁶ OHR, „Odluka kojom se donosi Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine“.

⁵⁷ Maja Sahadžić „Izbori i izborni sistem Bosne i Hercegovine“, 409.

⁵⁸ Např. Paragraf, „Ustav Kantona Sarajevo“, *Paragraf* (2017), <https://www.paragraf.ba/propisi/kantona-sarajevo/ustav-kantona-sarajevo.html> (poslední přístup 1. prosince 2022).; Skupština Kantona Sarajevo, „Izborna procedura“, *Skupština Kantona Sarajevo* (2013), <https://skupstina.ks.gov.ba/o-skupstini/izborna-procedura> (poslední přístup 1. prosince 2022).

⁵⁹ Paragraf, „Ustav Unsko-Sanskog kantona“, *Paragraf* (2004), <https://www.paragraf.ba/propisi/unsko-sanski-kanton/ustav-unsko-sanskog-kantona.html> (poslední přístup 1. prosince 2022).

1.5. Diskriminační články volebního zákona

V této podkapitole budou představeny jednotlivé diskriminační prvky volebního zákona BaH, respektive FBaH. Volební zákon je totiž poznamenaný daytonským kompromisem. Sdílení moci na základě etnického klíče bývá spojené s minimální možností účasti na politickém životě pro menšiny a osoby, které se neidentifikují jako příslušníci ani jednoho z konstitutivních národů. Toto je čím dál více akcentováno jako hrubý nedostatek bosenského politického systému. Od politických představitelů Evropské unie často zaznívá, že se jedná o překážku pro vstup BaH do EU, jelikož porušování lidských práv odporuje hodnotám, které EU prosazuje. Pokusy o změnu současného systému odhalily, že je tento proces velmi obtížný, protože bosenští politici se staví k jakýmkoliv změnám zamítavě. V napjaté atmosféře by mohly změny znamenat eskalaci již tak vyhrocených vzájemných vztahů v BaH.

Mezi nejzávažnější a nejvíce kritizované nedostatky patří upírání určitých politických práv (např. nemožnost kandidovat do Předsednictva BaH) jak etnickým menšinám, tak i osobám, které se neidentifikují jako příslušníci jednoho z konstitutivních národů BaH. V určitých případech jsou diskriminováni dokonce příslušníci konstitutivních národů. Dalším terčem kritiky je problematika legitimacy volby chorvatského člena Předsednictva BaH, protože početnější Bosňáci mohou svými hlasy podpořit vedle kandidátů z řad vlastního národa také chorvatské kandidáty, a přehlasovat tak bosenské Chorvaty ve volbě jejich vlastního reprezentanta.

1.5.1. Diskriminace „Ostatních“

Daytonský systém je založený na sdílení moci příslušníky konstitutivních národů. Pro etnické menšiny je vyhrazena kategorie „Ostatní“ s minimálním počtem mandátů v bosenských institucích. V důsledku toho jsou příslušníci etnických menšin a občané ostatních kategorií téměř vyloučeni z politického života. Výsledkem je paradoxní situace, kdy např. osoby, které se identifikují se státem, ve kterém žijí, tedy Bosňané, nemohou kandidovat do nejvyšších politických funkcí. Tento fenomén byl rovněž shledán jako diskriminační Evropským soudem pro lidská práva (případ „Azra Zornić vs. BaH“).⁶⁰ Zmiňovaný problém se týká hlavně smíšených manželství a potomků ze smíšených manželství, kdy tito lidé mnohdy necítí příslušnost k žádné z etnických skupin, ale

---

⁶⁰ ECHR, „Zornić v. Bosnia and Herzegovina“, *European Court of Human Rights* (15. července 2014), <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-9578> (poslední přístup 20. února 2024).

jednoduše ke státu BaH. Za dob Jugoslávie pro tyto lidi existovala kategorie Jugoslávci, avšak současná bosenská Ústava nezná kategorie jako „Bosňané“, „Jugoslávci“ apod.

Ústavní soud BaH vydal v roce 2015 rozsudek, kterým označil určité články entitních ústav za protiústavní z důvodu diskriminace občanů, kteří se neidentifikují jako příslušníci konstitutivních národů. Jedná se o články týkající se voleb členů entitních Předsednictev.⁶¹

Bosenská Ústava garantuje určitá politická práva etnickým menšinám, které jsou zahrnuty v kategorii „Ostatní“. Příslušníci etnických menšin nemohou být zvoleni do funkce Předsednictva BaH, protože tato kolektivní funkce je vyhrazena pouze pro příslušníky konstitutivních národů. V roce 2009 kvůli tomu podali předseda romské obce Dervo Sejdić a předseda židovské obce Jakob Finci žalobu k Evropskému soudu pro lidská práva, který na jejím základě rozhodl, že dané články bosenské Ústavy jsou v rozporu s evropským právem, neboť upírají etnickým menšinám jejich politická práva.⁶² Příslušníci kategorie „Ostatní“ rovněž nejsou zastoupeni ve Sněmovně národů BaH.⁶³ Rozhodnutí soudu stále nebylo provedeno, neboť nedošlo k žádným změnám Ústavy ani volebního zákona, které by jej reflektovaly.

1.5.2. Diskriminace příslušníků konstitutivních národů (případ „Pilav“)

Diskriminace se dotýká i příslušníků konstitutivních národů. Ti jsou sice z rozhodnutí Vysokého představitele od roku 2000 konstitutivní na území celé BaH, ale bosenští Srbové žijící ve FBaH nemohou volit ani být voleni do většiny politických funkcí na entitní i státní úrovni, stejně jako Bosňáci a bosenští Chorvaté v RS.⁶⁴ Např. Bosňák žijící v RS nemůže být zvolen do Předsednictva RS ani do Rady národů RS (*Vijeće naroda*). Tito lidé dále nemohou kandidovat do Předsednictva BaH ani hlasovat pro kandidáta z řad vlastního národa.⁶⁵ Tato diskriminace na základě bydliště a etnicity byla v roce 2016 označena Evropským soudem pro lidská práva za protiústavní (případ „Ilijaz Pilav vs. BaH“).⁶⁶

⁶¹ Međunarodna izborna posmatračka misija, „Izvjestaj o preliminarim saznanjima i zaključcima“, 5.

⁶² Amra Bašić, „Sejdić-Finci and Pilav“, 571–572.

⁶³ Maja Sahadžić „Izbori i izborni sistem Bosne i Hercegovine“, 412.

⁶⁴ ECHR, „Pilav v. Bosnia and Herzegovina“, *European Court of Human Rights* (9. června 2016), <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-11085> (poslední přístup 20. února 2024).

⁶⁵ Mirza Korajlić, „Izborni modaliteti Predsjedništva BiH“, 34–35.; Amra Bašić, „Sejdić-Finci and Pilav“, 593.

⁶⁶ Amra Bašić, „Sejdić-Finci and Pilav“, 593.

1.5.3. Diskriminace a marginalizace bosenských Chorvatů (případ „Komšić“ a případ „Ljubić“)

Současně zesílily hlasy politické elity bosenských Chorvatů volající po reformě volby členů Předsednictva BaH, kterou označovaly jako diskriminační, neboť umožňuje majorizaci (přehlasování) bosenských Chorvatů bosňáckou většinou. Tento fenomén byl patrný již v roce 1998, kdy část bosňáckých voličů podpořila svým hlasem chorvatského kandidáta Gradimira Gojera, proti němuž stál kandidát HDZ Ante Jelavić. V roce 2010 totiž podruhé v řadě zvítězil ve volbách do Předsednictva BaH chorvatský kandidát Željko Komšić, jenž získal ještě větší počet hlasů než v minulých volbách v roce 2006. To implikovalo skutečnost, že pro Komšiće hlasovali také Bosňáci.⁶⁷ HDZ využila této situace a v roce 2007 se pod údajnou snahou zabránit diskriminaci Chorvatů v BaH pokusila obnovit třetí entitu, tzv. Herceg-Bosnu.⁶⁸ Željko Komšić byl do této funkce znovu zvolen v roce 2018, což opět rozproudilo debatu o nutnosti reformy současného nastavení.

Za diskriminační byl označen také způsob volby delegátů do Sněmovny národů FBaH (*Dom naroda*). Příčinou tohoto problému je výše zmiňované rozhodnutí Vysokého představitele z roku 2000 o konstitutivnost všech tří národů na území celé BaH a také rozhodnutí z roku 2002, na jehož základě došlo k změně počtu delegátů ve Sněmovně národů FBaH a k změně způsobu jejich volby.⁶⁹ Systém distribuce mandátů vychází ze sčítání obyvatelstva z roku 1991 a nezohledňuje výrazné demografické změny, které se udály během válečného konfliktu v letech 1992–1995, ani změny, k nimž došlo později. Pro každý konstitutivní národ byl až do roku 2022 Ústavou garantován alespoň jeden mandát pro delegáta z každého kantonu, dokonce i z kantonů, ve kterých není daný národ téměř zastoupen. Toto bylo problematické především pro bosenské Chorvaty, protože to vedlo k několika problémům. Zaprvé, v kantonech s velmi nízkým počtem bosenských Chorvatů získávaly jejich mandáty Bosňáci, kteří se formálně hlásili k chorvatskému národu. Zadruhé, v kantonech, kde tvořili Chorvaté v té době většinu, získali méně mandátů, protože distribuce mandátů se řídila sčítáním obyvatel z roku 1991. V důsledku toho nebyli bosenští Chorvaté ve Sněmovně národů FBaH, a tím pádem i ve Sněmovně národů BaH dostatečně reprezentováni.⁷⁰

V roce 2016 rozhodl Ústavní soud BaH o tom, že systém zastoupení konstitutivních

⁶⁷ Ondřej Žíla, „Bosna a Hercegovina“, 117.

⁶⁸ Mirjana Kasapović, *Bosna i Hercegovina 1990.–2020., Rat, država i demokracija*, 413.

⁶⁹ Božo Ljubić a Josip Merdžo, „Reforma izbornog zakonodavstva“, 252.

⁷⁰ Mirjana Kasapović, *Bosna i Hercegovina 1990.–2020., Rat, država i demokracija*, 446.

národů v poměru 1-1-1 je v tomto případě protiústavní, protože nezaručuje rovnoměrné zastoupení všech tří konstitutivních národů (případ „Ljubić“).⁷¹ Na základě tohoto rozhodnutí posílil tlak politické reprezentace bosenských Chorvatů na změnu volebního zákona. Vzhledem k neúspěšným vyjednáváním domácích politiků měl být tento problém odstraněn rozhodnutím Vysokého představitele z roku 2022, které upravilo počet delegátů na 80 a stanovilo minimální hranici pro vyslání delegáta z kantonů. Tato hranice nově představuje 3 % podílu daného národa na celkovém obyvatelstvu daného kantonu.⁷² Ani tento krok nevedl k úplnému odstranění diskriminace, protože počet mandátů pro jednotlivé kantony vyplývá i nadále ze sčítání obyvatel z roku 1991.

1.6. Vývoj debaty o reformě daytonského rámce a volebního zákona

V této podkapitole budou zmapovány klíčové momenty debaty o reformě volebního zákona a daytonského rámce. Diskuse o budoucí podobě země a o jejím budoucím fungování se objevily poměrně brzy po implementaci mírových dohod. Bosenští politici ale nedokázali najít společnou vizi státního uspořádání, a to ani za značné asistence mezinárodního společenství, které nakonec převzalo reformní iniciativu a provedlo prostřednictvím Vysokého představitele dílčí změny především za účelem zefektivnění fungování státu.

Nejintenzivnější vyjednávání o změně daytonského rámce (a s ním i volebního zákona) vedli bosenští političtí představitelé mezi lety 2006 a 2009. Z těchto vyjednávání postupně vzešlo několik komplexních návrhů: tzv. Dubnový balíček (2006), Prudské dohody (2008) a Butmirské dohody (2009).⁷³ Pravděpodobně nejnadějnějším balíkem reformy byl Dubnový balíček, který se chystalo prosadit osm hlavních bosenských politických stran s podporou Spojených států. Hlavní reformy se týkaly Rady ministrů, která měla být hlavním iniciátorem změn za účelem vstupu do EU. Další novinkou mělo být vytvoření dvou nových státních ministerstev na státní úrovni (ministerstvo zemědělství a ministerstvo vědy, technologie a životního prostředí. Balíček však nezískal

---

⁷¹ Branislav Staniček, „Bosnia and Herzegovina: Electoral and constitutional reforms: Political and legal analysis of the Ljubić case and related legal decisions“, *European Parliamentary Research Service* (duben 2022): 4, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729361/EPRS_BRI\(2022\)729361_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729361/EPRS_BRI(2022)729361_EN.pdf) (poslední přístup 1. prosince 2022).; Ustavni sud Bosne i Hercegovine, „Predmet U-23/14“ (1. prosince 2016), https://www.ustavnisud.ba/uploads/odluke/_bs/U-23-14-1058444.pdf (poslední přístup 1. prosince 2022).

⁷¹ Božo Ljubić a Josip Merdžo, „Reforma izbornog zakonodavstva“, 252.

⁷² OHR, „Odluka kojom se donosi Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine“.

⁷³ Ondřej Žíla, „Bosna a Hercegovina“, 127–128.

dvoutřetinovou podporu v bosenském parlamentu. Bylo to především z toho důvodu, že projednávání balíčku se konalo před volbami a strany jej tak namísto vyjednání mezinárodního kompromisu využily k vlastnímu zviditelnění v předvolebním období.⁷⁴ Podobně dopadly i další pokusy o provedení reformy. Všechny nakonec ztroskotaly kvůli neshodám mezi politickými stranami.

V posledních letech se opět intenzivně debatuje především o nutnosti změny volebního zákona BaH, s níž se poměrně úzce váže komplexnější reforma daytonského rámce. Některé návrhy reformy volebního zákona dokonce vyžadují změnu teritoriálního uspořádání BaH.

K vyhocení debat o reformě došlo znovu poté, co byly určité články Ústavy BaH a volebního zákona prohlášeny soudními institucemi za protiústavní (viz výše). Návrhy lze obecně klasifikovat na teritoriální a legislativní. Mezi teritoriální návrhy patří požadavek na zrušení entit, reorganizaci kantonů nebo (znovu)vytvoření třetí (chorvatské) entity.⁷⁵ Legislativní návrhy se soustředí pouze na změnu zákonů a Ústavy při zachování současné teritoriální organizace země.⁷⁶

Zatím poslední významné vyjednávání proběhlo v letech 2021–2022 v Mostaru, v Neumu a v Sarajevu. Účastnili se jej političtí představitelé Bosňáků, bosenských Chorvatů a představitelé EU a USA. Mezinárodní organizace a pozorovatelé do něj vkládali velké naděje. Z jednání vzešla *historická dohoda* o provedení voleb v Mostaru, což bylo hodnoceno velmi pozitivně. K žádné závažnější reformě volebního zákona se však politici neodhodlali.⁷⁷

V posledních letech je viditelná zvýšená angažovanost Vysokého představitele, který v roce 2022 dokonce zasáhl a pomocí tzv. Bonnských pravomocí dvakrát změnil volební zákon BaH. Podruhé tak učinil v říjnu 2022, přímo v den konání všeobecných voleb.⁷⁸

Vyjednávání domácích politických představitelů komplikují jejich odlišné představy o budoucím uspořádání BaH. Každá politická elita usiluje o prosazení vlastních vizí. Bosenští Srbové se debaty o reformě volebního zákona příliš neúčastní, soustředí se hlavně na obnovení původního ústavního pořádku (*izvorni dejton*), který jim zaručoval

⁷⁴ Roberto Belloni, „Bosnia: Dayton is Dead! Long Live Dayton!“, 360.

⁷⁵ Roberto Belloni, *The rise and fall of peacebuilding in the Balkans*, 54–58.

⁷⁶ Ibid., 58–66. (Roberto Belloni, *The rise and fall of peacebuilding in the Balkans*, 58–66.)

⁷⁷ Zoran Krešić, „Izmjene izbornih propisa za Mostar ovoga tjedna u parlamentarnoj proceduri“, *Večernji list* (23. června 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izmjene-izbornih-propisa-za-mostar-ovoga-tjedna-idu-u-parlamentarnu-proceduru-1411924> (poslední přístup 10. dubna 2024).

⁷⁸ OHR, „Odluka kojom se donosi Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine“.

širokou autonomii. Nejsilnější bosenskosrbská strana SNSD dokonce otevřeně proklamuje snahu o nezávislost RS na BaH.⁷⁹ Hlavními důvody neúspěchu vyjednávání jsou především křehkost daytonského rámce, složité hledání konsenzu mezi politickými elitami jednotlivých konstitutivních národů, jejich nacionalistická rétorika, a pro některé výhodný přetrvávající status quo. Téma reformy volebního zákona a s ním spjaté polemiky o širší reformě daytonského rámce jsou navíc kvůli své výbušnosti účelově využívány bosenskými politickými elitami, které svými protichůdnými diskurzy o hledání nápravy usilují o získání přízně voličů v rámci vlastní etnické skupiny.

---

⁷⁹ Gerard Toal, „‘Republika Srpska will have a referendum’: The rhetorical politics of Milorad Dodik“, *Democracy and Security in Southeastern Europe* 12–13 (2013): 26, <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=274071> (poslední přístup 1. března 2024).

2. Teoreticko-metodologická část

2.1. Metodologie

2.1.1. Kritická diskurzivní analýza a diskurzivně-historický přístup

Odborná literatura rozlišuje dva hlavní směry analýzy diskurzu, tzv. etnometodologický a kritický. První z nich představuje konverzační analýzu, zatímco druhý je reprezentován kritickou analýzou diskurzu.⁸⁰ Kritická diskurzivní analýza (KDA) je obvykle charakterizována jako volnější přístup spíše než vyhraněná metoda. Zkoumá především významotvorné praktiky a předpokládá, že jsou významy přisuzované lidmi. Samotné vytváření a přisuzování významů se řídí sice nestabilními, ale konkrétními pravidly „nadosobní“ povahy.⁸¹ Tato metoda kriticky nahlíží na politický diskurz a snaží se najít odpověď na otázku: „Jaké diskurzivní a rétorické strategie aktéři používají ve své (vědomé) snaze vytvářet a měnit politický diskurz za účelem legitimizovat určitou politiku?“⁸² Diskurz lze proto chápat jako abstraktní strukturu pravidel a idejí, která vytváří a modifikuje politickou praxi a realizaci politické moci, a současně tato politická praxe a moc udržuje nadosobní strukturu významů.⁸³ KDA je angažovaná a cílem výzkumu je řešit nějaký problém, není cílem zaujmout objektivní stanovisko.⁸⁴

Cílem analýzy diskurzu je rozbor souboru textů, ať už verbálních či neverbálních, které jsou součástí určitého tématu nebo sociálního kontextu. Tento výzkum skrze analýzu způsobů uvažování a vyjadřování dokáže identifikovat sdílené znalosti v určitém komunikačním prostředí. Z lingvistické perspektivy analyzuje texty v rámci sociálních podmínek a struktur, zkoumá jejich vliv na formování identity, vztahů a významů.⁸⁵

Z kritické diskurzivní analýzy vyčlenila Ruth Wodaková samostatný, tzv. diskurzivně-historický přístup (DHA). Tento typ analýzy operuje s čtyřvrstevným modelem kontextových vztahů, jež zahrnují: „sociopolitický a historický kontext, aktuální/situační

---

⁸⁰ Soňa Schneiderová, *Analýza diskurzu a mediální text*, (Praha: Karolinum, 2015): 17, <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=1194896&lang=cs&site=ehost-live> (poslední přístup 10. dubna 2024).

⁸¹ Vít Beneš „Diskurzivní analýza“. In *Metodologie výzkumu politiky*, ed. Vít Beneš a Petr Drulák. (Praha: Sociologické nakladatelství, 2019): 279.

⁸² *Ibid.*, 281.

⁸³ *Ibid.*, 281.

⁸⁴ Michal Hořejší, „Kritická analýza diskurzu o Národním parku Šumava“ (disertační práce, Univerzita Karlova, 2020): 7, <http://hdl.handle.net/20.500.11956/117583> (poslední přístup 10. dubna 2024).

⁸⁵ Soňa Schneiderová, *Analýza diskurzu a mediální text*, 23.

kontext, bezprostřední jazykový kontext, intertextové a interdiskurzivní vztahy“.⁸⁶

Klíčovým prvkem analýzy diskurzu v rámci DHA je podrobný popis vztahů mezi sociopolitickým a historickým kontextem, aktuálním kontextem, jazykovým kontextem a interdiskurzivními vztahy. Vzájemné vztahy jsou zkoumány pomocí detekce tzv. (makro)strategií. Tyto strategie jsou určitými standardizovanými postupy, které mluvčí využívá k organizaci svého projevu a dává mu pomocí nich strukturu a kontext. DHA ,se zaměřuje na problémové diskurzy zabývající se závažnými společenskými a politickými otázkami, v nichž jsou často přítomné konfliktní narativy. Ty jsou formovány jednotlivými aktéry nebo skupinami aktérů, tzv. diskurzivními koalicemi na základě důrazu na pozitivní prezentaci vlastní skupiny („my“) vůči negativní prezentaci ostatních sociálních skupin („oni“). Konfliktní narativy jsou vytvářeny pomocí specifikování názvů obou skupin (strategie nominace), přiřazením určitých charakteristik těmto skupinám (predikace), předložením důkazů takového uspořádání (jak pravdivým, tak nepravdivým), jasným pojmenováním pozice těchto aktérů (perspektivizace, positioning) a v neposlední řadě využitím hyperbol a eufemismů ke zdůraznění pozitivní reprezentace „my“ a negativní reprezentace „oni“. Prostřednictvím takto strukturované analýzy lze rozkrýt diskurzivní praxi aktérů a vzájemně porovnat konfliktní diskurzy a jejich účel.⁸⁷

2.1.2. Diskurz a jeho analýza

Diskurz bývá nejčastěji chápán jako široký soubor jazykových projevů ohledně určitého tématu. Jeho nedílnou součástí jsou také různorodé jazykové prostředky (slovní obraty, eufemismy, metafory apod.), producenti a příjemci diskurzu.⁸⁸ Diskurz by měl být vnímán a používán v souladu s původními foucaultovskými koncepty, které jej chápou jako princip a soubor pravidel, jež přispívají k formování nebo prezentování určité reality. Z lingvistického hlediska je diskurz možné považovat za soubor specifických prvků v textu, tvrzení a metod, které jsou ovlivněny sociálními kontexty. Koncept diskurzu vychází z používání jazyka v interakci v určitých společenských podmínkách a v důsledku toho zahrnuje charakteristiky jazyka příznačné pro daný sociální kontext. Tato regulovaná a identifikovatelná tvrzení konstruují určitou realitu a zároveň jsou určitým způsobem její

---

⁸⁶ Eva Lehečková a Michal L. Hořejší, „Ruth Wodaková“, *Studie z aplikované lingvistiky* 6, č. 1 (leden 2015): 125-142, https://sites.ff.cuni.cz/studiezaplikovanelingvistiky/wp-content/uploads/sites/19/2018/01/eva_leheckova_michal_horejsi_125-142.pdf (poslední přístup 10. dubna 2024).

⁸⁷ Eva Lehečková a Michal L. Hořejší, „Ruth Wodaková“, 129-130.

⁸⁸ Milada Hirschová, *Pragmatika v češtině* (Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006): 200.

reprezentací.⁸⁹

2.1.3. Postup analýzy

Předmětem výzkumu byl diskurz, jehož tématem byla debata o reformě volebního zákona v BaH. Aktéry diskurzu byly bosenskochorvatské a bosňácké politické elity a řečovým společenstvím byli v tomto případě především obyvatelé BaH, především FBaH. Korpus, který byl podroben empirické analýze, tvořilo přibližně tisíc novinových článků. Tyto články byly vybrány ze dvou bosenských médií – Dnevni avaz a Večernji list. Dnevni avaz (dříve Bosňácký avaz) byl ve sledovaném období nejčtenějším deníkem v BaH.⁹⁰ Jeho zakladatelem je bosňácký politik původem z Černé Hory a zakladatel politické strany SBB Fahrudin Radončić. Toto médium se sídlem v Sarajevu kopírovalo zpočátku kvůli blízkým vztahům Radončiće a bývalého prezidenta BaH Aliji Izetbegoviće politickou linií SDA, v současné době prosazuje většinově probosňácké a probosenské postoje, které odpovídají agendě SBB.⁹¹ Druhým vybraným médiem je bosenská odnož chorvatského konzervativního deníku Večernji list, který prosazuje převážně prochorvatské postoje. Hlavní sídlo těchto novin je v Záhřebu, bosenská pobočka sídlí v Mostaru.

K výběru relevantních článků byly využity metody obsahové analýzy. Časové vymezení korpusu bylo zúženo na období od začátku roku 2018 do června roku 2023. Toto rozmezí bylo vybráno z toho důvodu, že v letech 2018 a 2022 se v BaH konaly všeobecné volby a debata o reformě byla vyostřená především v předvolebním období a bezprostředně po volbách. V tomto období publikovaly oba zmíněné deníky několik stovek novinových článků obsahujících vyjádření politických představitelů BaH o reformě volebního zákona. Jde tedy o dostatečně obsáhlý korpus pro analýzu, který pokrývá aktuální vývoj debaty. Byla stanovena kritéria, která musel každý článek splňovat. Kromě toho, že musel být článek publikován jedním z vybraných médií ve vymezeném časovém období, musel dále splňovat alespoň jedno z těchto kritérií: a) musel obsahovat přímé či nepřímé vyjádření alespoň jednoho představitele politické elity související s reformou volebního zákona, b) musel obsahovat alespoň jedno ze stanovených klíčových slov: *izborni zakon, reforma, reforma izbornog zakona, prijedlog zakona, Ljubić, Ustavni sud,*

⁸⁹ Soňa Schneiderová, *Analýza diskurzu a mediální text*, 21.

⁹⁰ Avaz.ba, „Fantastični rezultati: Avaz.ba najčitaniji portal u BiH“, *Dnevni avaz*, 6. března 2019, <https://avaz.ba/vijesti/bih/462610/fantasticni-rezultati-avaz-ba-najcitaniji-portal-u-bih>. (poslední přístup 10. dubna 2024).

⁹¹ Gerard Toal, „Republika Srpska will have a referendum“, 9.

*Sejdić-Finci, Europski sud za ljudska prava*⁹² a zároveň musel tematicky souviset s reformou volebního zákona.

Následně byla prohlášení podrobena prvotnímu rozřídění podle aktérů na projevy bosňáckých politiků a vyjádření bosenskochorvatských politiků. K analýze obsahu diskurzu byla využita metoda kritické diskurzivní analýzy. Prohlášení byla dále klasifikována podle témat, kterých se týkala. Pomocí analýzy takto kategorizovaných projevů byly identifikovány hlavní roviny diskurzu, ve kterých figurovalo sledované téma reformy volebního zákona. Tyto roviny byly následně dále analyzovány a diskutovány na širší sekundární literatuře.

Analýza byla vypracována pouze na základě prohlášení politiků, které byly publikovány ve zmiňovaných vybraných médiích. Ostatní informační kanály (televize, YouTube, sociální sítě, think-tanky) byly záměrně vynechány, protože cílem práce nebylo obsáhnout a analyzovat celospolečenskou debatu o reformě volebního zákona, nýbrž hegemonních etno-nacionálních politických elit. Média *Dnevni avaz* a *Večernji list* byla vybrána primárně proto, že přenášela veřejná prohlášení politiků (tiskové konference, stranické meetingy a další podobné výstupy), čímž zcela jistě pokryla převážnou část debaty o reformě volebního zákona v politických kruzích.

2.2. Teoretický rámec

Pro teoretické ukotvení analytického rámce byla inspirativním zdrojem kniha *Peace as War* od Dražena Pehara, analyzující problematiku činnosti mezinárodního společenství v BaH, ale také rozebírající rétoriku politických reprezentací jednotlivých národů. Pehar zde přichází s teorií tzv. „dediskurzace“ (*dediscoursification*), kterou aplikuje na diskurz bosenských politiků. Podle této teorie využívají politici diskurz jako nástroj k udržení válečného napětí ve společnosti.⁹³

Pehar navazuje na teorii „pokračování války jinými prostředky“ Michaela Foucaulta a Carla von Clausewitze a říká: „Klíčový fakt, který badatelé musí vzít v úvahu, je v diskurzivní povaze poválečné politiky neboli politiky „implementace míru. Otázka, kterou bychom si měli položit, zní: „Co je ve struktuře diskurzu, co vysvětluje schopnost strany nebo stran zachovat válečný stav i v poválečném období (...)?“ Jinými slovy, musíme porozumět charakteru mechanismu, který udržuje válečné klima a vztahy

---

⁹² Klíčová slova v českém jazyce: volební zákon, reforma, reforma volebního zákona, návrh zákona, Ljubić, Ústavní soud, Sejdić-Finci, Evropský soud pro lidská práva.

⁹³ Dražen Pehar, *Peace as War*, 2.

prostřednictvím slov, nikoliv zbraní.“⁹⁴

Kromě „pokračování války jinými prostředky“ zahrnuje koncept „dediskurzace“ také mechanismus, kterým „jedna strana využívá diskurz k tomu, aby v protistraně vyvolala pocit, že válka (1992–1995) stále pokračuje, nebo že kvůli nemožnosti kooperace s protistranou válka opět vypukne“.⁹⁵ Političtí představitelé konstitutivních národů svými výroky vyvolávají v protistraně pocit, že jejich vzájemná spolupráce není možná kvůli neslučitelným názorům a udržují tím napjaté vztahy.

2.3. Současný stav poznání

Již v prvních letech implementace Daytonské mírové dohody se objevovala upozornění, že nastavení státního a správního uspořádání země dle záměrů stanovených v mírové dohodě není dlouhodobě udržitelné a mělo by proto dojít k reformě. Ačkoliv mezinárodní společenství prosadilo dílčí úpravy, nedokázaly tyto změny zajistit podmínky pro fungování státu a jeho demokratizaci.⁹⁶ Debata o změně daytonského pořádku se zintenzivnila poté, co Soud pro lidská práva ve Štrasburku a Ústavní soud BaH shledaly ve svých rozsudcích, že současný systém diskriminuje určité skupiny bosenských občanů. Současně sílily hlasy bosenskochorvatských elit, které volaly po reformě volebního zákona. Dle jejich názoru byl tento zákon diskriminační proto, že vícekrát umožnil zvolení Željko Komšiče do Předsednictva BaH jako chorvatského člena kvůli hlasům Bosňáků.

Dosavadní výzkum se intenzivně věnoval hledání vhodného způsobu reformy volebního zákona.⁹⁷ Vzhledem k provázanosti daytonského rámce s volebním zákonem BaH je poměrně běžné, že texty zabývající se reformou bosenské Ústavy rovněž zahrnují zmínky o reformě volebního zákona a naopak. Většina textů se soustředí na analýzu míry úspěšnosti aplikace konsociačních principů na poválečnou BaH a rozbor současné úrovně demokratizace BaH, způsobů diskriminace bosenských občanů a perspektiv europeizace BaH v oblasti lidských práv.

Pozornost je v oblasti debaty o reformě volebního zákona soustředěna na kritiku daytonské dohody a jejích tvůrců. Debata o reformě daytonského pořádku bývá často vztahována k evropské perspektivě BaH, evropským hodnotám a procesu europeizace

---

⁹⁴ Ibid., 1.

⁹⁵ Ibid., 2.

⁹⁶ FCJP, „Aktuelni prijedlog izmjena Izbornog zakona Bosne i Hercegovine“, *Sveske za javno pravo*, č. 12 (2013): 3–10, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=534028> (poslední přístup 5. února 2024).

⁹⁷ Mirza Korajlić, „Izborni modaliteti Predsjedništva BiH“, *Sveske za javno pravo*, č. 3 (2011): 34–45, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=535930> (poslední přístup 5. února 2024).

BaH. Zatímco někteří autoři obhajují daytonský systém jako nejvhodnější možné řešení pro válkou poznamenanou BaH (např. Sumantra Bose či Lenard J. Cohen)⁹⁸, jiní jej kritizují pro jeho nedostatky a zdůrazňují nutnost reformem.⁹⁹ Názory autorů jsou často ovlivněné prostředím, ze kterého vycházejí a jejich pohled na způsob a rozsah reformem se v důsledku toho liší.

Vzniklé práce pojednávají převážně o tom, co je na současném systému v BaH špatné, a co by mělo být změněno, aby došlo ke zlepšení v oblasti ochrany lidských práv a demokratizace BaH. Kromě autorů odborných článků se reformou zabývají také think tanky, např. Atlantska iniciativa, Krug 99, Zašto ne? a jiné nevládní instituce. Vzhledem k jejich občanskému charakteru a často také kvůli převaze Bosňáků v některých takovýchto organizacích podporují ve svých publikacích spíše ideu vzniku občanské společnosti v BaH. Tato vize státního uspořádání je však akceptovatelná téměř výhradně pro Bosňáky, neboť jsou nejpočetnější etnickou skupinou v zemi a systém založený na občanském principu by jim umožnil politickou dominanci nad ostatními.

Velká část badatelů se zabývá konkrétními případy výše zmiňované diskriminace obyvatel BaH a navrhuje možná řešení, jak tuto diskriminaci odstranit. Většina autorů bez ohledu na jejich etnický původ zdůrazňuje nutnost reformy volebního zákona a hodnotí kriticky postoje politických elit. Předkládané způsoby reformy se však již diametrálně odlišují, zejména podle toho, zda se jedná o autory z řad Bosňáků, či Chorvatů. Většina bosňáckých autorů prosazuje provedení takové reformy, která by přetvořila BaH v moderní stát a připravila ji na členství v EU a NATO, což by ve skutečnosti znamenalo vznik státu založeném na občanském principu.¹⁰⁰ V některých případech prosazují bosňáčtí autoři realizaci pouze dílčích reformem, které by respektovaly rozhodnutí soudních institucí a odstranily diskriminační články volebního zákona, ale nepřinesly by zásadní změnu

---

⁹⁸ Sumantra Bose, „The Bosnian State a Decade after Dayton“, *International Peacekeeping* 12, č. 3 (5. srpna 2006): 322–335, <https://doi.org/10.1080/13533310500074028> (poslední přístup 20. října 2022).; Lenard L. Cohen, „The Balkans Ten Years After: From Dayton to the Edge of Democracy“, *Current history* 104, č. 685 (2005): 365–373, <http://www.jstor.org/stable/45318686>. (poslední přístup 20. října 2022).

⁹⁹ Amra Bašić, „Sejdić-Finci and Pilav“.; Jared O. Bell, „Dayton and the Political Rights of Minorities“.; Roberto Belloni, *The rise and fall of peacebuilding in the Balkans* (Cham: Palgrave Macmillan, 2020).; Soeren Keil a Anastasiia Kudlenko, „Bosnia and Herzegovina 20 Years after Dayton: Complexity Born of Paradoxes“, *International Peacekeeping* 22, č. 5 (5. listopadu 2015): 471–489, <https://doi.org/10.1080/13533312.2015.1103651> (poslední přístup 20. října 2022).; Dražen Pechar, *Peace as War*.

¹⁰⁰ Enver Išerić, „Bosna i Hercegovina před ustavnim izborom“, *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici* 4, č. 7 (2011): 353–367, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=220173> (poslední přístup 20. října 2022).

současného nastavení.¹⁰¹ Většina chorvatských autorů se naopak přiklání k obsáhlejší reformě daytonského rámce, která by zaručila bosenským Chorvatům větší politickou autonomii v rámci BaH.¹⁰²

V obecné rovině zkoumali politický diskurz bosenských politiků Mirjana Kasapović a Dražen Pehar.¹⁰³ Kasapović pečlivě zmapovala obecné proudy polemik o reformě daytonské Ústavy. Ilustrovala na nich protikladné postoje bosenských politických elit k otázce budoucí podoby bosenského státu. Pehar formuloval na případu protichůdných diskurzů politických elit v BaH teorii dediskurzace (dediscoursification) neboli pokračování války politickými prostředky v době míru.¹⁰⁴ Podobně jako Pehar se Ivan Pepić zabývá vývojem bosňácko-chorvatského vztahu v BaH od 90. let 20. století. Zabývá se tím, jak je tento vztah ovlivňován daytonským systémem (daytonské nastavení umožňuje pokračování války jinými prostředky a předurčuje politické elity konstitutivních národů k tomu, aby pokračovaly ve vzájemném konfliktu v politické rovině).¹⁰⁵

Mirza Korajlić se zabýval otázkou, jak je možné reformovat Předsednictvo BaH, aby mohlo být úspěšně implementováno rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva v předmětu *Sejdić-Finci vs. BaH*. Jedná se o soudní spor příslušníků romské a židovské komunity, kterým Ústava BaH nedovoluje kandidovat do funkce člena Předsednictva BaH, neboť jsou tyto posty vyhrazeny pro příslušníky konstitutivních národů. Korajlić ve své práci shrnul několik modelů reformy Předsednictva BaH navrhaných politickými představiteli BaH.¹⁰⁶ Amra Bašić zkoumala problematiku ústavní diskriminace menšin na případu *Sejdić-Finci vs. BaH* a *Pilav vs. BaH*. Druhý zmiňovaný soudní spor se týká diskriminace bosňáckých a bosenskochorvatských obyvatel BaH a stejně tak bosenskosrbských obyvatel Federace BaH, kteří nemohou podle současného volebního zákona kandidovat do Předsednictva BaH. Vzor pro nápravu vidí v politickém systému Belgie, který by podle ní umožnil odstranění diskriminace, avšak nejprve je podle ní

---

¹⁰¹ Amra Bašić, „Sejdić-Finci and Pilav“.

¹⁰² Božo Ljubić a Josip Merdžo, „Reforma izbornog zakonodavstva – prvi korak ka ostvarenju hrvatske suverenosti i funkcionalnosti BiH“, *Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti* 22, č. 1 (2018): 251-273, <https://hrcaak.srce.hr/file/341273> (poslední přístup 20. října 2022).

¹⁰³ Mirjana Kasapović, *Bosna i Hercegovina 1990.–2020., Rat, država i demokracija.*; Dražen Pehar, *Peace as War*, 2.; Dražen Pehar, „Dediskurzacija: prilog razumijevanju nastanka ‚stanja rata‘ u post-daytonskoj Bosni i Hercegovini“, *Politička misao* 52, č. 2 (2015):83–108, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=297785> (poslední přístup 20. dubna 2024).

¹⁰⁴ Dražen Pehar, *Peace as War*, 2.

¹⁰⁵ Ivan Pepić, „A war by other means? Conceptions of democracy and the election law in Bosnia and Herzegovina“, *Anali hrvatskog politološkog društva* 15, č. 1 (2018): 29–58, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=748282> (poslední přístup 20. října 2022).

¹⁰⁶ Mirza Korajlić, „Izborni modaliteti Predsjedništva BiH“.

potřeba posílit důvěru mezi příslušníky etnických skupin v BaH.¹⁰⁷

Enver Išerić upozornil na nutnost harmonizace právního řádu BaH s Evropskou konvencí za lidská práva, což podle něj lze provést pouze změnou Ústavy BaH a posílení občanského charakteru společnosti na úkor etnického.¹⁰⁸ Asim Mujkić se soustředil na výzvy konsociačního systému v BaH. Ve své práci pracuje s argumenty Lovrenoviće a Kasapović, rozebírá znaky konsociačního modelu podle Lijpharta a říká, že v BaH sice funguje obdoba konsociačního systému, nicméně argumentuje, že takový systém není pro BaH vůbec vhodný, protože petrifikuje polarizaci bosenské politické scény.¹⁰⁹ Elmir Sadiković hodnotil funkčnost federalismu v BaH a jeho vliv na politický systém, přičemž říkal, že současné nastavení není žádoucí, a že by mělo dojít k jeho reformě a vzniku autonomních teritoriálních regionů v BaH.¹¹⁰ Omer Ibrahimagić zastává názor, že BaH patří Bosňanům a byla v minulosti občanským státem. Podle něj je potřeba tuto občanskou tradici obnovit a přizpůsobit Ústavu BaH tak, aby došlo k vytvoření moderního občanského státu.¹¹¹

V českém prostředí se funkčnosti a problematice konsociačních systémů věnovalo několik diplomových prací, které však rozebíraly toto ustavení na příkladech Libanonu a Kypru. Případu konsociační demokracie v BaH se věnuje Helena Bauerová a Petr Čermák.¹¹²

Žádný odborný text se ale nezaměřuje přímo na bosňácko-chorvatskou debatu o reformě volebního zákona a už vůbec ne na strategie a záměry jednotlivých aktérů debaty. Autoři textů často vysvětlují postoje politických elit k reformám zkratkovitě, neboť nahlízejí na problematiku optikou etno-nacionálních rozporů, mylně interpretují zájmy jednotlivých aktérů a vytváří tím zkreslený obraz o perspektivách těchto reforem.

---

¹⁰⁷ Amra Bašić, „Sejdić-Finci and Pilav“.

¹⁰⁸ Enver Išerić, „Bosna i Hercegovina před ustavnim izborom“.

¹⁰⁹ Asim Mujkić, „Bosna i Hercegovina i izazovi konsocijacije“. *ODJEK – Revija za umjetnost, nauku i društvena pitanja*, č. 1 (2007): 6–12, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=198826> (poslední přístup 20. října 2022).

¹¹⁰ Elmir Sadiković, „Savremeni federalizam i Bosna i Hercegovina“, *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, č. 17 (2014): 130–141, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=219282> (poslední přístup 20. října 2022).

¹¹¹ Omer Ibrahimagić, „Bosna i Hercegovina je nacionalna država Bosanaca“, *Godišnjak Bošnjačke zajednice kulture »Preporod«*, č. 1 (2010): 26–38, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=65197> (poslední přístup 20. října 2022).

¹¹² Helena Bauerová, „Bosna a Hercegovina jako konsociační demokracie: analýza aplikovatelnosti Lijphartova modelu“ (*Praha: Metropolitan University Prague Press*, 2013); Petr Čermák, „Local Ethnopolitics in the Balkans: An Opportunity for Post-Conflict Moderation?“ (disertační práce, Masarykova univerzita, 2021), https://is.muni.cz/th/a7uf1/Cermak_dissertation_final.pdf (poslední přístup 22. dubna 2024).

3. Analytická část

V této kapitole jsou pomocí metod kritické diskurzivní analýzy zkoumána vyjádření a návrhy změn volebního zákona představitelů bosňáckých, „formálně občanských“¹¹³ a bosenskochorvatských politických stran. Cílem je stanovit, jak se ve sledovaném období stavěly tyto politické elity k reformě volebního zákona, jaké byly jejich proklamované priority, jak byly jimi legitimizovány, a v čem se navzájem lišily. Komparace diskurzů bosňáckých a bosenskochorvatských politických představitelů prokáže vzájemnou neslučitelnost pohledů těchto politických elit na způsob reformy volebního zákona. Výsledky analýzy umožní dokumentovat, jakým způsobem poskytuje daytonský rámec prostor pro rozvoj protichůdných diskurzů, které by se daly charakterizovat jako „pokračování války jinými prostředky“.¹¹⁴

Pozornost bude věnována také tomu, zda ohledně reformy volebního zákona vykristalizovalo v rámci jedné etno-nacionálně definované politické elity více názorových proudů, tedy zda političtí představitelé reprezentující jeden konstitutivní národ zaujímají ohledně reformy volebního zákona rozdílná stanoviska. Případné názorově fragmentované proudy budou následně vzájemně porovnány.

Závěry této kapitoly přispějí do debaty nejen o možnostech, ale především o limitech provedení změny v současném nastavení BaH, tj. reformy striktně konsociačního modelu, která by umožnila efektivní fungování státu a zaručila ochranu lidských práv. Současné nastavení vychází z široce kompromisní mírové dohody a provedení jakékoliv změny je velmi citlivou záležitostí, neboť mezi příslušníky konstitutivních národů BaH převládá nedůvěra, kterou rétorika etno-nacionálních politických elit posiluje. Širším záměrem této kapitoly je přispění do obecnější diskuse o konsociačním modelu, jeho funkčnosti a využití. Výsledky přinesou nové argumenty do debaty o tom, jaký vliv má konsociační model na vývoj států postižených válečným konfliktem. Na základě zjištění bude možné identifikovat jeho největší slabiny a zhodnotit, nakolik je aplikace daného modelu v těchto případech vhodná. V neposlední řadě přispějí tato zjištění do diskuse o problematice peacebuildingu v daytonské BaH spojené s poválečným uspořádáním státu.

---

¹¹³ Strany SDP, NiP, NS, SBiH, SBB se formálně deklarují jako občanské, tj. zástupci všech občanů BaH bez rozdílu etnické příslušnosti. Ve skutečnosti však tvoří většinu jejich členů i voličů Bosňáci (viz str. 9 a 10).

¹¹⁴ Dražen Pehar, *Peace as War*, 2.

3.1. Bosňácká a formálně „občanská“ politická elita a návrhy reformy volebního zákona

Debaty o reformě volebního zákona se účastnily v různé míře všechny významné strany s bosňáckou základnou, tzn. etno-nacionální strana SDA a „formálně občanské“ strany (SDP, NiP, NS, DF, SBB, SBiH). Tyto strany se zapojily do vyjednávání jednak na úrovni vrcholných představitelů politických stran a také v rámci Meziresortní skupiny vytvořené za účelem vypracování návrhů volebního zákona. Všechny zmíněné strany zdůrazňovaly důležitost reformy volebního zákona a několikrát předložily konkrétní návrhy změn. V drtivé většině případů předkládaly strany návrhy kolektivně. Návrhy se týkaly především technických změn volebního zákona, nepředpokládaly nic, co by potenciálně mohlo vést k oslabení jejich pozic.

Bosňácké strany se zabývaly reformou volebního zákona na několika úrovních – na státní, entitní a ve městě Mostar. Na státní úrovni šlo o reformu způsobu volby do kolektivního Předsednictva BaH, kde SDA navrhovala model, podle kterého by FBaH tvořila jeden volební obvod, ze kterého by byli zvoleni dva členové Předsednictva BaH. Prvním členem by se stal takový kandidát, který by získal nejvíce hlasů. Druhým členem by byl ten, který získal nejvíce hlasů v kantonech, kde získal první zvolený kandidát méně hlasů. Na základě této metody tento model předpokládá, že platné hlasy pro druhého (chorvatského) kandidáta by byly pouze v kantonech s chorvatskou většinou.¹¹⁵ Tímto způsobem mělo být zabráněno tomu, aby bosňáčtí voliči zvolili oba členy Předsednictva BaH. Dalším návrhem bylo zvýšení počtu členů Předsednictva BaH. Elmedin Konaković (NiP) prohlásil, že „řešením všech soudních rozsudků by byl čtvrtý kandidát Předsednictva,“ který by byl volen z celého území BaH a nebyla by pro něj určená žádná etnická kvóta.¹¹⁶ Mohl by být zvolen i příslušník menšin nebo Bosňan, čímž by byla odstraněna diskriminace. Tento návrh je problematický v tom, že vzhledem k demografické převaze Bosňáků v BaH by mohlo v praxi dojít k zvolení dalšího bosňáckého člena Předsednictva BaH.

Na státní a entitní úrovni prosazovaly bosňácké strany provedení technických

---

¹¹⁵ Zoran Krešić, „Hrvati podržavaju dogovor koji čuva BiH, konstitutivne narode i legitimitet“, *Večernji list* (3. listopadu 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/hrvati-podrzavaju-dogovor-koji-cuva-bih-konstitutivne-narode-i-legitimitet-1527952> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹¹⁶ Federalna.ba, „Konaković: Moguće da su se Dodik i Varhelji dogovorili, pregovori o reformama Izbornog zakona su propali“, *Dnevni avaz* (23. prosince 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/705587/konakovic-moguće-da-su-se-dodik-i-varhelji-dogovorili-pregovori-o-reformama-izbornog-zakona-su-propali> (poslední přístup 10. dubna 2024).

změn, které by zajistily větší transparentnost voleb. Jednalo se především o zavedení elektronického sčítání hlasů pomocí skenerů volebních lístků a umístění videokamer do volebních místností. Ve spolupráci s SDA předložilo 17 poslanců (SDA, SBB, SBiH, SDP, NiP, NS) ve Sněmovně reprezentantů Parlamentu BaH návrh změn volebního zákona. Alma Čolo shrnula návrh následovně: „Navrhované změny volebního zákona BaH představují pokrok ve volebním procesu. Týkají se mimo jiné technických otázek, zavádění nových pojmů a definic za účelem upřesnění a další standardizace výkladu konkrétních ustanovení volebního zákona, způsobů sestavování volebních komisí a zamezení zneužívání volby členů volebních komisí, zamezení zneužívání veřejných zdrojů pro účely kampaně, vytvoření předpokladů pro zavedení elektronické identifikace voličů a elektronického sčítání hlasů, zavedení institutu mandátového moratoria, lepší kontrolu vedení kampaně, zlepšení kontroly financování volební kampaně politické strany a další.“¹¹⁷ SDP také prosazovala snížení hranice pro preferenční hlasy z 20 na 10%, aby byly kandidátské listiny otevřenější.¹¹⁸ Bez snížení této hranice si strany mohou samy určit pořadí kandidátů, které je poté velmi obtížné změnit preferenčními hlasy voličů. Např. pokud některý kandidát dostane 19 % preferenčních hlasů, bude do funkce zvolen kandidát, který je na kandidátní listině výše.¹¹⁹ Objevil se také návrh týkající se nerovného zastoupení žen v politice.¹²⁰ Tyto návrhy byly upřednostňovány před ostatními, přitom vůbec nereflektovaly nutnost odstranění nejpodstatnějších problémů vyplývajících z daytonského rámce. Přestože by požadované reformy pravděpodobně vedly k větší regulérnosti volebního procesu, jejich přijetí by nemělo žádný pozitivní vliv na problematiku diskriminace práv etnických menšin a problematiku legitimní reprezentace chorvatského národa.

Na entitní úrovni šlo hlavně o změny v horní komoře Parlamentu FBaH, Sněmovně národů (*Dom naroda*), kde se především SDA zasazovala o harmonizaci pravomocí Rady

---

¹¹⁷ S. S. / Fena, „Poslanici uputili u parlamentarnu proceduru prijedlog izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH“, *Dnevni avaz* (12. dubna 2022) <https://avaz.ba/vijesti/bih/733842/poslanici-uputili-u-parlamentarnu-proceduru-prijedlog-izmjena-i-dopuna-izbornog-zakona-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹¹⁸ E. Ma., „SDP predlaže izmjene Izbornog zakona koje će svim kandidatima dati jednake šanse na izborima“, *Dnevni avaz* (12. února 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/350398/sdp-predlaze-izmjene-izbornog-zakona-koje-će-svim-kandidatima-dati-jednake-sanse-na-izborima> (poslední přístup 10. dubna 2024).; Fena, „SDP-ove izmjene Izbornog zakona neće biti razmatrane po hitnom postupku“, *Večernji list* (20. února 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/sdp-ove-izmjene-izbornog-zakona-neece-biti-razmatrane-po-hitnom-postupku-1227631> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹¹⁹ E. Ma., „SDP predlaže izmjene Izbornog zakona koje će svim kandidatima dati jednake šanse na izborima“.

¹²⁰ Fena, „Interresorna radna grupa razmatrala prijedloge izmjena Izbornog zakona“, *Večernji list* (12. července 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/interresorna-radna-grupa-razmatrala-prijedloge-izmjena-izbornog-zakona-1507582> (poslední přístup 10. dubna 2024).

národů (*Vijeće naroda*) v RS a Sněmovny národů ve FBaH. Strany SDA, SDP, SBB a DF usilovaly o to, aby došlo ke značnému omezení pravomocí Sněmovny národů FBaH, která by po reformě mohla pouze vetovat zákony formou důležitého národního zájmu.¹²¹ Počet zástupců měl i nadále zůstat stejný, a měl být založený na datech ze sčítání obyvatel z roku 1991, nikoliv na nejnovějších datech z roku 2013. Do Sněmovny národů by tedy měl být i nadále volen alespoň jeden představitel každého konstitutivního národa z každého kantonu.¹²² Toto velmi kritizovali bosenskochorvatští představitelé, protože podle nich těchto etnických kvót zneužívají bosňáčtí kandidáti, kteří jsou ve většinově bosňáckých kantonech dosazováni v rámci kvót vyhrazených pro chorvatské kandidáty.¹²³

V otázce reformy volebního zákona týkající se Mostaru předložila SDA společný návrh s HDZ, proti kterému se však postavily SDP a NS.¹²⁴ Přes veškerou kritiku byla ze všech navrhovaných reforem nakonec v pozměněné podobě přijata právě reforma týkající se statutu Mostaru, na jejímž základě proběhly ve městě po více než 12 letech komunální volby.

SDA a „občanské“ strany měly v zásadě podobná stanoviska ohledně obecných návrhů na reformu, přesto se jejich priority velmi lišily. Izetbegović deklaroval jako hlavní prioritu SDA provedení změn volebního zákona, které by respektovaly rozsudky Evropského soudu pro lidská práva: „SDA stanovila jako svou hlavní prioritu provedení pěti rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, které konstatovaly, že BaH porušuje práva svých občanů ve volebním procesu tím, že omezuje jejich pasivní i aktivní volební právo na základě etnické příslušnosti nebo bydliště.“¹²⁵ Ostatní strany naopak prosazovaly reformy, které by zvýšily transparentnost voleb. Např. Damir Arnaut (NS) prohlásil, že nejdůležitější otázkou týkající se volebního zákona je zvýšení integrity volebního

---

¹²¹ Fena, „Cormack i Wigemark s liderima bh. političkih stranaka o Izbornom zakonu“, *Večernji list* (4. dubna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/cormack-i-wigemark-s-liderima-bh-politickih-stranaka-o-izbornom-zakonu-1237069> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹²² S. Degirmendžić, „Završen sastanak o Izbornom zakonu: Četiri stranke imale jedinstven stav“, *Dnevni avaz* (4. dubna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/366873/završen-sastanak-o-izbornom-zakonu-cetiri-stranke-imale-jedinstven-stav> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹²³ Dragan Jurić, „Osim hrvatskih, uspostavlja se i reprezentativnost bošnjačkih predstavnika u Domu naroda“, *Večernji list* (9. dubna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/osim-hrvatskih-uspostavlja-se-i-reprezentativnost-bosnjackih-predstavnika-u-domu-naroda-1237866> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹²⁴ Vecernji.ba, „Razmatranje zahtjeva za hitni postupak za prijedlog izmjena Izbornog zakona BiH“, *Večernji list* (7. července 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/razmatranje-zahtjeva-za-hitni-postupak-za-prijedlog-izmjena-izbornog-zakona-bih-1415548> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹²⁵ Vecernji.ba, „Čović: SDA opstruira dogovor o izmjenama izbornog zakona“, *Večernji list* (24. března 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-sda-opstruira-dogovor-o-izmjenama-izbornog-zakona-1478845> (poslední přístup 10. dubna 2024).

procesu.¹²⁶

Kromě technických změn předpokládaly všechny návrhy také určitou změnu Ústavy FBaH, potažmo Ústavy BaH. Velký důraz byl kladen na tezi, že sebemenší změna volebního zákona není možná bez změny Ústavy, např. v prohlášení SDA stálo: „Bez ústavních změn to nejde, a pokud k nim nedojde, nebude nový volební zákon.“¹²⁷ Bakir Izetbegović prosazoval změny Ústavy BaH podle Dubnového balíčku z roku 2006.¹²⁸ Tento návrh prosazovaný mezinárodním společenstvím nebyl v roce 2006 schválen Parlamentem BaH kvůli nesouhlasu SDP, podle které by reformy vedly k rozpadu BaH.¹²⁹ SBiH a SDP rovněž definovaly změnu Ústavy jako zásadní podmínku pro následné provedení změn volebního zákona.¹³⁰

3.2. Postoje bosňácké politické elity, priority, legitimizační strategie

Bosňácké politické elity se po celou dobu intenzivně zapojovaly do debaty o reformě volebního zákona. Z jejich prohlášení vyplývá, že debata o reformě volebního zákona v BaH se dotýká hlubokých politických a ústavních otázek, které mohou ohrozit stabilitu země. Denis Bećirović (SDP) považuje současnou situaci za nejvyhrocenější od podpisu Daytonské mírové dohody, jelikož podle něj dochází k brutálnímu útoku na ústavní pořádek státu BaH a na základní ustanovení Daytonské mírové dohody.¹³¹ Politici zdůrazňují naléhavou potřebu reformy a kompromisu, aby se zabránilo eskalaci krize a byla zajištěna stabilní budoucnost BaH. Zároveň kladou velký důraz na vyzdvížení důležitosti reforem, jejich demokratizačního charakteru a přínosu v podobě zefektivnění

---

¹²⁶ Fena, „Čolo: Ništa u Izbornom zakonu BiH nije nebitno i ništa nije samo tehničko“, *Dnevni avaz* (12. července 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/665859/colo-nista-u-izbornom-zakonu-bih-nije-nebitno-i-nista-nije-samo-tehnicko> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹²⁷ Federalna.ba, „Izetbegović za FTV: Nisam uvjeren da će BiH dobiti Izborni zakon“, *Dnevni avaz* (3. března 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/634792/izetbegovic-za-ftv-nisam-uvjeren-da-ce-bih-dobiti-izborni-zakon> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹²⁸ Hina, „Izetbegović: Povratak "travanjskom paketu" rješenje je za izborni zakon u BiH“, *Večernji list* (30. prosince 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izetbegovic-povratak-travanjskom-paketu-rjesenje-je-za-izborni-zakon-u-bih-1457643> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹²⁹ N1 BiH, „Silajdžić za N1 objasnio zašto je srušio aprilski paket“, *NI* (6. prosince 2017), <https://n1info.ba/vijesti/a231019-silajdzic-za-n1-objasnio-zasto-je-srusio-aprilski-paket/> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹³⁰ Ad. A. / Fena, „Magazinović: Ozbiljnije zadiranje u Izborni zakon podrazumijeva ustavne promjene“, *Dnevni avaz* (11. května 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/650950/magazinovic-ozbiljnije-zadiranje-u-izborni-zakon-podrazumijeva-ustavne-promjene> (poslední přístup 10. dubna 2024).; Fena, „Stranka za BiH: Prvo promjene Ustava, pa izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (3. února 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/347258/stranka-za-bih-prvo-promjene-ustava-pa-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹³¹ Vecernji.ba, „Bećirović: Što prije prestati s destruktivnom politikom i posvetiti se rješavanju životnih pitanja“, *Večernji list* (29. září 2023), <https://www.vecernji.ba/vijesti/becirovic-prestati-s-destruktivnom-politikom-i-posvetiti-se-rjesavanju-kljucnih-zivotnih-pitanja-1713020> (poslední přístup 10. dubna 2024).

fungování státu.

V diskurzu jsou velmi patrné dva názorové spory mezi politickými stranami v BaH: první je mezi SDA a „občanskými stranami“ na jedné straně a HDZ na druhé straně, druhým je vzájemná kritika stran v rámci bosňáckého bloku. V průběhu sledovaného období nedošlo u představitelů politických stran k žádnému významnému názorovému posunu ohledně reformy volebního zákona. Jediným nesouladem byl názor na roli Vysokého představitele a mezinárodního společenství v debatě o reformě volebního zákona. Dále byl zaznamenán pouze jediný názorový konflikt v rámci jedné politické strany, SDA, která na jedné straně prosazovala vytvoření občanské společnosti bez etnických prefixů, současně však od jejích představitelů zaznívalo, že SDA trvá na rovnováze občanských a etnických principů.¹³² Nicméně tento rozpor byl způsoben účelovostí prohlášení zástupců SDA, nikoliv jejich názorovým pluralismem.

Nejvýraznější část diskurzu bosňáckých stran je věnována kritice HDZ. V této souvislosti se objevují prohlášení především o hrozbě rozpadu BaH, případně její paralýze a úpadku. Za hlavního viníka je označováno právě HDZ, které podle bosňáckých stran pomocí volební reformy usiluje o vytvoření třetí entity a její následné připojení k Chorvatsku. Kritiku HDZ nejlépe ilustruje obsáhlé vyjádření Denise Bećiroviće (SDP): „Před všeobecnými volbami v roce 2022 se Čović snaží prosadit změny volebního zákona BaH, které zajistí ‚legitimní zastoupení‘ národa, tzn. vítězství kandidáta HDZ a spřízněných stran v klání o člena Předsednictva BaH, jakož i získání dostatečného počtu křesel v kantonálních shromážděních k zajištění dominance v Klubu Chorvatů ve Sněmovně národů. HDZ by tak společně s ‚legitimními zástupci‘ otevřelo cestu k realizaci vlastní dlouhodobé strategie, která nepochybně jde směrem k reinkarnaci ‚parastvoření‘ Herceg-Bosna, její kompletní územní a politické autonomii, a nakonec její připojení k Chorvatské republice.“¹³³ Izetbegović vnímal diskuzi HDZ o třetí entitě jako nátlakový mechanismus Dragana Čoviće vůči politikům, kteří nepodporují jeho principy uspořádání

---

¹³² Fena, „Genjac: U Izbornom zakonu treba postojati balans etničkog i građanskog principa“, *Dnevni avaz* (24. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/343690/genjac-u-izbornom-zakonu-treba-postojati-balans-etnickog-i-gradanskog-principa> (poslední přístup 10. dubna 2024).; Fena, „Izetbegović: Osigurati konsenzus stranaka kod izmjena Izbornog zakona“, *Večernji list* (24. ledna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izetbegovic-osigurati-konsenzus-stranaka-kod-izmjena-izbornog-zakona-1221891> (poslední přístup 10. dubna 2024).; Federalna.ba, „Izetbegović za FTV: Nisam uvjeren da će BiH dobiti Izborni zakon“.

¹³³ Fu. M., „Bećirović: Izborni zakon koji predlaže Čović je apsolutno neprihvatljiv“, *Dnevni avaz* (14. června 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/659056/becirovic-izborni-zakon-koji-predlaze-covic-je-apsolutno-neprihvatljiv> (poslední přístup 10. dubna 2024).

státu.¹³⁴ Z prohlášení bosňáckých politiků je patrné odhodlání bránit ústavní strukturu země a zabránit jakékoli snaze o vytvoření třetí entity. Strany vyjadřují tvrdý nesouhlas s reformami, které by znamenaly jakékoliv změny stávající podoby volebních obvodů, protože v nich spatřovaly snahy chorvatských nacionalistů o vytvoření třetí entity.¹³⁵ Jakékoliv zmínky teritoriálních změn v BaH jsou velmi citlivým tématem, které může u místních obyvatel vyvolat bolestivé vzpomínky na strádání a etnické čistky, ke kterým na tomto prostoru docházelo během ozbrojeného konfliktu v 90. letech 20. století. Lze proto předpokládat, že cílem takových prohlášení bosňáckých politiků byla primárně politická mobilizace bosňáckých voličů a vyvolání strachu z toho, že chorvatská strana usiluje o rozklad bosenského státu.

HDZ bylo bosňáckými stranami vykreslováno jako destruktivní element v BaH, jehož politika je v naprostém rozporu s principy evropské demokracie a přináší apartheid, rozdělenou společnost a bezpráví.¹³⁶ Skrze vzájemně neslučitelné návrhy reforem volebního zákona byly vytvářeny obrazy o střetu dvou odlišných politických koncepcí v BaH – etnokratické (protievropské), která usiluje o prohloubení segregace v bosenské společnosti a úplnou dominanci etnických skupin na politické scéně a demokratické (evropské), která prosazuje respekt k evropským standardům a rozsudkům Evropského soudu pro lidská práva. Vítězství etnokratického konceptu by podle bosňáckých politických představitelů znamenalo civilizační úpadek země, proto musela zvítězit jejich moderní demokratická koncepce, která by posunula BaH směrem k EU a blahobytu.¹³⁷ V souvislosti s tím rozvíjel Denis Bećirović (SDP) tezi, že jen zrádce by souhlasil s nedemokratickými návrhy HDZ: „Souhlas s koncepcí HDZ a obsahem volebního zákona BaH by představoval brutální zradu státu BaH!“¹³⁸

SDA vyčítala HDZ to, že trvalo na svých požadavcích a nebylo ochotné učinit posun ve vyjednávání. HDZ upřednostňovalo provedení rozsudku Ústavního soudu v případě Ljubić, SDA naopak trvala na přednostním provedení všech rozsudků

---

¹³⁴ Avaz.ba, „Izetbegović gostovao u emisiji ‚Nedjeljom u 2‘: O Briselu, Pelješkom mostu, Izbornom zakonu...“, *Dnevni avaz* (4. února 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/347450/izetbegovic-gostovao-u-emisiji-nedjeljom-u-2-o-briselu-peljeskom-mostu-izbornom-zakonu> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹³⁵ A. Ka., „Nikšić: HDZ-ov prijedlog izmjena Izbornog zakona BiH je neprihvatljiv“, *Dnevni avaz* (21. července 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/668223/niksic-hdz-ov-prijedlog-izmjena-izbornog-zakona-bih-je-neprihvatljiv> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹³⁶ Fu. M., „Bećirović: Izborni zakon koji predlaže Čović je apsolutno neprihvatljiv“.

¹³⁷ N. Aj., „Bećirović: Prihvatanje ultimatumu HDZ-a o Izbornom zakonu bio bi čin veleizdaje Bosne i Hercegovine“, *Dnevni avaz* (23. ledna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/712032/becirovic-prihvatanje-ultimatuma-hdz-a-o-izbornom-zakonu-bio-bi-cin-veleizdaje-bosne-i-hercegovine> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹³⁸ Fu. M., „Bećirović: Izborni zakon koji predlaže Čović je apsolutno neprihvatljiv“.

Evropského soudu pro lidská práva. Izetbegović v souvislosti s tímto uvedl, že SDA si zakládá na tzv. občanském principu, který byl potvrzen řadou rozsudků Evropského soudu pro lidská práva. Pro SDA bylo hlavním požadavkem to, aby měl každý občan v každé části země stejná práva, aby mohl volit, koho chce, a ucházet se o každou pozici.¹³⁹ Provedení rozsudku Evropského soudu pro lidská práva by v podstatě znamenalo odstranění kvót, což by bylo pro bosňácké politické elity výhodné. Naopak provedení rozhodnutí Ústavního soudu by znamenalo oslabení jejich moci, protože by znemožnilo volbu druhého člena Předsednictva BaH. Z toho důvodu prosazovali prioritní provedení rozsudku „Sejdić-Finci“.

Politikům z bosňáckého tábora šlo o to, ukázat, že jejich vlastní názory na reformu jsou demokratičtější než názory protistrany. Bosňácké strany obhajovaly rovnoprávnost všech občanů. Podle Denise Bećiroviće (SDP) je hlavním problémem Ústavou institucionalizovaná diskriminace, která znemožňuje realizaci základních lidských práv a svobod v BaH. Povinností státu je zajistit rovná práva pro všechny občany, proto by měl přijmout veškerá nezbytná opatření k ochraně svých občanů a k odstranění jakékoli formy diskriminace z procesu společensko-politického rozhodování. Občan je v souladu s platnými mezinárodními demokratickými standardy primárním politickým subjektem a jako takový by měl mít právo volit a být volen bez ohledu na to, ve které části BaH žije na státním území nebo k jaké etnické skupině patří. Budoucnost BaH je jasná, je třeba budovat a posilovat stát a zefektivnit jej v ochraně svých občanů. Zároveň nesmí být popřen její multikulturní charakter.¹⁴⁰ Z toho je patrné, že Bećirović sleduje touto myšlenkou posílení občanské společnosti na úkor rovnováhy konstitutivních národů.

Strany přirozeně považovaly své návrhy za přínosné pro demokratizaci BaH a za dobře zpracované. Šefik Džaferović požadoval přijetí návrhu SDA: „Domnívá se, že návrh SDA měl být přijat, protože splňuje standardy z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, standardy Ústavy FBaH a standardy rozhodnutí Ústavního soudu BaH.¹⁴¹ S takovým vyjádřením bylo spojené následné vyzývání protistrany k zahájení vyjednávání

---

¹³⁹ Federalna.ba, „Izetbegović za FTV: Nisam uvjeren da će BiH dobiti Izborni zakon“.

¹⁴⁰ E. Č., „Bećirović o presudi Suda u Strazburu: Nužno pokrenuti procese izmjene Ustava BiH i Izbornog zakona“, Dnevni avaz (29. srpna 2023), <https://avaz.ba/vijesti/bih/852314/becirovic-o-presudi-suda-u-strazburu-nuzno-pokrenuti-procese-izmjene-ustava-bih-i-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁴¹ Fena, „Zastupnici o Izbornom zakonu“, *Večernji list* (31. ledna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/zastupnici-o-izbornom-zakonu-1223308> (poslední přístup 10. dubna 2024).

s tím, že debaty o ostatních návrzích jsou pouhou ztrátou času.¹⁴²

Zatímco vlastní návrhy strany prezentovaly jako pokrokové a bezproblémové, návrhy protistrany se setkávaly s ostrou kritikou. Požadavky protistrany jako nepřijatelné, nesmyslné, přehnané, radikální apod.¹⁴³ Magazinović (SDP): „Návrh HDZ je ‚zkušební balón‘, jehož cílem je vyvolat reakci, po které učiní ‚kompromis‘. Zavedení apartheidu, vytvoření etnických volebních obvodů, něco, co jsme dosud slyšeli mnohokrát a proti čemu byla většina veřejnosti, alespoň ta, která věří, že BaH by měla být normální zemí jako kterákoli jiná evropská země. Nabízejí návrh, který nemá co dělat s evropskými principy, protože je každému jasné, že Evropa je založena na občanském konceptu, který se zaměřuje na člověka, nikoli na etnické společenství. Navrhované vytvoření tří volebních oblastí je úvodem do segregace s cílem oddělit Bosňáky a Chorvaty. Dodává, že to vše neuspokojivě připomíná minulost, kdy byli lidé etnicky odděleni, načež mnozí zemřeli.“¹⁴⁴

Bećirović sdílel názor, že poslední přijaté změny volebního zákona BaH prohlubují diskriminaci a zavádějí mnohonásobné rozdíly v hodnotě hlasů občanů. Podle něj tím HDZ a SNSD opět potvrdily, že nemají v úmyslu respektovat evropské principy volební legislativy, založené na rovné hodnotě hlasu všech voličů bez ohledu na jejich etnickou příslušnost.¹⁴⁵ SBiH komentovala návrhy takto: „Pokusy o diskvalifikaci občanských práv a zavedení systému etnicko-národního vyloučení do volebního systému představují destrukci státu.“¹⁴⁶ Zukan Helez zašel až tak daleko, že označil návrh HDZ za fašistický, protože podle něj by zavedl praktiky zápisu národnosti do dokumentů jako v nacistickém Německu.¹⁴⁷ Željko Komšić upozorňoval na nebezpečí v podobě spolupráce HDZ s SNSD

---

¹⁴² S. Degirmendžić, „Vrijeme istječe, nema dogovora o izmjenama Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (12. dubna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/369175/vrijeme-istjece-nema-dogovora-o-izmjenama-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁴³ S. S., „SDA objavila zašto im je neprihvatljiv prijedlog HDZ-a o izmjenama Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (25. dubna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/737307/sda-objavila-zasto-im-je-neprihvatljiv-prijedlog-hdz-a-o-izmjenama-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁴⁴ A. Jamaković, „Magazinović za ‚Avaz‘: Ovo je strateški potez HDZ-a, a ne stvarni prijedlog izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (22. července 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/668483/magazinovic-za-avaz-ovo-je-strateski-potez-hdz-a-a-ne-stvarni-prijedlog-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁴⁵ H. J. I., „Bećirović: Izmjene Izbornog zakona usvojene u Domu naroda BiH su neustavne i antidržavne“, *Dnevni avaz* (16. června 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/751220/becirovic-izmjene-izbornog-zakona-usvojene-u-domu-naroda-bih-su-neustavne-i-antidrzavne> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁴⁶ Fena, „Stranka za BiH: Prvo promjene Ustava, pa izmjene Izbornog zakona“.

¹⁴⁷ S. S., „Zukan Helez za ‚Avaz‘: Bitno je da budu prisutni svi koji su protiv HDZ-ovih izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (27. června 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/753752/zukan-helez-za-avaz-bitno-je-da-budu-prisutni-svi-koji-su-protiv-hdz-ovih-izmjen-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

na rozkladu BaH.¹⁴⁸ Tato obvinění protistrany dokumentují velmi složité klima, ve kterém je společné hledání kompromisu extrémně obtížné.

Ve výsledku bylo vyjednávání blokováno oběma stranami, které se navzájem obviňovaly z obstrukcí a radikálních postojů. Důraz na demokratizační charakter reform je pro tuto debatu příznačný. Pod pojmem demokratizace však každá strana myslí rozdílné věci. Zatímco SDA a ostatní strany občanského bloku vnímají demokratizaci jako opuštění etnických kvót a vytvoření občanské společnosti, HDZ a ostatní bosensko-chorvatské strany chápou demokratizaci jako zajištění „legitimního zastoupení“ chorvatského národa v BaH a zaručení všeobecného volebního práva pro všechny občany BaH.

Bakir Izetbegović často poukazoval na údajnou absurditu vyjednávání s HDZ. Vysvětloval, že problémem je chorvatská strana, která není ochotná přistoupit ani na takový návrh, který by byl pro bosňáckou stranu nevýhodný a pro chorvatskou stranu výhodný: „Dohody o volebním zákonu bude dosaženo, až bude připravena chorvatská strana. My jsme připraveni. Dubnový balíček jsme podpořili, Božo Ljubić jej odmítl. Podpořili jsme Füleův model, podle kterého by v Předsednictvu BaH zasedal Dragan Čović, a on jej odmítl. Podporoval jsem volební model Eichhorst-Palmer, i když je velmi tvrdý a neprospívá mé straně. Čović jej odmítl. Model, podle kterého bych nebyl členem Předsednictva BaH, jsem přijal, ale Čović jej odmítl.“¹⁴⁹ Tento apel na absurditu oponentova jednání je typickým argumentačním faulem, který má za cíl ovlivnit veřejné mínění ve prospěch řečníka.

Značná pozornost byla věnována vlivu HDZ na postavení bosenských Chorvatů v BaH. V této souvislosti byli bosenští Chorvaté označováni za rukojmí HDZ. Maja Gasal-Vražalica (DF) obvinila HDZ z majorizace všech Chorvatů, kteří nejsou členy této strany. Podle jejích slov si HDZ pomocí různých manipulací zajistilo mocenský monopol v rámci bosensko-chorvatské politické reprezentace a bosenští Chorvaté proto nemají možnost svobodné volby.¹⁵⁰ Enver Bijedić, zakladatel Sociálně-demokratické strany BaH (SD BaH), se domníval, že v důsledku změn prosazovaných Draganem Čovićem by byli

---

¹⁴⁸ E. Č., „Komšić: Dodika i njegov plan spašavaju HDZ-ov izborni zakon, Rusija i Hrvatska“, *Dnevni avaz* (17. ledna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/710921/komsic-dodika-i-njegov-plan-spasavaju-hdz-ov-izborni-zakon-rusija-i-hrvatska> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁴⁹ H. J. I., „Izetbegović gostovao na Novoj TV: Bošnjaci su spremni za dogovor oko Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (3. března 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/722762/izetbegovic-gostovao-na-novoj-tv-bosnjaci-su-spremni-za-dogovor-oko-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁵⁰ S. D., „Burna rasprava poslanika o promjenama Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (5. července 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/394864/burna-rasprava-poslanika-o-promjenama-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Chorvati žijící mimo oblast západní Hercegoviny vyloučení z politické participace, protože pro Čoviće „nejsou dost dobrými Chorvaty“.¹⁵¹ Denis Bećirović považoval požadavek „legitimního zastoupení“ za zástěrku pro vytvoření národnostně homogenních volebních obvodů, čímž by byli politicky diskvalifikováni všichni Chorvaté, kteří by představovali politickou konkurenci pro HDZ.¹⁵² Cílem těchto prohlášení bylo vyvolat mezi bosenskými Chorvaty obavy o jejich politické postavení v rámci BaH a mobilizovat je proti reformě volebního zákona, kterou prosazovalo HDZ.

Kritice čelili také političtí představitelé Chorvatska, kteří se do debaty o reformě volebního zákona zapojovali především prostřednictvím Dragana Čoviće. Chorvatsko bylo obviňováno z ovlivňování vnitropolitických záležitostí BaH. Adil Osmanović (SDA) komentoval debatu v chorvatském parlamentu o BaH slovy, že není dobře, že instituce Chorvatské republiky se neustále snaží ovlivňovat vnitřní záležitosti BaH. Chorvatsko údajně přispělo ke krachu vyjednávání o volebním zákonu, protože zradikalizovalo pozici HDZ a učinilo jej neochotným ke kompromisům.¹⁵³ Podle některých politiků vyvíjelo Chorvatsko tlak na členské státy EU, aby přiměly Vysokého představitele Christiana Schmidta zasáhnout do volebního zákona v BaH.¹⁵⁴ Tato prohlášení měla u obyvatel BaH vyvolat zášť a předsudky vůči Chorvatsku.

Željko Komšić obhajoval vlastní zvolení do Předsednictva BaH a tvrdě kritizoval HDZ kvůli problematizování jeho zvolení do Předsednictva: „Dragan Čović, předseda vlády Chorvatské republiky Andrej Plenković a členové Evropského parlamentu z Chorvatské republiky vynaložili obrovské politické a diplomatické úsilí, aby zproblematizovali mé zvolení do Předsednictva BaH v rámci institucí EU. Dopis chorvatských europoslanců jednoznačně požaduje, aby Rada Evropské unie změnila svůj předchozí postoj a přijala nový, který požaduje, aby BaH vedle již existujících diskriminačních ustanovení zavedl nová, která by omezila již omezené všeobecné volební právo tak, že pouze Chorvaté mohou volit Chorvaty, Srbové Srby, Bosňáci Bosňáky. Takový hluboce anticivilizační, segregáčnický a protievropský princip by trvale rozdělil již tak

---

¹⁵¹ Vecernji.ba, „Evo što, uistinu, predviđa HNS-ov prijedlog izmjena Izbornog zakona“, *Večernji list* (17. února 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/evo-sto-uistinu-predviđa-hns-ov-prijedlog-izmjena-izbornog-zakona-1379891> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁵² Fu. M., „Bećirović: Izborni zakon koji predlaže Čović je apsolutno neprihvatljiv“.

¹⁵³ S. S., „Osmanović: Milanović je dao doprinos propasti pregovora o Izbornom zakonu“, *Dnevni avaz* (20. dubna 2022) <https://avaz.ba/vijesti/bih/736114/osmanovic-milanovic-je-dao-doprinos-propasti-pregovora-o-izbornom-zakonu> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁵⁴ Hina, „Čović izvijestio G7 i PIC da Turković iznosi bošnjačka stajališta o izornoj reformi“, *Večernji list* (28. srpna 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-izvijestio-g7-i-pic-da-turkovic-iznosi-bosnjacka-stajalista-o-izornoj-reformi-1612768> (poslední přístup 10. dubna 2024).

značně rozdělenou zemi a zavedl etnickou segregaci jako dominantní způsob fungování v BaH.¹⁵⁵ Željko Komšić (DF) také zdůrazňoval, že zavedení apartheidu a diskriminace na etnickém principu nemůže být zárukou trvalého míru, ale naopak představuje zdroj dalších potíží na cestě BaH k euroatlantickým integracím. Návrh HDZ by podle něj ve skutečnosti legalizoval výsledky etnických čistek a genocidy.¹⁵⁶ Toto je opět prohlášení, které cílí na emoce bosňáckých obyvatel BaH.

Elmedin Konaković (NiP): "Jsem si jistý, že Čović není připraven poskytnout nám občanský stát jeden člověk – jeden hlas, ale samozřejmě také nejsme připraveni dělat žádné ústupky, které by znamenaly další prohlubování etnických rozporů v BaH. Termín legitimní zastoupení sám o sobě naši veřejnost mate. To, jak ho vnímáme např. Čović nebo já, není totéž. Jde o legitimního zástupce, kterého volí lidé v legitimních volbách a nezacházeli jsme do takových detailů, které mohou způsobit zmatek. Chtěl bych žít v zemi, která má jednoho prezidenta, státní správu a samosprávu, která nemá ani kantony, ani entity. Nesouhlasíme s odtržením RS, nesouhlasíme s třetí entitou. Čović a Dodik nesouhlasí s občanským státem."¹⁵⁷

Izetbegović určitou dobu tvrdil, že v Parlamentu FBaH, dokonce i v Parlamentu BaH menšina diktuje většině, což má k demokracii daleko.¹⁵⁸ Chorvaté si podle něj nemají na co stěžovat: „Chorvaté mají na úrovni FBaH i na úrovni státu všechny možnosti zastavit vše, co chtějí.“¹⁵⁹ Snažil se tím vyvolat dojem, že chorvatské nároky jsou neoprávněné.

Mezinárodní společenství vystupovalo jako mediátor a pozorovatel jednání mezi domácími politickými stranami. Neaktivnějšími politiky byli Eichhorst a Palmer. Ve vztahu k Vysokému představiteli a mezinárodnímu společenství měly bosňácké strany poněkud odlišné a proměnlivé názory. Elmedin Konaković (NiP) prohlásil, že pokud nedojde ke shodě o volebním zákoně, je reálné, aby Vysoký představitel přišel

---

¹⁵⁵ Fena, „Komšić pisao zvaničnicima EU: Izabran sam po Ustavu i Izbornom zakonu BiH!“, *Dnevni avaz* (30. října 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/427138/komsic-pisao-zvanicnicima-eu-izabran-sam-po-ustavu-i-izbornom-zakonu-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁵⁶ Avaz.ba, „Komšić: Ideja apartheida nije rjesenje za Izborni zakon“, *Dnevni avaz* (19. ledna 2020), <https://avaz.ba/vijesti/bih/543155/komsic-ideja-apartheida-nije-rjesenje-za-izborni-zakon> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁵⁷ Vecernji.ba, „Konaković o tvrdnjama da je sporazum o koaliranju pisao HDZ: Velikim dijelom jeste, nešto smo mi“, *Večernji list* (25. listopadu 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/konakovic-o-tvrdnjama-da-je-sporazum-o-koaliranju-pisao-hdz-velikim-dijelom-jeste-nesto-smo-mi-1636529> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁵⁸ Ad. A. / Fena, „Izetbegović: Sad imam najviše optimizma u pogledu izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (11. května 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/650946/izetbegovic-sad-imam-najvise-optimizma-u-pogledu-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁵⁹ E. Č., „Izetbegović o izmjenama Izbornog zakona: Nije nemoguće da se sporazum postigne“, *Dnevni avaz* (23. února 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/719901/izetbegovic-o-izmjenama-izbornog-zakona-nije-nemoguće-da-se-sporazum-postigne> (poslední přístup 10. dubna 2024).

s řešením.¹⁶⁰ Naopak Alma Čolo (SDA) byla ochotna tolerovat zásah Vysokého představitele, který by se týkal pouze změn volebního zákona souvisejících s integritou a transparentností volebního zákona.¹⁶¹ V SDA se často objevovaly názory, že zapojení Vysokého představitele by měla být až ta poslední možnost.¹⁶² Izetbegović vyjádřil přání, aby se mezinárodní společenství a Vysoký představitel aktivně zapojily do vyjednávání a vyvinuly tak pozitivní tlak na domácí aktéry.¹⁶³ Nabil Nasser (SBB) je toho názoru, že EU a NATO by neměly být pouze pasivními pozorovateli, protože to znamená bezpečnostní hrozbu.¹⁶⁴

Zukan Helez (SDP) nedůvěřoval mediátorům Matthew Palmerovi a Angelině Eichhorst, protože Palmer údajně souhlasí s koncepcí Dragana Čoviće a chystá se ji realizovat.¹⁶⁵ Vojin Mijatović (SDP) tvrdě kritizoval mezinárodní společenství z toho důvodu, že podle něj vyvíjí tlak na občanské strany, aby přijaly model změn ústavy a volebního zákona podle přání etnonárodních vůdců, především Milorada Dodika a Dragana Čoviće.¹⁶⁶ Zároveň však Mijatović žádal Vysokého představitele, aby ukázal, že je „skutečným přítelem BaH“, a provedl změny volebního zákona BaH.¹⁶⁷

Poté, co kancelář Vysokého představitele zveřejnila plánované změny volebního zákona, následovala ostrá reakce z SDA a DF. Např. Šefik Džaferović (SDA) se domníval, že změny přinesou další diskriminaci a blokády, což je podle něj nepřípustné.¹⁶⁸ Poté, co Vysoký představitel Christian Schmidt v říjnu 2022 využil Bonnských pravomocí k přijetí

---

¹⁶⁰ Alen Bajramović, „Analitičari o mogućim izmjenama Izbornog zakona: Dosta im je po osam godina“, *Dnevni avaz* (9. září 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/680167/analiticari-o-mogucim-izmjenama-izbornog-zakona-dosta-im-je-po-osam-godina> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁶¹ S. S., „SDA: Podržavamo nametanje tehničkih izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (27. července 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/761071/sda-podrzavamo-nametanje-tehnickih-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁶² Fena, „Genjac: U Izbornom zakonu treba postojati balans etničkog i građanskog principa“.

¹⁶³ Ad. A. / Fena, „Izetbegović: Sad imam najviše optimizma u pogledu izmjena Izbornog zakona“.

¹⁶⁴ A. Č., „Prof. dr. Nabil Naser: Loše nam se piše ako će Rusija i Izrael BiH krojiti Izborni zakon“, *Dnevni avaz* (10. srpna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/764350/prof-dr-nabil-naser-lose-nam-se-pise-ako-ce-rusija-i-izrael-bih-krojiti-izborni-zakon> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁶⁵ E. Č. / Federalna.ba, „Helez poručuje: Treba pojačati sankcije Dodiku, nisam optimističan oko izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (26. ledna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/712799/helez-porucuje-treba-pojacati-sankcije-dodiku-nisam-optimistican-oko-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁶⁶ E. Ma., „Mijatović: Vrší se pritisak na građanske stranke da prihvate model promjena Ustava i Izbornog zakona po željama Dodika i Čovića“, *Dnevni avaz* (30. listopadu 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/692476/mijatovic-vrsi-se-pritisak-na-gradanske-stranke-da-prihvate-model-promjena-ustava-i-izbornog-zakona-po-zeljama-dodika-i-covica> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁶⁷ A. J., „Mijatović traži od Incka da nametne izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (28. května 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/654790/mijatovic-trazi-od-incka-da-nametne-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁶⁸ H. J. I., „Džaferović: Nedopustivo uvoditi dodatnu diskriminaciju i blokadu kroz izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (20. července 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/759451/dzaferovic-nedopustivo-uvoditi-dodatnu-diskriminaciju-i-blokade-kroz-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

dotatků Ústavy FBaH, poslal Džaferović Ústavnímu soudu BaH žádost o přezkoumání jejich ústavnosti.¹⁶⁹ Željko Komšić (DF) později požádal o dočasné opatření o neprovedení rozhodnutí Christiana Schmidta, které mimo jiné zvyšuje počet delegátů do Sněmovny národů Parlamentu FBaH z 57 na 80. Komšić po podání odvolání uvedl, že je zvláště znepokojující, že vysoký představitel svým rozhodnutím porušuje dřívější rozhodnutí Ústavního soudu BaH, a tím i samotnou Ústavu BaH.¹⁷⁰ Zlatan Begić (DF) obvinil Schmidta, že chce v BaH „nastolit Palestinu“.¹⁷¹ DF a SDP podpořily protesty proti záměru vysokého představitele v BaH zavést změny volebního zákona BaH, které popisovaly jako diskriminační, anticivilizační a rasistické.¹⁷²

Politici představitelé měli odlišné názory také na to, jak daleko je řešení reformy volebního zákona. Na základě některých prohlášení lze nabýt dojmu, že existuje určitá naděje na provedení reformy. Např. Bakir Izetbegović naznačoval určitou flexibilitu a ochotu učinit kompromis: „Okruh otázek, které jsou v BaH sporné a které je třeba vyřešit, se zužuje.“¹⁷³ Elmedin Konaković (NiP) poukázal na to, že došlo „k mírnému uvolnění nejradikálnějších názorů a určitému pokroku“.¹⁷⁴ Nicméně je důležité brát v úvahu, že kvůli složité politické situaci v BaH mohly být tato prohlášení motivována spíše politickými zájmy než skutečnou ochotou k provedení reformy. Všem aktérům šlo o to, ukázat veřejnosti, že právě oni jsou ti, kteří se neúnavně snaží najít kompromis a provést očekávané reformy.

Několik politických představitelů, především z SDP, během sledovaného období opakovaně prohlásilo, že debata o volebním zákonu je v dané době nesmyslná, protože

---

¹⁶⁹ A. O., „Džaferović uputio apelaciju Ustavnom sudu na Šmitove odluke o Izbornom zakonu BiH“, *Dnevni avaz* (26. října 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/782019/dzaferovic-uputio-apelaciju-ustavnom-sudu-na-smitove-odluka-o-izbornom-zakonu-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁷⁰ S. S., „Ustavni sud BiH početkom decembra raspravlja o Komšićevoj apelaciji vezano za Izborni zakon“, *Dnevni avaz* (23. listopadu 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/788906/ustavni-sud-bih-pocetkom-decembra-raspravlja-o-komsicevoj-apelaciji-vezano-za-izborni-zakon> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁷¹ D. Hadžović, „Tenzije rastu, odluke još nema: Hoće li Šmit nametnuti Izborni zakon“, *Dnevni avaz* (2. září 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/769434/tenzije-rastu-odluka-jos-nema-hoce-li-smit-nametnuti-izborni-zakon> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁷² H. J. I., „Danas ispred OHR-a protest zbog najavljenе odluke o izmjenama Izbornog zakona BiH i Ustava FBiH“, *Dnevni avaz* (25. července 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/760429/danas-ispred-ohr-a-protest-zbog-najavljenе-odluka-o-izmjenama-izbornog-zakona-bih-i-ustava-fbih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁷³ Fena, „Bradara: Na razini FBiH ne može se donijeti izborni zakon koji bi bio suprotan Izbornom zakonu BiH“, *Večernji list* (24. května 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/bradara-na-razini-fbih-ne-moze-se-donijeti-izborni-zakon-koji-bi-bio-suprotan-izbornom-zakonu-bih-1247587> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁷⁴ Fena, „Završen drugi dan pregovora o Izbornom zakonu, Radončić i Konaković tvrde da su napravljeni pomoci“, *Večernji list* (18. března 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/završen-drugi-dan-pregovora-o-izbornom-zakonu-radoncic-i-konakovic-tvrde-da-su-napravljeni-pomaci-1572029> (poslední přístup 10. dubna 2024).

v BaH jsou daleko naléhavější problémy, jako např. blokáda institucí, separatismus RS a další. Podle nich měla být pozornost soustředěna na odblokování institucí, stažení sporných rozhodnutí a zákonů vydaných Národním shromážděním RS. Teprve potom by připadalo v úvahu debatovat o volebním zákonu.¹⁷⁵ Tento bojkot vyjednávání byl poměrně logický. Členové SDP se obávali, že vyjednávání budou zneužita k odvrácení pozornosti od akutnějších problémů.

Debata byla vždy velmi intenzivní v předvolebním období, kdy političtí představitelé neustále prohlašovali, že reforma musí být provedena před vypsáním voleb. Poté, co CIK určila termín voleb, vyjednávání skončila: „V započatém volebním cyklu již nelze měnit pravidla,“ řekl Magazinović (SDP).¹⁷⁶ Izetbegović prohlašoval, že není reálné očekávat seriózní další jednání o novele volebního zákona BaH, dokud nebudou implementovány výsledky voleb z roku 2018, protože vláda na federální úrovni nevznikla ani dva roky po volbách.¹⁷⁷ Izetbegović naznačil, že kolem voleb panuje značné napětí, které debata o reformě volebního zákona dále stupňuje: „Bosňácká strana se za žádných okolností nevzdá občanských zásad týkajících se způsobu volby členů Předsednictva BaH. Letos jsou volby a již teď se objevují šovinistická hesla typu ‚neprodáme se‘, ‚rozdělit BaH‘, ‚dosáhnout změnou zákona to, co nebylo dosaženo zbraní‘. Vyhrožuje se různými metodami, dokonce i zbraněmi, je těžké očekávat, že dojde k posunu.“¹⁷⁸ V předvolebním období dali politici přednost rozdmýchávání mezietnické nevraživosti namísto hledání konsensu.

Řečníci vždy prezentovali sebe a svou stranu jako ochránce zájmů všech obyvatel BaH a často srovnávali svá stanoviska s protistranou, jíž přisuzovali pouze negativní charakteristiky. V obecných prohlášeních promlouvali ke všem obyvatelům BaH, případně FBaH. Když se však jednalo o nějakou formu apelu, rámovali svá prohlášení tak, aby bylo zřejmé, kdo jsme „my“ a kdo jsou „oni“.

---

¹⁷⁵ E. T., „Magazinović: Tri uslova pa razgovori o Izbornom zakonu“, *Dnevni avaz* (16. ledna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/710691/magazinovic-tri-uslova-pa-razgovori-o-izbornom-zakonu> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁷⁶ S. S., „Magazinović za "Avaz": Imam informacije da OHR razmatra nametanje izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (19. července 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/759009/magazinovic-za-avaz-imam-informacije-da-ohr-razmatra-nametanje-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁷⁷ Fena, „Izetbegović: Nije realno očekivati daljnje pregovore o izmjeni Izbornog zakona“, *Večernji list* (16. září 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izetbegovic-nije-realno-ocekivati-daljnje-pregovore-o-izmjeni-izbornog-zakona-1431737> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁷⁸ Zoran Krešić, „Bošnjačke stranke sada traže smanjenje uloge Doma naroda da bi podržale Izborni zakon“, *Večernji list* (6. března 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/bosnjacke-stranke-sada-traze-smanjenje-uloge-doma-naroda-da-bi-podrzale-izborni-zakon-1230667> (poslední přístup 10. dubna 2024).

3.3. Odlišnosti v rámci bosňáckého diskurzu

Hlavní odlišnost byla zapříčiněna konfliktem mezi SDA a občanskými stranami. Tento spor vyplýval z politické rivality mezi stranami, jejichž cílem bylo udržet si své voliče a oslovit voliče ostatních stran. Přestože občanské strany spolupracovaly s SDA na návrzích reformy, velmi ostře ji kritizovaly a vinily ji ze zrady. Dalším rozdílem byly odlišné priority SDA a občanského bloku. Zatímco SDA se soustředila na reformu zákona, která by reflektovala rozsudky soudů o diskriminaci určitých skupin obyvatelstva, občanské strany prosazovaly technické změny, které by zajistily větší transparentnost voleb.¹⁷⁹ Když strany jednaly o reformách volebního zákona, které by znamenaly jeho harmonizaci se soudními rozsudky, jediný Bakir Izetbegović prosazoval návrat k „dubnovému balíčku“ z roku 2006.¹⁸⁰ Ostatní strany se k tomuto návrhu nepřipojily a hledaly zcela nový způsob reformy, jejíž podoba by pro ně byla co nejvýhodnější.

Všechny bosňácké strany negativně hodnotily politiku HDZ. Nejvíce kritická byla SDP, naopak SDA byla nejmírnější. Občanské strany často kritizovaly SDA a HDZ současně. Nejvíce odsuzovaly redukovaný formát vyjednávání, která z velké části probíhala pouze mezi představiteli SDA a HDZ. Podle Radončiće (SBB) docházelo k tajným dohodám mezi SDA a HDZ, proto podle něj nepřineslo jejich vyjednávání žádné pozitivní výsledky.¹⁸¹ V roce 2018 se SDP rozhodla neúčastnit se dalších vyjednávání o reformě volebního zákona, protože SDA a HDZ údajně blokovaly veškeré návrhy a vyjednávání pouze zneužívaly.¹⁸² SDA se z vyjednávání nikdy nestáhla. Několikrát naznačila, že v daný moment vyjednávání nikam nevedou, trvala však na hledání kompromisního řešení.

SDP obviňovala SDA z toho, že hodlá spolu s HDZ vytvořit novou kauzu „Mostar“

---

¹⁷⁹ S. Degirmendžić a R. Be., „Predstavnički dom podržao hitnu proceduru za prijedlog SBB-a, SDP-a i DF-a o izmjenama Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (7. března 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/358467/predstavnicki-dom-podrzao-hitnu-proceduru-za-prijedlog-sbb-a-sdp-a-i-df-a-o-izmjenama-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁸⁰ Hina, „Izetbegović: Povratak "travanjskom paketu" rješenje je za izborni zakon u BiH“.

¹⁸¹ Federalna televizija, „Radončić o prijedlogu izmjena Izbornog zakona: Dobro da su SDA i HDZ napokon otkrili karte“, *Dnevni avaz* (22. července 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/668504/radoncic-o-prijedlogu-izmjena-izbornog-zakona-dobro-da-su-sda-i-hdz-napokon-otkrili-karte> (poslední přístup 10. dubna 2024).; Zoran Krešić, „Dogovor o Izbornom zakonu vodi relaksiranju odnosa Bošnjaka i Hrvata“, *Večernji list* (19. srpna 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/dogovor-o-izbornom-zakonu-vodi-relaksiranju-odnosa-bosnjaka-i-hrvata-1516529> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁸² Saopćenje SDP BiH, „SDP BiH se povlači iz razgovora o izmjenama Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (23. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/343256/sdp-bih-se-povlaci-iz-razgovora-o-izmjenama-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

na úrovni celé BaH, aby mohla „*bezstarostně rozhazovat peníze*“.¹⁸³ Členové DF ve svém vyjádření naznačují, že existuje tajná dohoda mezi SDA a HDZ. Ta má spočívat v tom, že HDZ ustoupí v rozpočtu a SDA přistoupí na návrh zákona o volebních obvodech.¹⁸⁴ Nejtvrdší obvinění přišlo od Sabiny Čudić (NS), která ostře zkritizovala praktiky SDA a HDZ: „Je neslýchané, že šéfové výkonné moci, kteří zastávají nejvyšší funkce a drží páky moci na všech úrovních, přesouvají odpovědnost ohledně nového volebního zákona na opozici a vytvářejí tlak. Potvrzuje se tak to, o čem už nějakou dobu mluvíme – existuje dohoda mezi SDA a HDZ, která je založena na dalším etnickém rozdělení BaH. Řešení navržená Izetbegovićem a Čovićem jsou pro nás nepřijatelná, protože vedou k rozdělení BaH a podkopávají možnost shody a odblokování procesů důležitých pro posun BaH směrem k Evropské unii. Upozornili jsme na nedostatky dosavadního průběhu jednání, která byla vedena mimo instituce, bez účasti jediné strany z opozice. Volební zákon musí být výrazem základního politického a ideologického pluralismu, který v BaH máme.“¹⁸⁵ Ke kritice SDA se připojil také Damir Arnaut (SBB): „SDA a HDZ jsou největší viníci neúspěchu vyjednávání. Zatímco SBB nabízela kreativní řešení, tyto dvě strany se rýpaly na pozicích. Nyní SDA spoléhá na nějaké vnucené řešení Vysokého představitele, zatímco HDZ hrozí chaosem.“¹⁸⁶

SDA vystupovala proti občanským stranám spíše výjimečně. Dalo by se říci, že oscilovala mezi kritikou HDZ a kritikou občanských stran. Ty nejčastěji obviňovala ze servility vůči HDZ.¹⁸⁷ Izetbegović také kritizoval návrhy předložené NS a SDP: „Nenašel jsem v nich nic podstatného a realizovatelného. Byl to seznam nereálných přání. Politika je uměním možného.“¹⁸⁸ Členové SDA poukazovali na údajné nekalé záměry SDP, když tvrdili, že cílem SDP není přijmout nový volební zákon, ale pokusit se jej zablokovat a způsobit chaos ve FBaH.¹⁸⁹ Rovněž se objevovala obvinění, že občanské strany jsou

---

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ Avaz.ba, „DF o odnosu sa SDA i HDZ-om: Mi vama budžet, a vi oborite Prijedlog Zakona o izbornim jedinicama“, *Dnevni avaz* (25. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/344158/df-o-odnosu-sa-sda-i-hdz-om-mi-vama-budzet-a-vi-oborite-prijedlog-zakona-o-izbornim-jedinicama> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁸⁵ E. T., „Sabina Čudić o Izbornom zakonu: NS neće podleći pritisku, ali ćemo preuzeti odgovornost“, *Dnevni avaz* (4. července 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/663798/sabina-cudic-o-izbornom-zakonu-ns-neece-podleci-pritisku-ali-emo-preuzeti-odgovornost> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁸⁶ S. Degirmendžić, „Vrijeme istječe, nema dogovora o izmjenama Izbornog zakona“.

¹⁸⁷ Federalna.ba, „Izetbegović za FTV: Nisam uvjeren da će BiH dobiti Izborni zakon“.

¹⁸⁸ E. Č. / Federalna.ba, „Izetbegović: Doći će još jedan zvaničnik EU da razgovara o Izbornom zakonu, naravno uzalud“, *Dnevni avaz* (5. května 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/740109/izetbegovic-doci-ce-jos-jedan-zvanicnik-eu-da-razgovara-o-izbornom-zakonu-naravno-uzalud> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁸⁹ A. Nuhanović, „Danas i sutra vanredne sjednice Predstavničkog doma PFBiH: Koplja se lome na Izbornom zakonu i penzionerima“, *Dnevni avaz* (23. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/343161/danas-i-sutra-vanredne-sjednice-predstavnickog-doma-pfbih-koplja-se-lome-na-izbornom-zakonu-i-penzionerima>.

domluveny s HDZ.¹⁹⁰

Politici často využívali kritiku ostatních ke zdůraznění vlastních kvalit a k prezentaci svých pohledů na reformu volebního zákona. Velká část vyjádření obsahuje určité obraty, kterými se řečníci snaží vyvolat ve čtenářích strach a nejistotu. Tento způsob mobilizace voličů je spolu s důrazem na etnické kategorie v BaH častý a také velmi účinný.

3.4. Chorvatská politická elita a návrhy reformy volebního zákona

Veškerá iniciativa změn volebního zákona v BaH pocházela od největší bosenskochorvatské politické strany HDZ. Modely reformy projednávaly bosenskochorvatské strany především v rámci Chorvatského národního shromáždění (HNS).¹⁹¹ HDZ předložila několik návrhů, které se týkaly změn v procesu volby členů Předsednictva BaH a Sněmovny národů FBaH. Hlavní proklamovanou prioritou bylo zajistit „legitimní zastoupení“, tzn. aby jeden národ nevolil představitele druhému národu ve Sněmovně národů FBaH a v Předsednictvu BaH. Kromě toho požadovali nápravu dalších diskriminačních článků volebního zákona. Neméně důležitým cílem bylo urychlit „evropskou cestu“ BaH a přiblížit ji k členství v Evropské unii.

Podle politických představitelů bylo možné změnit volební zákon bez změn Ústavy BaH a Ústavy FBaH.¹⁹² Reforma měla být provedena formou harmonizace volebního zákona se stávajícími ústavami.¹⁹³ Bosenskochorvatští politici zároveň trvali na provedení všech změn najednou, nikoliv postupně: „Jsme připraveni přijmout jakýkoli návrh na reformu volebního zákona BaH a Ústavy BaH, který integrálně řeší otázku implementace rozhodnutí Ústavního soudu BaH ve věci ‚Ljubici‘ a implementaci rozhodnutí Evropského

---

sutra-vanredne-sjednice-predstavnickog-doma-pfbih-koplja-se-lome-na-izbornom-zakonu-i-penzionerima (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁹⁰ S. Degirmendžić a R. Be., „Predstavnički dom podržao hitnu proceduru za prijedlog SBB-a, SDP-a i DF-a o izmjenama Izbornog zakona“.

¹⁹¹ Fena, „Predsjedništvo HNS-a razgovaralo o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH“, *Dnevni avaz* (13. května 2019), <https://avaz.ba/vijesti/bih/484954/predsjednistvo-hns-a-razgovaralo-o-izmjenama-i-dopunama-izbornog-zakona-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁹² Srna, „Čović: Bez izmjene Ustava moguće doći do izmjene izbornog zakonodavstva“, *Dnevni avaz* (2. února 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/346690/covic-bez-izmjene-ustava-moguće-doci-do-izmjene-izbornog-zakonodavstva> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁹³ Srna, „Predsjedništvo HNS-a danas o prijedlogu izmjena Izbornog zakona BiH“, *Dnevni avaz* (9. dubna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/368140/predsjednistvo-hns-a-danas-o-prijedlogu-izmjena-izbornog-zakona-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

soudu, pokud se opírá o principy ústavnosti a rovnosti konstitutivních národů¹⁹⁴. Změny měly být provedeny současně a měly se týkat Mostaru, Sněmovny národů FBaH a Předsednictva BaH. Návrhy, které se týkaly pouze technických změn volebního zákona, nebyly chorvatskou stranou podporovány.¹⁹⁵

HDZ navrhovala vytvoření tzv. ad hoc volebních obvodů, které by sloužily pro volbu členů Předsednictva BaH. Ti by byli přímo voleni z území FBaH, která by byla rozdělena do tří ad hoc volebních obvodů: A, B a C. Volební obvod A by zahrnoval všechny základní volební obvody, ve kterých podle údajů z posledního sčítání lidu tvoří více než 2/3 obyvatel Bosňáci. Volební oblast B by zahrnoval všechny základní volební obvody, ve kterých podle údajů z posledního sčítání lidu žije více než 2/3 obyvatel chorvatské národnosti. Všechny ostatní základní volební obvody by byly zahrnuty do volební oblasti C. Za bosňáckého člena Předsednictva BaH by podle tohoto návrhu byl zvolen kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů mezi bosňáckými kandidáty, pod podmínkou, že v oblasti sestávající z ad hoc volebních obvodů A a C získal větší počet hlasů než v oblasti, která se skládá z ad hoc volebních obvodů B a C. Totéž platí pro chorvatského člena Předsednictva BaH – zvolen by byl kandidát, který získá největší počet hlasů mezi chorvatskými kandidáty, pod podmínkou, že získá větší počet hlasů v obvodu sestávajícího z ad hoc volebních obvodů B a C než v oblasti sestávající z ad hoc volebních obvodů A a C.¹⁹⁶

Po krachu jednání o novelách volebního zákona, která zprostředkovalo mezinárodní společenství, se HDZ za podpory HNS rozhodlo z vlastní iniciativy navrhnout změny volebního zákona. Jediná změna ve volbě člena Předsednictva BaH se měla týkat člena z řad Chorvatů. Oproti předchozím volbám byl přidán nový bod, podle nějž musí chorvatský kandidát získat nejvíce hlasů nejen v rámci FBaH, ale také alespoň ve třech z pěti vybraných kantonů. Návrh HDZ dále obsahuje tzv. „technické změny“, které zahrnují zavedení elektronického sčítání hlasovacích lístků a elektronické identifikace

---

¹⁹⁴ Zoran Krešić, „Nema dogovora, ali EU ističe da se mora izmijeniti Izborni zakon do održavanja izbora“, *Večernji list* (2. února 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/nema-dogovora-ali-eu-istice-da-se-mora-izmijeniti-izborni-zakon-do-odrzavanja-izbora-1223638> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁹⁵ S. D., „Odgođeno usaglašavanje o hitnom postupku za SDP-ov prijedlog izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (20. února 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/353236/odgodeno-usaglasavanje-o-hitnom-postupku-za-sdp-ov-prijedlog-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁹⁶ A. Ka., „HDZ dostavio svoj prijedlog Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (21. července 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/668178/hdz-dostavio-svoj-prijedlog-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

voliců, přičemž realizace by vstoupila v platnost po splnění technických podmínek.¹⁹⁷ Návrh na změnu volebního zákona dále stanovuje, že počet zástupců každého konstitutivního národa závisí na poměru počtu příslušníků daného konstitutivního národa ve vztahu k celkovému počtu daného národa ve FBaH podle sčítání lidu z roku 2013.¹⁹⁸

Tento návrh nezahrnoval ad hoc volební oblasti, ale stávající kantony a ukládal podmínku, že chorvatským členem Předsednictva bude zvolen ten, kdo získá nejvyšší počet hlasů mezi chorvatskými kandidáty alespoň ve třech z pěti kantonů, a to: Hercegovinsko-Neretvanském, Středobosenském, Západohercegovinském, Kantonu 10 a Posavinském kantonu. Pokud kandidát, který získal největší počet hlasů ve FBaH, nesplňuje uvedenou podmínku, je zvolen další kandidát ze seznamu chorvatských kandidátů podle počtu hlasů a tak dále až do konce seznamu, dokud není zvolen kandidát, který požadovanou podmínku splní. Tento návrh se zabýval také volbou delegátů do Sněmovny národů FBaH. Počet delegátů z každého konstitučního národa a mezi „ostatními“, kteří jsou voleni do Sněmovny národů parlamentu FBaH ze zákonodárského sboru každého kantonu, je úměrný počtu obyvatel kantonu podle posledního sčítání obyvatel. Kantony, ve kterých je zastoupení jednoho z konstitutivních národů nižší než pět procent v poměru k celkovému počtu těchto konstitutivních národů ve FBaH, společně volí jednoho delegáta do Sněmovny národů parlamentu FBaH. CIK stanoví, které kantony mají méně než pětiprocentní zastoupení jednoho z konstitutivních národů v poměru k celkovému počtu tohoto konstitutivního národa ve FBaH podle posledního sčítání obyvatel, a předepíše postup pro volbu delegátů z těchto kantonů. CIK určuje po každém sčítání počet delegátů, kteří jsou voleni z jednotlivých kantonů a mezi „ostatními“ a kteří jsou voleni ze zákonodárského sboru každého kantonu.“¹⁹⁹

---

¹⁹⁷ S. Spahić, „Šta podrazumijevaju HDZ-ove izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (26. dubna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/737374/sta-podrazumijevaju-hdz-ove-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

¹⁹⁸ Dragan Jurić, „Osım hrvatskih, uspostavlja se i reprezentativnost bošnjačkih predstavnika u Domu naroda“.

¹⁹⁹ H. J. I., „HDZ-ov prijedlog Izbornog zakona: Parlament BiH treba da imenuje članove CIK-a“, *Dnevni avaz* (22. dubna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/736585/hdz-ov-prijedlog-izbornog-zakona-parlament-bih-treba-da-imenuje-clanove-cik-a> (poslední přístup 10. dubna 2024).

3.5. Postoje bosenskohercegovačke političke elite, priority, legitimizační strategie

Politička elita bosenskih Chorvata se zapojovala do debaty o reformě volebního zákona intenzivněji než SDA a občanské strany. Nejvýraznějšími bosenskohercegovačskými politiky v této debatě byli Dragan Čović (HDZ), Ilija Cvitanović (HDZ 1990), Marinko Čavara (HDZ), Bariša Čolak (HDZ) a Borjana Krišto (HDZ). Do debaty se velmi často zapojoval také předseda Hlavní rady HNS Božo Ljubić, bývalý předseda strany HDZ 1990. Nejaktivnějším politikem byl Dragan Čović, který v médiích tlumočil postoje a požadavky HDZ a HNS. Čović se také často scházel v Záhřebu s chorvatským premiérem Andrejem Plenkovićem nebo chorvatským prezidentem Zoranem Milanovićem a jednal s nimi mj. o perspektivách reformy volebního zákona.²⁰⁰

Dragan Čović vytyčil tři hlavní priority, které mají být reformou volebního zákona dosaženy: „evropská cesta BaH“, politická stabilita a legitimní zastoupení. Podle něj by měli političtí představitelé bosenskih Chorvata paralelně pracovat na euroatlantických integračních procesech BaH, na celkové vnitřní stabilitě BaH a na legitimním a rovnovážném zastoupení tří konstitutivních národů.²⁰¹

V debatě se všichni aktéři soustředili především na téma legitimní politické reprezentace a požadovali, aby bosensští Chorvaté mohli volit své vlastní politické zástupce. To znamenalo zajistit reformou volebního zákona implementaci soudních rozhodnutí v případech „Sejdić-Finci“ a „Ljubić“.²⁰² Nový volební zákon měl zaručit bosenským Chorvatům právo na volbu vlastního Předsednictva. Bosňákům mělo být znemožněno hlasovat pro jiného než bosňáckého kandidáta. Tento požadavek předpokládal také změnu systému, kterým jsou delegováni zástupci do Sněmovny národů FBaH. Šlo o to, aby do této instituce nebyli delegováni zástupci Chorvatů z kantonů, kde Chorvaté skoro nebo vůbec nežijí.²⁰³ Političtí představitelé bosenskih Chorvata si tím chtěli zajistit

---

²⁰⁰ Fena, „Čović uvjeren u izmjene i dopune Izbornog zakona BiH do početka svibnja 2018.“, *Večernji list* (8. ledna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-uvjeren-u-izmjene-i-dopune-izbornog-zakona-bih-do-pocetka-svibnja-2018-1218680> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁰¹ Fena, „Čović: Izmjenama izbornog zakona ubrzati euroatlantski put“, *Večernji list* (14. března 2019), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-izmjenama-izbornog-zakonodavstva-ubrzati-euroatlantski-put-1306752> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁰² Hina, „Čović pozdravio stav SAD-a da se do 2022. izmijeni ustav i izborni zakon BiH“, *Večernji list* (2. dubna 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/potpuna-podrška-stavovima-americkog-drzavnog-tajnika-blinkena-1481391> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁰³ Fena, „Promjenom Izbornog zakona ostvarila bi se institucionalna jednakopravnost Hrvata u BiH“, *Večernji list* (8. ledna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/promjenom-izbornog-zakona-ostvarila-bi-se-institucionalna-jednakopravnost-hrvata-u-bih-1218708> (poslední přístup 10. dubna 2024).

větší kontrolu nad tím, kdo bude ve Sněmovně národů reprezentovat jejich národ. Podle bosenskochorvatských politiků je legitimní politická reprezentace konstitutivních národů základem Daytonské mírové dohody a také Washingtonské dohody, která vytvořila Federaci BaH.²⁰⁴

Důležitost legitimního zastoupení byla zdůrazňována prostřednictvím prohlášení, že bez změny volebního zákona nebude možné implementovat výsledky voleb a v důsledku toho nebude možné sestavit novou vládu.²⁰⁵ Cílem takových prohlášení bylo jednak vytvořit nátlak na protistranu, navodit pocit, že se reforma musí uskutečnit co nejdříve, a také vyvolat dojem, že bez změny volebního zákona se BaH dostane do politické, ústavní a bezpečnostní krize.²⁰⁶ Podle bosenskochorvatských politiků hrozilo, že na státní úrovni nastane patová situace, podobně jako v Mostaru, kde se více než 12 let nekonaly komunální volby.²⁰⁷

Marinko Čavara přirovnal účast bosenských Chorvatů v následujících volbách bez nového volebního zákona k politické sebevraždě, protože by došlo k výraznému oslabení jejich pozic.²⁰⁸ Případný neúspěch provedení reformy byl také spojován s negativním socio-ekonomickým vývojem BaH.²⁰⁹ Tím, že byly bosňácké politické elity obviňovány z neúspěchu vyjednávání, byly logicky zodpovědné za nepříznivou ekonomickou situaci, zatímco bosenskochorvatská politická reprezentace se tím vyvinila.²¹⁰

Celá debata byla silně politizovaná a polarizovaná, bosenskochorvatské strany se zasazovaly o co nejrychlejší provedení změn, které by splnily jejich požadavky. Kladly důraz na co nejrychlejší odstranění diskriminačních elementů daytonského systému. Podle nich mělo být cílem úplné zrovnoprávnění chorvatského národa v BaH, které by zajistilo

---

²⁰⁴ Dario Pušić, „Bošnjaci su pristali na legitimno predstavlanje prije dvije godine“, *Večernji list* (8. června 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/bosnjaci-su-pristali-na-legitimno-predstavlanje-prije-dvije-godine-1595496> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁰⁵ Vecernji.ba, „Izmjene Izbornog zakona moraju osigurati legitimno predstavlanje konstitutivnih naroda“, *Večernji list* (15. února 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izmjene-izbornog-zakona-moraju-osigurati-legitimno-predstavlanje-konstitutivnih-naroda-1226578> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁰⁶ Srna, „Predsjedništvo HNS-a danas o prijedlogu izmjena Izbornog zakona BiH“.

²⁰⁷ Vijesti.ba, „Čolak: Bez izmjena Izbornog zakona idemo u corsokak“, *Dnenvi avaz* (26. února 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/355595/colak-bez-izmjena-izbornog-zakona-idemo-u-corsokak> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁰⁸ Avaz.ba / HMS, „Čavara: Prvo Izborni zakon pa tek onda Vlada Federacije BiH“, *Dnenvi avaz* (28. září 2019), <https://avaz.ba/vijesti/bih/519443/cavara-prvo-izborni-zakon-pa-tek-onda-vlada-federacije-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁰⁹ Fena, „Čović pred UN-om: Inzistiranje na ustavnom okviru nije zagovaranje podjele BiH“, *Večernji list* (24. listopadu 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/najvise-problema-za-hrvatski-narod-izazvale-su-izmjene-izbornog-zakona-1448732> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²¹⁰ Avaz.ba, „Čavara: SDA samo glumi da pregovara, ne žele izmjene Izbornog zakona“, *Dnenvi avaz* (16. září 2020), <https://avaz.ba/vijesti/bih/595569/cavara-sda-samo-glumi-da-pregovara-ne-zele-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

stabilitu a demokratické fungování BaH. Argument demokratizace byl v tomto ohledu poněkud selektivní, protože narovnání práv etnických menšin bylo v debatě upozaděno, aktéři se soustředili primárně na práva chorvatského národa. Potřeba odstranění diskriminace etnických menšin byla zmíněna jen několikrát, vždy však současně s důrazem na narovnání politických práv bosenských Chorvatů.²¹¹

Otázka legitimního zastoupení byla naprostou prioritou po celou dobu sledovaného období. Politické vedení bosenských Chorvatů zdůrazňovalo tento požadavek jako zcela zásadní. Politici se často odkazovali na rozhodnutí Ústavního soudu ve věci „Ljubić“ jako na výchozí bod pro reformu volebního zákona. Toto téma bylo spojené s debatou o důsledcích nedostatečného zastoupení a diskriminace, které jsou spjaté s ohrožením stability a demokratické budoucnosti BaH. HNS zdůraznilo, že legitimní zastoupení vyplývá už z Washingtonské dohody, kterou byla vytvořena FBaH.²¹²

Na to často navazovalo téma vytvoření třetí entity, tzv. Herceg-Bosny. Toto téma se objevovalo hlavně ve vyhocených okamžicích debaty. Třetí entita byla prezentována jako pojistka proti „uvěznění“ bosenských Chorvatů v bosňácké BaH, pokud by nedošlo k změnám volebního zákona a situace se pro Chorvaty vyvíjela nepříznivě. Např. Ilija Cvitanović (HDZ 1990) se k možnosti obnovení Herceg-Bosny vyjádřil takto: „Chorvaté nesmí dovolit volební cyklus 2022 beze změn volebního zákona. Pokud Chorvaté nezískají nový volební zákon, měli by se vrátit do ‚Herceg-Bosny‘. Existují dvě řešení, jedním je volební zákon, podle kterého si Chorvaté budou moci volit své zástupce, a druhým návrat do stavu před Washingtonskou dohodou, tedy ‚Chorvatská republika Herceg-Bosna‘. Chorvaté nebudou rukojmími ‚bosňácké politiky zotročení‘.“²¹³ Podle nich došlo k zpochybnění základů FBaH, do které Chorvaté přivedli Herceg-Bosnu. Logickým krokem by tedy bylo její obnovení, protože zhoršující se tendence právního postavení

---

²¹¹ Vecernji.ba, „Čović: Izborni zakon pitanje svih pitanja“, *Večernji list* (1. března 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-izborni-zakon-pitanje-svih-pitanja-1229735> (poslední přístup 10. dubna 2024).; Dario Pušić, „Bez promjene Izbornoga zakona Hrvatima prijete nova majorizacija“, *Večernji list* (24. dubna 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/bez-promjene-izbornoga-zakona-hrvatima-prijete-nova-majorizacija-1487099> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²¹² Avaz.ba, „HNS: SDA mora prihvatiti odluku Ustavnog suda i podržati izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (22. února 2020), <https://avaz.ba/vijesti/bih/550377/hns-sda-mora-prihvatiti-odluke-ustavnog-suda-i-podrzati-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²¹³ A. J., „Cvitanović: Ili izmjena Izbornog zakona ili ‚Herceg-Bosna‘“, *Dnevni avaz* (9. října 2020), <https://avaz.ba/vijesti/bih/600964/cvitanovic-ili-izmjena-izbornog-zakona-ili-herceg-bosna> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Chorvatů je dle nich neudržitelná.²¹⁴

Objevovala se zde i možnost vytvoření chorvatského volebního obvodu pouze pro dny konání voleb. Často však byla informace o jeho dočasném trvání vynechána, což vyvolávalo dojem, že se jedná o úmysl vytvořit třetí entitu.²¹⁵ Bosenskochorvatští politici neustálým opakováním toho, že jsou Chorvaté v BaH diskriminováni, ospravedlňovali případné radikální kroky, které se ve světle těchto skutečností jevily jako racionální, přestože by měly nedozírné následky pro všechny obyvatele BaH i pro samotnou existenci státu. Tyto vize byly v krajní opozici proti unitárnímu státu, který prosazuje SDA.

Nejdůležitějším bodem v rámci požadavku na legitimní zastoupení byla změna volebního zákona takovým způsobem, aby zaručoval bosenským Chorvatům volbu svého představitele v Předsednictvu BaH. Bosenskochorvatští politici se odvolávali na rozhodnutí Ústavního soudu BaH, přitom ale zcela opomíjeli zaručení práva příslušníků etnických menšin kandidovat do této funkce.²¹⁶ Majorizace bosenských Chorvatů měla podle některých bosenskochorvatských politiků sestoupit na nižší politické úrovni. Bosňáci by tak postupně ovládli všechny sféry moci, což by představovalo velké nebezpečí pro bosenské Chorvaty.²¹⁷ Výsledkem toho by byl stav, kdy by RS patřila Srbům, FBaH Bosňákům a Chorvaté by byli zbaveni politické moci.²¹⁸

Željko Komšić byl označován za druhého bosňáckého člena Předsednictva a za nositele tohoto „projektu majorizace Chorvatů“ bylo označováno hnutí shromážděné kolem SDA. „Projekt Komšić“ nemá podle chorvatských politiků žádné vazby na DF: „Je to dílo bosňáckých elit, které si přejí unitární stát a myslí si, že prostřednictvím této

---

²¹⁴ Vecernji.ba, „Pristupanje NATO savezu je prioritet; Hrvate nitko neće svesti na nacionalnu manjinu“, *Večernji list* (31. srpna 2019), <https://www.vecernji.ba/vijesti/pristupanje-nato-savezu-je-prioritet-hrvate-nitko-neece-svesti-na-nacionalnu-manjinu-1342184> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²¹⁵ Naša TV, „Šta je Čović govorio u programu Naše TV o ‚bošnjačkoj braći‘, konstitutivnosti naroda, izbornom zakonu...“, *Dnevni avaz* (13. září 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/413788/sta-je-covic-govorio-u-programu-nase-tv-o-bosnjackoj-braci-konstitutivnosti-naroda-izbornom-zakonu> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²¹⁶ Vecernji.ba, „Hrvati nastavljaju inzistirati na izmjeni Izbornog zakona kako bi spriječili preglasavanje od brojnijih Bošnjaka“, *Večernji list* (6. října 2019), <https://www.vecernji.ba/vijesti/hrvati-nastavljaju-inzistirati-na-izmjeni-izbornog-zakona-kako-bi-sprijecili-preglasavanje-od-brojnijih-bosnjaka-1350340> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²¹⁷ Vecernji.ba, „Komšićeva kandidatura je potvrda da moramo ići u izmjene izbornog zakona“, *Večernji list* (12. ledna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/komsiceva-kandidatura-je-potvrda-naseg-ispravnog-opredjeljenja-da-moramo-ici-u-izmjene-izbornog-zakona-1219586> (poslední přístup 10. dubna 2024).; Zoran Krešić, „Bošnjački političari izmjenu Izbornog zakona doživljavaju kao svoj poraz“, *Večernji list* (23. září 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/bosnjacki-politricari-izmjenju-izbornog-zakona-dozivljavaju-kao-svoj-poraz-1525328> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²¹⁸ Ibid.

myšlenky mohou tuto oblast ovládat.²¹⁹ Tyto útoky na Komšiće s cílem diskreditovat jeho osobu byly poměrně časté, především v souvislosti s jeho další kandidaturou do Předsednictva BaH.²²⁰

Bariša Čolak řekl, že takové situace, které dále zbavují Chorvaty volebního práva, jsou možné, protože volební zákon není v souladu s Ústavou BaH. Dodal, že absurdita politického fenoménu Željko Komšić se odráží i v tom, že nemá žádnou korelaci s Klubem Chorvatů ve Sněmovně národů parlamentu FBaH, na který by se teoreticky měl obrátit v případě, že domnívá se, že byl porušen důležitý národní zájem Chorvatů.²²¹

Požadavek legitimního zastoupení byl politickou elitou rámován tak, že bosenští Chorvaté chtějí pouze to, co ostatní dva konstitutivní národy již mají.²²² Jeho zajištění by podle bosenskochorvatské politické reprezentace znamenalo odstranění diskriminace chorvatského národa v BaH. Naopak případné neprovedení změn volebního zákona bylo spojováno s hrozbou politické krize a ohrožení existence Chorvatů v BaH. Cílem těchto prohlášení bylo vyvolat strach a nejistotu. Zároveň to mělo v obyvatelích navodit dojem, že návrhy bosenských Chorvatů napravují křivdy vůči chorvatskému národu, a že politické reprezentaci záleží na zrovnoprávnění Chorvatů v BaH. „Máme právo žádat, abychom byli v BaH konstitutivním rovnoprávným národem. Když mluvíme o změnách volebního zákona, je to nejdůležitější otázka pro Chorvaty, kteří jsou nejmenším národem v BaH. Rozhodnutí Ústavního soudu, že legitimní zástupci konstitutivních národů musí zastupovat své národy jak v Předsednictvu BaH, tak v Parlamentním shromáždění, bude muset být realizováno. Tlaky z různých zdrojů politické moci, které by chtěly Chorvaty vymazat z BaH a udělat z nás národnostní menšinu, neuspějí!“, prohlásil Čović.²²³ V souvislosti s tím také prohlašoval, že je nebezpečné přivádět nejmenší národ do pozice menšiny, což

---

²¹⁹ Vecernji.ba, „Nema vlasti bez izmjena Izbornog zakona, rješenje treba zadovoljiti Mostar, Dom naroda i Predsjedništvo BiH“, *Večernji list* (24. října 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/nema-vlasti-bez-izmjena-izbornog-zakona-rjesenje-treba-zadovoljiti-mostar-dom-naroda-i-predsjednistvo-bih-1278497> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²²⁰ Vecernji.ba, „Komšićeva kandidatura je potvrda da moramo ići u izmjene izbornog zakona“.

²²¹ Vecernji.ba, „Za razliku od Bošnjaka i Srba, Hrvati iz BiH nisu bili predstavljeni na summitu u Beogradu“, *Večernji list* (10. října 2019), <https://www.vecernji.ba/vijesti/za-razliku-od-bosnjaka-i-srba-hrvati-iz-bih-nisu-bili-predstavljeni-na-summitu-u-beogradu-1351177> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²²² Fena, „Ljubić: Blokiranje promjena Izbornog zakona vodi traženju novih rješenja“, *Večernji list* (7. září 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/ljubic-blokiranje-promjena-izbornog-zakona-vodi-trazenju-novih-rjesenja-1429566> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²²³ Fena, „Čović: Izmjene Izbornog zakona BiH pitanje svih pitanja za Hrvate“, *Večernji list* (11. února 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-izmjene-izbornog-zakona-bih-pitanje-svih-pitanja-za-hrvate-1225662> (poslední přístup 10. dubna 2024).

by podle něj znamenalo cestu k trvalému nefungování BaH.²²⁴ Politici se prostřednictvím svých prohlášení snažili vyvolat dojem, že na reformě volebního zákona závisí budoucnost chorvatského národa v BaH.

Podle Ljubiće existuje rozdíl v ústavním postavení konstitutivních národů, který spočívá v tom, že Srbové a Bosňáci si mohou dovolit vnitronárodní pluralismus a Chorvaté nikoliv. Proto je potřeba změnit Ústavu a respektovat přitom federativní principy.²²⁵ Ljubić prosazoval zřízení BaH na principech federalismu, decentralizace a legitimního zastoupení konstitutivních národů a občanů. Toto uspořádání spatřoval jako ideální střední cestu mezi dvěma radikálními politickými agendami – separatismem a unitarismem.²²⁶ S tím souvisí kritika návrhů a vyjádření SDA a občanských stran, které upřednostňovaly zavedení občanské společnosti. Podle bosenskochorvatských politických představitelů by vzájemná konfrontace unitárních a separatistických narativů a politik mohla vést ke „kyperskému scénáři“ a za extrémně nepříznivých geopolitických okolností k "Syrizaci" BaH. Z toho důvodu považovali nalezení „středního řešení“ za naprosto klíčové.²²⁷ Tím se snažili dokázat, že jejich vize je pro BaH jediným možným a správným řešením. V souvislosti s kritikou unitaristických tendencí kritizovaly bosenskochorvatské politické elity také Vysokého představitele, který podle nich tyto tendence podporoval a uškodil tím bosenským Chorvatům.²²⁸

V souvislosti s otázkou uspořádání BaH podsouvali bosenskochorvatští politici argument, že politické strany ze Sarajeva mají v úmyslu vytvořit muslimský stát v jihovýchodní Evropě po vzoru Islámské deklarace, jejímž autorem je Alija Izetbegović.²²⁹ Z toho je patrné, že využívali i velmi nerealistické scénáře pro manipulaci

---

²²⁴ Vecernji.ba, „Čović: S Izetbegovićem i dalje imamo različite poglede o izmjenama Izbornog zakona BiH“, *Večernji list* (29. září 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-s-izetbegovicem-i-dalje-imamo-razlicite-poglede-o-izmjenama-izbornog-zakona-bih-1434615> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²²⁵ Vecernji.ba, „Najkasnije do polovine sljedeće godine izmijeniti Izborni zakon, to je najveći problem BiH“, *Večernji list* (20. listopadu 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/najkasnije-do-polovine-sljedece-godine-izmijeniti-izborni-zakon-to-je-najveci-problem-bih-1447725> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²²⁶ Zoran Krešić, „Pismo SAD-u i EU: BiH prijete ciprizacija zemlje bez izmjene Izbornog zakona“, *Večernji list* (19. listopadu 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/pismo-sad-u-i-eu-bih-prijete-ciprizacija-zemlje-bez-izmjene-izbornog-zakona-1540532> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²²⁷ Zoran Krešić, „Ljubić pisao EU i SAD-u: BiH prijete 'ciprizacija', Izborni zakon to sprječava“, *Večernji list* (19. listopadu 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/ljubic-pisao-eu-i-sad-u-bih-prijete-ciprizacija-izborni-zakon-to-sprjecava-1540499> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²²⁸ Valentina Rupčić, „Izborni zakon temelj opstanka za Hrvate u BiH“, *Večernji list* (27. dubna 2019), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izborni-zakon-temelj-opstanka-za-hrvate-u-bih-1315779> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²²⁹ Vecernji.ba, „Izmjenama Izbornog zakona osigurati uravnoteženost građanskog i onoga što bi trebalo predstavljati kolektivite u BiH“, *Večernji list* (21. ledna 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izmjenama-izbornog-zakona-osigurati-uravnotezenost-gradanskog-i-onoga-sto-bi-trebalo-predstavljati-kolektivite-u-bih-1462666> (poslední přístup 10. dubna 2024).

veřejného mínění.

Bosenskohercovatřká politická reprezentace pŕisuzovala vŕznamnou roli reformě volebního zákona ve vztahu k integraci do Evropské unie a dalších západních struktur. Případné neprovedení této reformy bylo vnímáno jako jedna z hlavních překážek na cestě BaH do Evropské unie. Toto téma otevíral především Dragan Čović, který se v diskurzivní rovině zasazoval o harmonizaci volebního procesu v BaH s volebními standardy platnými v EU a odstranění všech forem diskriminace ve volebním zákoně. Reforma volebního zákona byla proto nezbytně nutná.²³⁰ Reforma byla zmiňována v kontextu budování evropské BaH, v praxi to mělo znamenat zrovnoprávnění chorvatského národa provedením rozhodnutí Ústavního soudu BaH.²³¹ „Evropská cesta“ BaH byla vztahována výhradně k odstranění diskriminace chorvatského národa.²³² Politická práva menšin nebyla v této souvislosti zmiňována, přestože badatelé považují právě diskriminaci etnických menšin za jednu z hlavních překážek integrace BaH do EU.²³³

Co se týče návrhů reforem, zástupci bosenských Chorvatů hodnotili jednotlivé návrhy přesně opačně než bosňáčtí představitelé. Bosenskohercovatřští politici považovali své návrhy za přínosné a demokratizační, zatímco návrhy protistrany odmítali jako naprosto nepřijatelné. Např. Borjana Krišto (HDZ) se vyjádřila k jednomu z návrhů SDA takto: „Pro HDZ je tento návrh nepřijatelný, protože je absolutně v rozporu s Ústavou FBaH a neimplementuje rozhodnutí Ústavního soudu BaH.“²³⁴ Kritikou vyjádření SDA a občanských stran se stavěli do pozice bojovníků za spravedlnost a lepší budoucnost. Příkladem může být prohlášení Dragana Čoviće: „Jejich politika nenávisti není udržitelná. Na druhou stranu politika vedená legitimními zástupci chorvatského národa je politikou evropských hodnot a standardů, směřující k mírovému a prosperujícímu soužití a společnému pokroku. Musíme jasně zdůraznit problémy, které zatěžují naši společnost

²³⁰ A. Ka. / Večernji list, „Čović: Ne želim ni razmišljati šta bi se dogodilo da u ovoj godini ne završimo reformu Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (22. února 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/632679/covic-ne-zelim-ni-razmisljati-sta-bi-se-dogodilo-da-u-ovoj-godini-ne-završimo-reformu-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).; Ad. A., „Čović nakon sastanka s Palmerom: Izborni zakon mora biti finaliziran do jula 2021.“, *Dnevni avaz* (10. března 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/636629/covic-nakon-sastanka-s-palmerom-izborni-zakon-mora-biti-finaliziran-do-jula-2021> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²³¹ Fena, „Čović: Apsolutni uvjet za uspostavu vlasti je promjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (15. října 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/422562/covic-apsolutni-uvjet-za-uspostavu-vlasti-je-promjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²³² Zoran Krešić, „Bošnjaci ovisе o Izbornom zakonu“, *Večernji list* (28. listopadu 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/bosnjaci-ovise-o-izbornom-zakonu-1285375> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²³³ Např. Amra Bašić, „Sejdić-Finci and Pilav“.

²³⁴ Srna, „Krišto: Izmjene Izbornog zakona nemaju podršku ni HDZ-a ni SDA“, *Dnevni avaz* (16. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/341198/kristo-izmjene-izbornog-zakona-nemaju-podrsku-ni-hdz-a-ni-sda> (poslední přístup 10. dubna 2024).

a znečišťují politický diskurs. V první řadě je to otevřené pošlapávání práv chorvatského lidu jako konstitučního národa.²³⁵

Politické elity bosenských Chorvatů byly velmi kritické vůči SDA a občanským stranám. Cvitanović obvinil SDA a opoziční strany (koalici Aliance a Platforma), stejně tak HDZ a SNSD ze současné krize, která je podle něj nejtěžší od podpisu Daytonské mírové dohody. Zároveň je podle něj za krizi zodpovědný i nejpočetnější národ BaH, Bosňáci. Političtí reprezentanti Bosňáků byli obviňováni z toho, že svým odmítavým postojem k změnám volebního zákona prohlubují krizi mezi národy a jejich politickými představiteli.²³⁶

Co se týče kritiky SDA, hlavními narativy v tomto ohledu byly: „SDA nechce nic změnit, vyjednáváním si pouze kupuje čas,²³⁷ „Bosňáci odmítají naše návrhy a sami nic nenavrhují“.²³⁸ Marinko Čavara (HDZ): „Zdá se, že někdo vytváří krize, abychom neřešili klíčové problémy v BaH. „Zdá se mi, že když projdeme jednou krizí, tak se záměrně zinscenuje další krize s cílem obvinít všechny ostatní, že jsou proti státu BaH, a že jen tzv. probosenské a občanské strany brání BaH. Bosňáčtí politici hledají alternativu, jak počkat na nové volby bez změny volebního zákona. Částečně proto se vymýšlejí a vyvolávají krize, aby se neměnil volební zákon, protože Bosňáci ,hledají alternativy.“²³⁹

Vyjednáváním o reformě volebního zákona by Bosňáci udrželi pro ně výhodný status quo a bosenští Chorvaté by byli nadále diskriminováni. Z toho plyne, že pro bosenské Chorvaty není výhodné s Bosňáky pokračovat ve vyjednávání. Toto je ukázkovým příkladem Peharovy teorie dediskurzace.

Bosenskochorvatští politici se prezentovali jako mírumilovní, zatímco protistranu obviňovali ze zastrašování válkou: „Pokud chce někdo někoho vyděsit chrastěním

---

²³⁵ Vecernji.ba, „Čović: Ključan je dogovor Hrvata i Bošnjaka“, *Večernji list* (3. prosince 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-kljucan-je-dogovor-hrvata-i-bosnjaka-1451110> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²³⁶ S. S. / Fena, „Čavara: Bez izmjena Izbornog zakona nemoguće izabrati izaslanike u Dom naroda Parlamenta FBiH“, *Dnevni avaz* (13. dubna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/734112/cavara-bez-izmjena-izbornog-zakona-nemoguće-izabrati-izaslanike-u-dom-naroda-parlamenta-fbih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²³⁷ Vecernji.ba, „Brkić: S partnerima iz Trojke, Šestorke ili Osmorke možem doći do izmjena Izbornog zakona“, *Večernji list* (27. února 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/brkic-s-partnerima-iz-trojke-sestorke-ili-osmorke-mozem-doci-do-izmjena-izbornog-zakona-1660356> (poslední přístup 10. dubna 2024).; Avaz.ba, „Čavara: SDA samo glumi da pregovara, ne žele izmjene Izbornog zakona“.

²³⁸ R. I., „Nastaviti pregovore oko izmjena Izbornog zakona“, *Večernji list* (4. února 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/nastaviti-pregovore-oko-izmjena-izbornog-zakona-1560717> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²³⁹ Vecernji.ba, „Čavara: Krize se smišljaju i provociraju kako ne bi promijenili Izborni zakon“, *Večernji list* (19. února 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/cavara-krize-se-smisljaju-i-provociraju-kako-ne-bi-promijenili-izborni-zakon-1380288> (poslední přístup 10. dubna 2024).

zbraněmi a zmiňováním války 30–40krát denně, můj vzkaz je zcela jasný – všichni stojíme za volebním zákonem a nikdo se ho nevzdá.“²⁴⁰

Čović označil SDA, SDP, DF a SBB za extremisty, kteří chtějí svou politikou rozbít BaH.²⁴¹ Vzněl vůči nim ta samá obvinění, která proti němu použila bosňácká protistrana. Zároveň proklamoval, že mu záleží na evropské budoucnosti BaH, což byla priorita i pro bosňácké politiky. Jednotlivé strany v určitých případech účelově používaly totožné argumentační strategie, které ale neměly reálný vliv na jejich politické rozhodování.

3.6. Odlišnosti v rámci chorvatského diskurzu

Bosenskochorvatské politické strany obhajovaly ohledně reformy volebního zákona v podstatě totožné postoje. Pouze HDZ 1990 bylo mírně kritické vůči Draganu Čovićovi, ale přesto návrhy jeho strany podporovalo. Lze konstatovat, že výstupy bosenskochorvatské politické elity byly názorově homogennější a údernější, než tomu bylo u politických představitelů Bosňáků.

Důležitou roli hrálo HNS, které působilo jako sjednocující prvek bosenskochorvatských stran. Toto sjednocení bylo do jisté míry vynuceno skutečností, že HNS bylo ovládáno největší bosenskochorvatskou politickou stranou HDZ a malé politické subjekty měly šanci na úspěch pouze s její podporou. Před volbami uzavřelo HDZ partnerskou dohodu s osmi stranami, které byly členy HNS, s možností, že strany půjdou do voleb samostatně pouze v kantonech, kde není ohrožen chorvatský národní zájem a kde není ohroženo postavení chorvatských politických představitelů.²⁴² O významu HNS svědčí také např. prohlášení Iliji Cvitanoviće: „Dokud se nezmění volební zákon a nevyřeší se zastoupení Chorvatů, nepodporuji odchod z HNS.“²⁴³ Hlavní sjednocovací teze v rámci bosenskochorvatské politické scény by se dala shrnout takto: „Kdo není členem HNS, je

---

²⁴⁰ L. M. / FTV, „Cvitanović: Izbori se ne mogu održati do kraja po ovakvom postojećem Izbornom zakonu“, *Dnevni avaz* (17. listopadu 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/697070/cvitanovic-izbori-se-ne-mogu-odrzati-do-kraja-po-ovakvom-postojecem-izbornom-zakonu> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁴¹ Vecernji.ba/Fena, „Nemoguće mijeñjati Izborni zakon nakon raspisivanja izbora“, *Večernji list* (16. dubna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/nemoguće-mijeñjati-izborni-zakon-nakon-raspisivanja-izbora-1239351> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁴² Avaz.ba, „HDZ donio odluku: Na izbore izlazimo s još osam stranaka, izmjene Izbornog zakona za nas su završene“, *Dnevni avaz* (14. května 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/378079/hdz-donio-odluku-na-izbore-izlazimo-s-jos-osam-stranaka-izmjene-izbornog-zakona-za-nas-su-završene> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁴³ Vecernji.ba, „Cvitanović: Sve dok je ovakvo uređenje BiH, ne pristajem na napuštanje HNS-a“, *Večernji list* (6. září 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/cvitanovic-sve-dok-je-ovakvo-uredenje-bih-ne-pristajem-na-napustanje-hns-a-1521167> (poslední přístup 10. dubna 2024).

proti zájmům chorvatského národa v BaH“.²⁴⁴

Úloha mezinárodního společenství byla v souvislosti s reformou volebního zákona většinou bosenskochorvatských politických představitelů vnímána negativně. Výjimkami byli Božo Skopljaković (HS) a Božo Ljubić, kteří podporovali snahy EU, USA a Vysokého představitele najít přijatelná řešení související se změnami volebního zákona BaH. Skopljaković zastával názor, že v předvolebním období jsou vyjednávání odsouzena k neúspěchu, protože návrhy nebudou přijaty od stran, které se nepodílely na jejich vypracování. Aktivitu mezinárodního společenství proto hodnotil jako žádoucí.²⁴⁵ Ljubić považoval prosazení změn volebního zákona Vysokým představitelem za jediné řešení, které by zajistilo provedení svobodných a spravedlivých voleb.²⁴⁶

HDZ odmítalo přijetí technických změn volebního zákona bez hlubších reforem, které by implementovaly soudní rozhodnutí týkající se diskriminačních článků tohoto zákona. HDZ 1990 bylo vůči technickým změnám otevřenější, a to i bez podmínky dalších změn.²⁴⁷ Téma třetí entity bylo radikálněji prosazováno představiteli HDZ 1990. Čovićova HDZ sice také zmiňovala možnost obnovení Hercegoviny, ale spíše okrajově.

Bosenskochorvatští politici měli velmi rozporuplné názory ohledně nutnosti provedení ústavních změn. Zatímco někteří politici zdůrazňovali změny Ústavy jako nezbytný předpoklad pro provedení rozsudků Sejdić-Finci, jiní byli přesvědčeni, že Ústavu BaH nelze změnit, protože neměli v parlamentu dvoutřetinovou většinu.²⁴⁸ Dragan Čović byl ke změnám Ústavy poměrně skeptický, jako hlavní důvod uváděl nedostatečnou podporu v Parlamentu BaH. Někdy také nepovažoval ústavní změny za nutné, protože

---

²⁴⁴ Vecernji.ba, „Svi Hrvati stoje iza Izbornog zakona; Ako u Sarajevu toliko žele građansku državu možemo je dobiti za dva dana...“, *Večernji list* (17. listopadu 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/svi-hrvati-stoje-iza-izbornog-zakona-ako-u-sarajevu-toliko-zele-gradansku-drzavu-mozemo-je-dobiti-za-dva-dana-1539998> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁴⁵ Fena, „HS BiH o izmjenama Izbornog zakona BiH“, *Dnevni avaz* (30. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/345598/hs-bih-o-izmjenama-izbornog-zakona-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁴⁶ Zoran Krešić, „Ljubić pozvao Schmidta da nametne izmjene Izbornog zakona po njegovoj apelaciji“, *Večernji list* (10. července 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/ljubic-pozvao-schmidta-da-nametne-izmjene-izbornog-zakona-po-njegovoj-apelaciji-1601020> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁴⁷ Fena, „HDZ 1990 podržava tehničke izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (17. dubna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/370465/hdz-1990-podrzava-tehnicke-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁴⁸ R. I., „Izmjena Ustava i Izbornog zakona nužna pretpostavka za provođenje presuda za grupu predmeta Sejdić Finci“, *Večernji list* (19. února 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izmjena-ustava-i-izbornog-zakona-nuzna-pretpostavka-za-provođenje-presuda-za-grupu-predmeta-sejdic-finci-1470342> (poslední přístup 10. dubna 2024).; Valentina Rupčić, „Ako izmijenimo Izborni zakon, u srpnju imamo pravo tražiti kandidacijski status za EU“, *Večernji list* (22. února 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/ako-izmijenimo-izborni-zakon-u-srpnju-imamo-pravo-tražiti-kandidacijski-status-za-eu-1470948> (poslední přístup 10. dubna 2024).

podle něj je dostačující změnit volební legislativu a návrh HDZ by provedl všechny rozsudky soudů (Sejdić Finci apod.).²⁴⁹ Ostatní členové HDZ považovali změny Ústavy za naléhavé a nutné.²⁵⁰ Při jednání se zahraničními politiky však Čović zmiňoval potřebu ústavních změn v souvislosti s reformou volebního zákona.²⁵¹

3.7. Hlavní odlišnosti mezi diskurzy bosňáckých a bosenskochorvatských politických aktérů

Vzhledem k odlišným zájmům a vizím politických elit byly jejich diskurzy velmi odlišné, většinou přímo protichůdné. Politické reprezentace obou konstitutivních národů prosazovaly agendu, která by jim zajistila posílení nebo udržení moci. Využívaly k tomu stejné prostředky a strategie. Politické strany formálně deklarovaly snahu provést reformu, ve skutečnosti se však stavěly k jejímu provedení zdrženlivě a snažily se udržet status quo. Strany využívaly debatu k udržení napětí ve společnosti a k demonstraci toho, že protistrana představuje nebezpečí. Pro bosenskou veřejnost mohlo být obtížné zorientovat se v debatě plné protichůdných argumentů, což umožnilo politikům předstírat, že pro příslušníky vlastního národa dělají maximum, a přitom ve skutečnosti svými projevy prohlubovali propast mezi národy a snižovali šanci na jejich vzájemné usmíření.

Hlavní konflikt mezi zúčastněnými stranami se týkal státního uspořádání. Bosňácké strany se přikláněly k občanské společnosti bez etnických kategorií. SDA spatřovala evropskou cestu BaH v postupné unitarizaci.²⁵² Bosenskochorvatské strany naopak prosazovaly myšlenky federalismu a legitimní reprezentace zajištěné sdílením moci na základě etnického klíče. HDZ vidělo ideální uspořádání BaH jako federaci tří

---

²⁴⁹ Vecernji.ba, „Predsjedništvo HDZ BiH: Politički prioriteti su jasno definirani i Izborni zakon BiH je prvi među njima“, *Večernji list* (5. března 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/predsjednistvo-hdz-bih-politicki-prioriteti-su-jasno-definirani-i-izborni-zakon-bih-je-prvi-medu-njima-1474051> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁵⁰ Vecernji.ba, „Predsjedništvo HDZ BiH: Politički prioriteti su jasno definirani i Izborni zakon BiH je prvi među njima“; Vecernji.ba, „Bošković: Izborni zakon je pitanje svih pitanja u BiH“, *Večernji list* (3. června 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/boskovic-izborni-zakon-je-pitanje-svih-pitanja-u-bih-1497695> (poslední přístup 10. dubna 2024).; Fena, „Čolak: U Izbornom zakonu BiH bi trebalo promijeniti dosta toga“, *Večernji list* (11. května 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/colak-u-izbornom-zakonu-bih-bi-trebalo-promijeniti-dosta-toga-1491671> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁵¹ Vecernji.ba, „Čović razgovarao s Lajčakom o evropskom putu BiH i Izbornom zakonu“, *Večernji list* (10. července 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-razgovarao-s-lajcakom-o-evropskom-putu-bih-i-izbornom-zakonu-1507082> (poslední přístup 10. dubna 2024).; R. I., „Izborni zakon ključna pretpostavka stabilnosti i funkcionalnosti, Hrvatska snažan zagovaratelj evropske BiH“, *Večernji list* (13. května 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izborni-zakon-kljucna-pretpostavka-stabilnosti-i-funkcionalnosti-hrvatska-snazan-zagovaratelj-evropske-bih-1492125> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁵² Fena, „Izetbegović: Osigurati konsenzus stranaka kod izmjena Izbornog zakona“.

konstitutivních národů se striktní paritní reprezentací.²⁵³

Ve sledovaném období opakovaně docházelo k eskalaci napětí, rétorika obou stran byla velmi vyhrocená. Ani jedna strana nemohla ustoupit od svých proklamovaných požadavků, protože by tím oslabila svou pozici a podporu. Dosažení dohody bylo v takové situaci téměř nemožné, neboť přistoupení na případný kompromis by mohlo být veřejností považováno za zradu ze strany jejích politických reprezentantů.²⁵⁴ Diskurzy politických stran totiž neustále prezentovaly protistranu jako hrozbu a její posílení by bylo vnímáno jako bezprostřední ohrožení daného národa. To by mělo negativní vliv na volební preference stran, které kompromisní dohodu vyjednaly. Z toho by mohly těžit strany, které se vyjednávání neúčastnily. Strany v podstatě neměly jinou možnost, než jednání jen předstírat a protahovat, ale rozhodnutí nakonec nechat na Vysokém představiteli. Jeho rozhodnutí pak mohly obě strany kritizovat a nevyšly z vyjednávání jako poražení či zrádci. Toto popisuje např. Roberto Belloni: „Politické strany mají potřebu zintenzivňovat nacionalistickou rétoriku, aby si zlepšily šance na dobré výsledky ve volbách. Dělají to také tak, že nálepkují jakýkoliv mezietnický kompromis jako zradu.“²⁵⁵

Celou debatou o reformě volebního zákona postupoval obraz dvou neslučitelných postojů, dvou stran, které se nedokážou dohodnout. Vyjednávání postrádala konstruktivní složku, byly zdůrazňovány neslučitelné postoje na úkor hledání potenciálních styčných bodů. Návrhy protistran byly označovány za zpátečnické, protiústavní, zbytečné.²⁵⁶ Výsledkem takových jednání nemohlo být nic jiného než zachování statusu quo a jejich důsledkem bylo další rozdělení bosenské společnosti podél etnických linií.

Současné nastavení dané daytonským rámcem přispívá k rozvíjení konfrontačních diskurzů, protože konsociační model umožňuje představitelům konstitutivních národů zneužití práva veta (důležitý národní zájem), kterým je možné zablokovat přijetí zákona. Příčinou neúspěchu všech pokusů o změnu volebního zákona a s tím související změnu Ústavy BaH je také rigidní mocenské uspořádání, v němž spočívá reformní potenciál v rukou politických elit, které by však provedením progresivních reforem přišly o své

---

²⁵³ Zoran Krešić, „Ljubić pisao EU i SAD-u: BiH prijeti ‘ciprizacija’, Izborni zakon to sprječava“.

²⁵⁴ Danijal Hadžović, „Predrag Kožul za ‚Avaz‘: Očekuje se rješenje Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (26. ledna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/712541/predrag-kozul-za-avaz-ocekuje-se-rjesenje-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

²⁵⁵ Roberto Belloni, „Bosnia: Dayton is Dead! Long Live Dayton!“, 361.

²⁵⁶ S. Degirmendžić, „U Sarajevu ipak sastanak predstavnika međunarodne zajednice sa SDA i HDZ BiH o Izbornom zakonu?“, *Dnevni avaz* (10. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/339130/avaz-saznaje-u-sarajevu-ipak-sastanak-predstavnika-medunarodne-zajednice-sa-sda-i-hdz-bih-o-izbornom-zakonu> (poslední přístup 10. dubna 2024).

současné postavení.²⁵⁷

Silně polarizovanou debatu o reformě volebního zákona nedokázalo usměrnit ani mezinárodní společenství, dílčí reformy nakonec prosadil až Vysoký představitel. Situace ale stále není dořešena a debata nadále probíhá. K dalšímu vyhocení debaty pravděpodobně dojde v období před příštími volbami.

---

²⁵⁷ Ondřej Žíla, „Bosna a Hercegovina“, 116.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat, jak přistupovaly politické elity Bosňáků a bosenských Chorvatů k reformě volebního zákona BaH v období od roku 2018 do roku 2022. Empirická část práce byla vypracována pomocí diskurzivní analýzy prohlášení bosňáckých a bosenskochorvatských politických představitelů publikovaných v denících Dnevni avaz a Večernji list. Důraz byl kladen na rozbor jimi proklamovaných priorit, jejich legitimizaci a vzájemné porovnání diskurzů. Mezi priority obou politických elit patřilo co nejrychlejší provedení reformy, které by odstranily diskriminační mechanismy stávajícího volebního zákona a posunuly BaH blíže k členství v EU. Bosňácké strany se přikláněly k občanské společnosti bez etnických kategorií a postupné unitarizaci země. Toto uspořádání považovaly za moderní a demokratické. Bosenskochorvatské strany naopak upřednostňovaly federativní státní uspořádání a kladly důraz na zajištění legitimní reprezentace a rovnováhy konstitutivních národů v BaH. Politické elity bosenských Chorvatů dále prosazovaly provedení změn volby do Předsednictva BaH a do Sněmovny národů FBaH, aby byla zajištěna jejich legitimní reprezentace a nedocházelo k jejich majorizaci.

Provedená analýza ukázala neslučitelnost návrhů a vizí jednotlivých stran a jejich neochotu hledat kompromisní řešení. Strany odsuzovaly jakýkoliv potenciální mezietnický kompromis jako zradu vlastního národa. Trvaly na prosazení svých požadavků a návrhy protistrany prezentovaly jako nebezpečné, nedemokratické a zpátečnické. Vyjednávání postrádala konstruktivní složku, namísto spolupráce byly zdůrazňovány neslučitelné postoje vyjednávajících stran. Diskurzivní strategie obou stran naplňovaly znaky „dediskurzace“ a lze konstatovat, že na bosenské politické scéně probíhá v rámci debaty o reformě volebního zákona „pokračování války jinými prostředky“.²⁵⁸

Výsledky analýzy umožnily dokumentovat, jakým způsobem poskytuje daytonský rámec prostor pro rozvoj těchto protichůdných diskurzů, kterými politické strany mobilizují voliče a udržují ve společnosti napětí. Konsociační systém založený na sdílení moci konstitutivními národy umožňuje stabilní politickou dominanci etno-nacionálních elit. Jejich konfrontační rétorika jim zajišťuje podporu značné části obyvatelstva v rámci vlastní národnostní skupiny. Pro politické elity je proto výhodné zachovat status quo. Z toho vyplývá, že provedení nezbytných změn současného nastavení státu pravděpodobně

---

²⁵⁸ Dražen Pehar, *Peace as War*, 2.

nelze očekávat od bosenských politických elit, ale iniciativu k provedení reformy bude muset převzít mezinárodního společenství.

Dále bylo zjištěno, že v rámci bosňácké politické elity vykryštovalo několik názorových proudů, které se od sebe v některých ohledech odlišovaly. Rozdíly byly zapříčiněny hlavně politickou rivalitou mezi SDA a občanskými stranami. Cílem občanských stran bylo politicky diskreditovat SDA a zároveň prezentovat kvality vlastní strany. Bosneskohercevatká politická elita proklamovala v debatě o reformě volebního zákona víceméně jednotná stanoviska. To bylo dáno především výrazným vlivem HNS na politiku menších bosneskohercevatkých stran. HNS prosazovalo agendu HDZ, kterou ostatní strany následovaly.

Závěry práce ukázaly, že politické elity využily debatu o reformě volebního zákona primárně k ovlivnění veřejného mínění. Svou vyhrocenou rétorikou a zavádějícími tvrzeními vzbuzovaly ve společnosti strach a nejistotu za účelem zvýšení vlastních volebních preferencí a udržení politických pozic. Zjevná neslučitelnost a protichůdnost diskurzů jednotlivých politických elit dokazuje jejich neochotu zlepšovat vztahy mezi národy BaH a přispívat k jejich vzájemnému usmíření. Samotné provedení reformy za účelem zlepšení socio-ekonomické situace a odstranění diskriminace z politického systému BaH naopak zůstalo upozaděno.

Summary

The aim of this thesis was to analyse how the political elites of Bosniaks and Bosnian Croats approached the reform of the electoral law of Bosnia and Herzegovina in the period from 2018 to 2022. Theoretical framework stemmed from the concept of “dediscoursification” introduced by Dražen Pehar. This concept allows to explore the presence of war-like discourse in the Bosnian political arena. The empirical part of the thesis was based on a discursive analysis of the statements of Bosniak and Bosnian Croat political representatives published in the online daily newspapers *Dnevni avaz* and *Večernji list*. Emphasis was placed on the analysis of their proclaimed priorities, their legitimization and mutual comparison of discourses. The main objective was to identify the “continuation of war by other means” in the discourse of the political elites.

Among the proclaimed priorities of both political elites was the fastest possible implementation of reforms that would remove the discriminatory mechanisms of the current electoral law and move BiH closer to EU membership. Bosniak parties favoured a civil society without ethnic categories and a gradual unitarization of the country. They considered this arrangement to be modern and democratic. The Bosnian Croat parties, on the other hand, preferred a federative state structure and placed emphasis on ensuring the legitimate representation and balance of the constituent peoples in Bosnia and Herzegovina. The political elites of the Bosnian Croats further pushed for the implementation of changes in the elections to the Presidency of Bosnia and Herzegovina and to the House of Nations of Bosnia and Herzegovina in order to ensure their legitimate representation and prevent their majority.

The analysis carried out showed the incompatibility of the proposals and visions of the individual parties and their reluctance to seek a compromise solution. The parties denounced any potential inter-ethnic compromise as a betrayal of their own nation. The negotiations lacked a constructive component, instead of cooperation, incompatible positions of the negotiating parties were emphasized. The discursive strategies of both parties fulfilled the signs of “dediscoursification”, and it can be stated that “the continuation of the war by other means” is taking place on the Bosnian political scene within the framework of the debate on the reform of the electoral law.

Furthermore, the results of the analysis made it possible to illustrate how the Dayton framework provides space for the development of these conflicting discourses through which political parties mobilize voters and maintain tension in society. The

consociational system based on the sharing of power by the constituent nations enables the stable political dominance of ethno-national elites. Their confrontational rhetoric ensures them the support of a significant part of the population within their own national group. It is therefore advantageous for political elites to maintain the status quo.

Furthermore, it was found that within the Bosnian political elite, several currents of opinion crystallized, which differed from each other in some respects. The differences were mainly caused by the political rivalry between the SDA and the “civic parties”. The aim of the civic parties was to politically discredit the SDA and at the same time present the qualities of their own party. The Bosnian-Croatian political elite proclaimed more or less unified positions in the debate on the reform of the electoral law. This was primarily due to the significant influence of the HNS on the politics of the smaller Bosnian Croat parties. The HNS promoted the HDZ agenda, which the other parties followed.

The conclusions of the work showed that the political elites used the debate on the electoral law reform primarily to influence public opinion. With their heated rhetoric and misleading claims, they instilled fear and insecurity in society in order to increase their own electoral preferences and maintain political positions. On the contrary, the very implementation of reforms aimed at improving the socio-economic situation and removing discrimination from the BiH political system remained behind.

Použitá literatura

Primární zdroje

„Dayton Peace Agreement“. *Organization for Security and Co-operation in Europe* (14. prosince 1995), <https://www.osce.org/bih/126173> (poslední přístup 1. prosince 2022).

A., Ad. „Čović nakon sastanka s Palmerom: Izborni zakon mora biti finaliziran do jula 2021.“, *Dnevni avaz* (10. března 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/636629/covic-nakon-sastanka-s-palmerom-izborni-zakon-mora-biti-finaliziran-do-jula-2021> (poslední přístup 10. dubna 2024).

A., Ad. / Fena. „Izetbegović: Sad imam najviše optimizma u pogledu izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (11. května 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/650946/izetbegovic-sad-imam-najvise-optimizma-u-pogledu-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

A., Ad. / Fena. „Magazinović: Ozbiljnije zadiranje u Izborni zakon podrazumijeva ustavne promjene“, *Dnevni avaz* (11. května 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/650950/magazinovic-ozbiljnije-zadiranje-u-izborni-zakon-podrazumijeva-ustavne-promjene> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Aj., N. „Bećirović: Prihvatanje ultimatumu HDZ-a o Izbornom zakonu bio bi čin veleizdaje Bosne i Hercegovine“, *Dnevni avaz* (23. ledna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/712032/becirovic-prihvatanje-ultimatuma-hdz-a-o-izbornom-zakonu-bio-bi-cin-veleizdaje-bosne-i-hercegovine> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Avaz.ba / HMS. „Čavara: Prvo Izborni zakon pa tek onda Vlada Federacije BiH“, *Dnevni avaz* (28. září 2019), <https://avaz.ba/vijesti/bih/519443/cavara-prvo-izborni-zakon-pa-tek-onda-vlada-federacije-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Avaz.ba. „Čavara: SDA samo glumi da pregovara, ne žele izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (16. září 2020), <https://avaz.ba/vijesti/bih/595569/cavara-sda-samo-glumi-da-pregovara-ne-zele-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Avaz.ba. „DF o odnosu sa SDA i HDZ-om: Mi vama budžet, a vi oborite Prijedlog Zakona o izbornim jedinicama“, *Dnevni avaz* (25. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/344158/df-o-odnosu-sa-sda-i-hdz-om-mi-vama-budzet-a-vi-oborite-prijedlog-zakona-o-izbornim-jedinicama> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Avaz.ba. „Fantastični rezultati: Avaz.ba najčitaniji portal u BiH“. *Dnevni avaz*, 6. března 2019, <https://avaz.ba/vijesti/bih/462610/fantasticni-rezultati-avaz-ba-najcitaniji-portal-u-bih>. (poslední přístup 10. dubna 2024).

Avaz.ba. „HDZ donio odluku: Na izbore izlazimo s još osam stranaka, izmjene Izbornog zakona za nas su završene“, *Dnevni avaz* (14. května 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/378079/hdz-donio-odluku-na-izbore-izlazimo-s-jos-osam-stranaka-izmjene-izbornog-zakona-za-nas-su-završene> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Avaz.ba. „HNS: SDA mora prihvatiti odluke Ustavnog suda i podržati izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (22. února 2020), <https://avaz.ba/vijesti/bih/550377/hns-sda-mora-prihvatiti-odluke-ustavnog-suda-i-podrzati-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Avaz.ba. „Izetbegović gostovao u emisiji ‚Nedjeljom u 2‘: O Briselu, Pelješkom mostu, Izbornom zakonu...“, *Dnevni avaz* (4. února 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/347450/izetbegovic-gostovao-u-emisiji-nedjeljom-u-2-o-briselu-peljeskom-mostu-izbornom-zakonu> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Avaz.ba. „Komšić: Ideja apartheida nije rješenje za Izborni zakon“, *Dnevni avaz* (19. ledna 2020), <https://avaz.ba/vijesti/bih/543155/komsic-ideja-apartheida-nije-rjesenje-za-izborni-zakon> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Bajramović, Alen. „Analitičari o mogućim izmjenama Izbornog zakona: Dosta im je po osam godina“, *Dnevni avaz* (9. září 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/680167/analiticari-o-mogucim-izmjenama-izbornog-zakona-dosta-im-je-po-osam-godina> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Centralna izborna komisija BiH. „Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine“, *Izbori u Bosni i Hercegovini*, <https://www.izbori.ba/Default.aspx?CategoryID=41&Lang=3&Id=26> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Č., A. „Prof. dr. Nabil Naser: Loše nam se piše ako će Rusija i Izrael BiH krojiti Izborni zakon“, *Dnevni avaz* (10. srpna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/764350/prof-dr-nabil-naser-lose-nam-se-pise-ako-ce-rusija-i-izrael-bih-krojiti-izborni-zakon> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Ć., E. „Bećirović o presudi Suda u Strazburu: Nužno pokrenuti procese izmjene Ustava BiH i Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (29. srpnja 2023), <https://avaz.ba/vijesti/bih/852314/becirovic-o-presudi-suda-u-strazburu-nuzno-pokrenuti-procese-izmjene-ustava-bih-i-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Ć., E. „Izetbegović o izmjenama Izbornog zakona: Nije nemoguće da se sporazum postigne“, *Dnevni avaz* (23. února 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/719901/izetbegovic-o-izmjenama-izbornog-zakona-nije-nemoguće-da-se-sporazum-postigne> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Ć., E. „Komšić: Dodika i njegov plan spašavaju HDZ-ov izborni zakon, Rusija i Hrvatska“, *Dnevni avaz* (17. ledna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/710921/komsic-dodika-i-njegov-plan-spasavaju-hdz-ov-izborni-zakon-rusija-i-hrvatska> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Ć., E. / Federalna.ba. „Helez poručuje: Treba pojačati sankcije Dodiku, nisam optimističan oko izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (26. ledna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/712799/helez-porucuje-treba-pojacati-sankcije-dodiku-nisam-optimistican-oko-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Ć., E. / Federalna.ba. „Izetbegović: Doći će još jedan zvaničnik EU da razgovara o Izbornom zakonu, naravno uzalud“, *Dnevni avaz* (5. května 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/740109/izetbegovic-doci-ce-jos-jedan-zvanicnik-eu-da-razgovara-o-izbornom-zakonu-naravno-uzalud> (poslední přístup 10. dubna 2024).

D., S. „Burna rasprava poslanika o promjenama Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (5. července 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/394864/burna-rasprava-poslanika-o-promjenama-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

D., S. „Odgodeno usaglašavanje o hitnom postupku za SDP-ov prijedlog izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (20. února 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/353236/odgodeno-usaglasavanje-o-hitnom-postupku-za-sdp-ov-prijedlog-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Degirmendžić, S. „U Sarajevu ipak sastanak predstavnika međunarodne zajednice sa SDA i HDZ BiH o Izbornom zakonu?“, *Dnevni avaz* (10. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/339130/avaz-saznaje-u-sarajevu-ipak-sastanak-predstavnika-medunarodne-zajednice-sa-sda-i-hdz-bih-o-izbornom-zakonu> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Degirmendžić, S. „Vrijeme istječe, nema dogovora o izmjenama Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (12. dubna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/369175/vrijeme-istjece-nema-dogovora-o-izmjenama-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Degirmendžić, S. „Završen sastanak o Izbornom zakonu: Četiri stranke imale jedinstven stav“, *Dnevni avaz* (4. dubna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/366873/završen-sastanak-o-izbornom-zakonu-cetiri-stranke-imale-jedinstven-stav> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Degirmendžić, S. a R. Be. „Predstavnički dom podržao hitnu proceduru za prijedlog SBB-a, SDP-a i DF-a o izmjenama Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (7. března 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/358467/predstavnicki-dom-podrzao-hitnu-proceduru-za-prijedlog-sbb-a-sdp-a-i-df-a-o-izmjenama-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

ECHR. „Pilav v. Bosnia and Herzegovina“. *European Court of Human Rights* (9. června 2016), <https://www.eods.eu/elex/uploads/files/5c46fbe3ef1e7-CASE%20OF%20PILAV%20v.%20BOSNIA%20AND%20HERZEGOVINA.pdf> (poslední přístup 20. února 2024).

ECHR. „Pilav v. Bosnia and Herzegovina“. *European Court of Human Rights* (9. června 2016), <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-11085> (poslední přístup 20. února 2024).

ECHR. „Zornić v. Bosnia and Herzegovina“. *European Court of Human Rights* (15. července 2014), <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-9578> (poslední přístup 20. února 2024).

ECHR. „Zornić v. Bosnia and Herzegovina“. *European Court of Human Rights* (15. července 2014), https://www.coe.int/documents/1498993/0/CASE+OF+ZORNIC+v++BOSNIA++AND+HERZEGOVINA_ENG.pdf/82285021-bbec-4ffd-a4a0-72b23225332a (poslední přístup 20. února 2024).

Federalna televizija. „Radončić o prijedlogu izmjena Izbornog zakona: Dobro da su SDA i HDZ napokon otkrili karte“, *Dnevni avaz* (22. července 2021),

<https://avaz.ba/vijesti/bih/668504/radoncic-o-prijedlogu-izmjena-izbornog-zakona-dobro-da-su-sda-i-hdz-napokon-otkrili-karte> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Federalna.ba. „Izetbegović za FTV: Nisam uvjeren da će BiH dobiti Izborni zakon“, *Dnevni avaz* (3. března 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/634792/izetbegovic-za-ftv-nisam-uvjeren-da-ce-bih-dobiti-izborni-zakon> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Federalna.ba. „Konaković: Moguće da su se Dodik i Varhelji dogovorili, pregovori o reformama Izbornog zakona su propali“, *Dnevni avaz* (23. prosince 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/705587/konakovic-moguće-da-su-se-dodik-i-varhelji-dogovorili-pregovori-o-reformama-izbornog-zakona-su-propali> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena, „Bradara: Na razini FBiH ne može se donijeti izborni zakon koji bi bio suprotan Izbornom zakonu BiH“, *Večernji list* (24. května 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/bradara-na-razini-fbih-ne-moze-se-donijeti-izborni-zakon-koji-bi-bio-suprotan-izbornom-zakonu-bih-1247587> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena, „Završen drugi dan pregovora o Izbornom zakonu, Radončić i Konaković tvrde da su napravljeni pomaci“, *Večernji list* (18. března 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/završen-drugi-dan-pregovora-o-izbornom-zakonu-radoncic-i-konakovic-tvrde-da-su-napravljeni-pomaci-1572029> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Cormack i Wigemark s liderima bh. političkih stranaka o Izbornom zakonu“, *Večernji list* (4. dubna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/cormack-i-wigemark-s-liderima-bh-politickih-stranaka-o-izbornom-zakonu-1237069> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Čolak: U Izbornom zakonu BiH bi trebalo promijeniti dosta toga“, *Večernji list* (11. května 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/colak-u-izbornom-zakonu-bih-bi-trebalo-promijeniti-dosta-toga-1491671> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Čolo: Ništa u Izbornom zakonu BiH nije nebitno i ništa nije samo tehničko“, *Dnevni avaz* (12. července 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/665859/colo-nista-u-izbornom-zakonu-bih-nije-nebitno-i-nista-nije-samo-tehnicko> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Čović pred UN-om: Inzistiranje na ustavnom okviru nije zagovaranje podjele BiH“, *Večernji list* (24. listopada 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/najvise-problema-za-hrvatski-narod-izazvale-su-izmjene-izbornog-zakona-1448732> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Čović uvjeren u izmjene i dopune Izbornog zakona BiH do početka svibnja 2018.“, *Večernji list* (8. ledna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-uvjeren-u-izmjene-i-dopune-izbornog-zakona-bih-do-pocetka-svibnja-2018-1218680> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Čović: Apsolutni uvjet za uspostavu vlasti je promjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (15. října 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/422562/covic-apsolutni-uvjet-za-uspostavu-vlasti-je-promjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Čović: Izmjenama izbornog zakona ubrzati euroatlantski put“, *Večernji list* (14. března 2019), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-izmjenama-izbornog-zakonodavstva-ubrzati-euroatlantski-put-1306752> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Čović: Izmjene Izbornog zakona BiH pitanje svih pitanja za Hrvate“, *Večernji list* (11. února 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-izmjene-izbornog-zakona-bih-pitanje-svih-pitanja-za-hrvate-1225662> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Genjac: U Izbornom zakonu treba postojati balans etničkog i građanskog principa“, *Dnevni avaz* (24. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/343690/genjac-u-izbornom-zakonu-treba-postojati-balans-etnickog-i-gradanskog-principa> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „HDZ 1990 podržava tehničke izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (17. dubna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/370465/hdz-1990-podrzava-tehnicke-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „HS BiH o izmjenama Izbornog zakona BiH“, *Dnevni avaz* (30. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/345598/hs-bih-o-izmjenama-izbornog-zakona-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Interresorna radna grupa razmatrala prijedloge izmjena Izbornog zakona“, *Večernji list* (12. července 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/interresorna-radna-grupa-razmatrala-prijedloge-izmjena-izbornog-zakona-1507582> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Izetbegović: Nije realno očekivati daljnje pregovore o izmjeni Izbornog zakona“, *Večernji list* (16. září 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izetbegovic-nije-realno-ocekivati-daljnje-pregovore-o-izmjeni-izbornog-zakona-1431737> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Izetbegović: Osigurati konsenzus stranaka kod izmjena Izbornog zakona“, *Večernji list* (24. ledna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izetbegovic-osigurati-konsenzus-stranaka-kod-izmjena-izbornog-zakona-1221891> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Komšić pisao zvaničnicima EU: Izabran sam po Ustavu i Izbornom zakonu BiH!“, *Dnevni avaz* (30. října 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/427138/komsic-pisao-zvanicnicima-eu-izabran-sam-po-ustavu-i-izbornom-zakonu-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Ljubić: Blokiranje promjena Izbornog zakona vodi traženju novih rješenja“, *Večernji list* (7. září 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/ljubic-blokiranje-promjena-izbornog-zakona-vodi-trazenju-novih-rjesenja-1429566> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Predsjedništvo HNS-a razgovaralo o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH“, *Dnevni avaz* (13. května 2019), <https://avaz.ba/vijesti/bih/484954/predsjednistvo-hns-a-razgovaralo-o-izmjenama-i-dopunama-izbornog-zakona-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Promjenom Izbornog zakona ostvarila bi se institucionalna jednakopravnosti Hrvata u BiH“, *Večernji list* (8. ledna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/promjenom-izbornog-zakona-ostvarila-bi-se-institucionalna-jednakopravnosti-hrvata-u-bih-1218708> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „SDP-ove izmjene Izbornog zakona neće biti razmatrane po hitnom postupku“, *Večernji list* (20. února 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/sdp-ove-izmjene-izbornog-zakona-nece-bitirazmatrane-po-hitnom-postupku-1227631> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Stranka za BiH: Prvo promjene Ustava, pa izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (3. února 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/347258/stranka-za-bih-prvo-promjene-ustava-pa-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Fena. „Zastupnici o Izbornom zakonu“, *Večernji list* (31. ledna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/zastupnici-o-izbornom-zakonu-1223308> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Hadžović, D. „Tenzije rasti, odluke još nema: Hoće li Šmit nametnuti Izborni zakon“, *Dnevni avaz* (2. září 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/769434/tenzije-rastu-odluke-jos-nema-hoce-li-smit-nametnuti-izborni-zakon> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Hadžović, Danijal. „Predrag Kožul za ‚Avaz‘: Očekuje se rješenje Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (26. ledna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/712541/predrag-kozul-za-avaz-ocekuje-se-rjesenje-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Hina. „Čović izvijestio G7 i PIC da Turković iznosi bošnjačka stajališta o izbornoj reformi“, *Večernji list* (28. srpna 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-izvijestio-g7-i-pic-da-turkovic-iznosi-bosnjacka-stajalista-o-izbornoj-reformi-1612768> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Hina. „Čović pozdravio stav SAD-a da se do 2022. izmijeni ustav i izborni zakon BiH“, *Večernji list* (2. dubna 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/potpuna-podrska-stavovima-americkog-drzavnog-tajnika-blinkena-1481391> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Hina. „Izetbegović: Povratak "travanjskom paketu" rješenje je za izborni zakon u BiH“, *Večernji list* (30. prosince 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izetbegovic-povratak-travanjskom-paketu-rjesenje-je-za-izborni-zakon-u-bih-1457643> (poslední přístup 10. dubna 2024).

I., H. J. „Bećirović: Izmjene Izbornog zakona usvojene u Domu naroda BiH su neustavne i antidržavne“, *Dnevni avaz* (16. června 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/751220/becirovic-izmjene-izbornog-zakona-usvojene-u-domu-naroda-bih-su-neustavne-i-antidrzavne> (poslední přístup 10. dubna 2024).

I., H. J. „Danas ispred OHR-a protest zbog najavljene odluke o izmjenama Izbornog zakona BiH i Ustava FBiH“, *Dnevni avaz* (25. července 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/760429/danas-ispred-ohr-a-protest-zbog-najavljene-odluke-o-izmjenama-izbornog-zakona-bih-i-ustava-fbih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

I., H. J. „Džaferović: Nedopustivo uvoditi dodatnu diskriminaciju i blokade kroz izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (20. července 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/759451/dzaferovic-nedopustivo-uvoditi-dodatnu-diskriminaciju-i-blokade-kroz-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

I., H. J. „HDZ-ov prijedlog Izbornog zakona: Parlament BiH treba da imenuje članove CIK-a“, *Dnevni avaz* (22. dubna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/736585/hdz-ov-prijedlog-izbornog-zakona-parlament-bih-treba-da-imenuje-clanove-cik-a> (poslední přístup 10. dubna 2024).

I., H. J. „Izetbegović gostovao na Novoj TV: Bošnjaci su spremni za dogovor oko Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (3. března 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/722762/izetbegovic-gostovao-na-novoj-tv-bosnjaci-su-spremni-za-dogovor-oko-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

I., R. „Izborni zakon ključna pretpostavka stabilnosti i funkcionalnosti, Hrvatska snažan zagovaratelj europske BiH“, *Večernji list* (13. května 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izborni-zakon-kljucna-pretpostavka-stabilnosti-i-funkcionalnosti-hrvatska-snazan-zagovaratelj-europske-bih-1492125> (poslední přístup 10. dubna 2024).

I., R. „Izmjena Ustava i Izbornog zakona nužna pretpostavka za provođenje presuda za grupu predmeta Sejdić Finci“, *Večernji list* (19. února 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izmjena-ustava-i-izbornog-zakona-nuzna-pretpostavka-za-provodenje-presuda-za-grupu-predmeta-sejdic-finci-1470342> (poslední přístup 10. dubna 2024).

I., R. „Nastaviti pregovore oko izmjena Izbornog zakona“, *Večernji list* (4. února 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/nastaviti-pregovore-oko-izmjena-izbornog-zakona-1560717> (poslední přístup 10. dubna 2024).

J., A. „Cvitanović: Ili izmjena Izbornog zakona ili „Herceg-Bosna“, *Dnevni avaz* (9. října 2020), <https://avaz.ba/vijesti/bih/600964/cvitanovic-ili-izmjena-izbornog-zakona-ili-herceg-bosna> (poslední přístup 10. dubna 2024).

J., A. „Mijatović traži od Incka da nametne izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (28. května 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/654790/mijatovic-trazi-od-incka-da-nametne-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Jamaković, A. „Magazinović za ‚Avaz‘: Ovo je strateški potez HDZ-a, a ne stvarni prijedlog izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (22. července 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/668483/magazinovic-za-avaz-ovo-je-strateski-potez-hdz-a-a-ne-stvarni-prijedlog-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Jurić, Dragan. „Osim hrvatskih, uspostavlja se i reprezentativnost bošnjačkih predstavnika u Domu naroda“, *Večernji list* (9. dubna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/osim-hrvatskih-uspostavlja-se-i-reprezentativnost-bosnjackih-predstavnika-u-domu-naroda-1237866> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Ka., A. „HDZ dostavio svoj prijedlog Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (21. července 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/668178/hdz-dostavio-svoj-prijedlog-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Ka., A. „Nikšić: HDZ-ov prijedlog izmjena Izbornog zakona BiH je neprihvatljiv“, *Dnevni avaz* (21. července 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/668223/niksic-hdz-ov-prijedlog-izmjena-izbornog-zakona-bih-je-neprihvatljiv> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Ka., A. / Večernji list. „Čović: Ne želim ni razmišljati šta bi se dogodilo da u ovoj godini ne završimo reformu Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (22. února 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/632679/covic-ne-zelim-ni-razmisljati-sta-bi-se-dogodilo-da-u-ovoj-godini-ne-zavravimo-reformu-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Krešić, Zoran. „Bošnjaci ovise o Izbornom zakonu“, *Večernji list* (28. listopada 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/bosnjaci-ovise-o-izbornom-zakonu-1285375> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Krešić, Zoran. „Bošnjačke stranke sada traže smanjenje uloge Doma naroda da bi podržale Izborni zakon“, *Večernji list* (6. března 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/bosnjacke-stranke-sada-traze-smanjenje-uloge-doma-naroda-da-bi-podrzale-izborni-zakon-1230667> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Krešić, Zoran. „Bošnjački političari izmjenu Izbornog zakona doživljavaju kao svoj poraz“, *Večernji list* (23. září 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/bosnjacki-politicari-izmjenu-izbornog-zakona-dozivljavaju-ka-ovoj-poraz-1525328> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Krešić, Zoran. „Dogovor o Izbornom zakonu vodi relaksiranju odnosa Bošnjaka i Hrvata“, *Večernji list* (19. srpnja 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/dogovor-o-izbornom-zakonu-vodi-relaksiranju-odnosa-bosnjaka-i-hrvata-1516529> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Krešić, Zoran. „Hrvati podržavaju dogovor koji čuva BiH, konstitutivne narode i legitimitet“, *Večernji list* (3. listopada 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/hrvati-podrzavaju-dogovor-koji-cuva-bih-konstitutivne-narode-i-legitimitet-1527952> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Krešić, Zoran. „Hrvati traže federalnu jedinicu i ne prihvaćaju vlast u Federaciji“, *Večernji list* (9. dubna 2011), <https://www.vecernji.hr/vijesti/hrvati-traze-federalnu-jedinicu-i-ne-prihvataju-vlast-u-federaciji-278348> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Krešić, Zoran. „Izmjene izbornih propisa za Mostar ovoga tjedna u parlamentarnoj proceduri“, *Večernji list* (23. června 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izmjene-izbornih-propisa-za-mostar-ovoga-tjedna-idu-u-parlamentarnu-proceduru-1411924> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Krešić, Zoran. „Ljubić pisao EU i SAD-u: BiH prijeti ‘ciprizacija’, Izborni zakon to sprječava“, *Večernji list* (19. listopada 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/ljubic-pisao-eu-i-sad-u-bih-prijeti-ciprizacija-izborni-zakon-to-sprjecava-1540499> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Krešić, Zoran. „Ljubić pozvao Schmidta da nametne izmjene Izbornog zakona po njegovoj apelaciji“, *Večernji list* (10. července 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/ljubic-pozvao-schmidta-da-nametne-izmjene-izbornog-zakona-po-njegovoj-apelaciji-1601020> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Krešić, Zoran. „Nema dogovora, ali EU ističe da se mora izmijeniti Izborni zakon do održavanja izbora“, *Večernji list* (2. února 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/nema-dogovora-ali-eu-istice-da-se-mora-izmijeniti-izborni-zakon-do-odrzavanja-izbora-1223638> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Krešić, Zoran. „Pismo SAD-u i EU: BiH prijeti ciprizacija zemlje bez izmjene Izbornog zakona“, *Večernji list* (19. listopada 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/pismo-sad-u-i-eu-bih-prijeti-ciprizacija-zemlje-bez-izmjene-izbornog-zakona-1540532> (poslední přístup 10. dubna 2024).

M., Fu. „Bećirović: Izborni zakon koji predlaže Čović je apsolutno neprihvatljiv“, *Dnevni avaz* (14. června 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/659056/becirovic-izborni-zakon-koji-predlaze-covic-je-apsolutno-neprihvatljiv> (poslední přístup 10. dubna 2024).

M., L. / FTV, „Cvitanović: Izbori se ne mogu održati do kraja po ovakvom postojećem Izbornom zakonu“, *Dnevni avaz* (17. listopadu 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/697070/cvitanovic-izbori-se-ne-mogu-odrzati-do-kraja-po-ovakvom-postojecem-izbornom-zakonu> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Ma., E. „Mijatović: Vrši se pritisak na građanske stranke da prihvate model promjena Ustava i Izbornog zakona po željama Dodika i Čovića“, *Dnevni avaz* (30. listopadu 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/692476/mijatovic-vrsi-se-pritisak-na-gradanske-stranke-da-prihvate-model-promjena-ustava-i-izbornog-zakona-po-zeljama-dodika-i-covica> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Ma., E. „SDP predlaže izmjene Izbornog zakona koje će svim kandidatima dati jednake šanse na izborima“, *Dnevni avaz* (12. února 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/350398/sdp-predlaze-izmjene-izbornog-zakona-koje-ce-svim-kandidatima-dati-jednake-sanse-na-izborima> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Međunarodna izborna posmatračka misija. „Izveštaj o preliminarnim saznanjima i zaključcima“, *OSCE* (2. října 2022), https://www.osce.org/files/f/documents/d/9/527598_0.pdf (poslední přístup 1. prosince 2022).

N1 BiH. „Silajdžić za N1 objasnio zašto je srušio aprilski paket“, *NI* (6. prosince 2017), <https://n1info.ba/vijesti/a231019-silajdzic-za-n1-objasnio-zasto-je-srusio-aprilski-paket/> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Naša TV. „Šta je Čović govorio u programu Naše TV o ,bošnjačkoj braći‘, konstitutivnosti naroda, izbornom zakonu...“, *Dnevni avaz* (13. září 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/413788/sta-je-covic-govorilo-u-programu-nase-tv-o-bosnjackoj-braci-konstitutivnosti-naroda-izbornom-zakonu> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Nuhanović, A. „Danas i sutra vanredne sjednice Predstavničkog doma PFBiH: Koplja se lome na Izbornom zakonu i penzionerima“, *Dnevni avaz* (23. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/343161/danas-i-sutra-vanredne-sjednice-predstavnickog-doma-pfbih-koplja-se-lome-na-izbornom-zakonu-i-penzionerima> (poslední přístup 10. dubna 2024).

O., A. „Džaferović uputio apelaciju Ustavnom sudu na Šmitove odluke o Izbornom zakonu BiH“, *Dnevni avaz* (26. října 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/782019/dzaferovic-uputio-apelaciju-ustavnom-sudu-na-smitove-odluke-o-izbornom-zakonu-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

OHR, „Odluka kojom se donosi Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine“, *Office of the High Representative* (2. října 2022), <http://www.ohr.int/odluka-kojom-se-donosi-zakon-o-izmjenama-i-dopunama-izbornog-zakona-bosne-i-hercegovine-2/> (poslední přístup 1. prosince 2022).

OHR, „Odluka visokog predstavnika kojom se donosi Zakon o dopuni Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine“, *Office of the High Representative* (23. července 2021), <http://www.ohr.int/hrs-decision-on-enacting-the-law-on-amendment-to-the-criminal-code-of-bosnia-and-herzegovina/> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Paragraf. „Izborni zákon Bosne i Hercegovine“, *Paragraf* (2022), <https://www.paragraf.ba/propisi/bih/izborni-zakon-bosne-i-hercegovine.html> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Paragraf. „Ustav Federacije Bosne i Hercegovine“, *Paragraf* (2022), <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/ustav-federacije-bosne-i-hercegovine.html> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Paragraf. „Ustav Kantona Sarajevo“, *Paragraf* (2017), <https://www.paragraf.ba/propisi/kantona-sarajevo/ustav-kantona-sarajevo.html> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Paragraf. „Ustav Unsko-Sanskog kantona“, *Paragraf* (2004), <https://www.paragraf.ba/propisi/unsko-sanski-kanton/ustav-unsko-sanskog-kantona.html> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Parlamentna skupština Bosne i Hercegovine, „Ustav Bosne i Hercegovine“, *Ustavni sud Bosne i Hercegovine* (26. března 2009),

https://www.ustavnisud.ba/uploads/documents/ustav-bih-bs_1611076095.pdf (poslední přístup 1. prosince 2022).

Pušić, Dario. „Bez promjene Izbornoga zakona Hrvatima prijete nova majorizacija“, *Večernji list* (24. dubna 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/bez-promjene-izbornoga-zakona-hrvatima-prijete-nova-majorizacija-1487099> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Pušić, Dario. „Bošnjaci su pristali na legitimno predstavljanje prije dvije godine“, *Večernji list* (8. června 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/bosnjaci-su-pristali-na-legitimno-predstavljanje-prije-dvije-godine-1595496> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Rupčić, Valentina. „Ako izmijenimo Izborni zakon, u srpnju imamo pravo tražiti kandidacijski status za EU“, *Večernji list* (22. února 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/ako-izmijenimo-izborni-zakon-u-srpnju-imamo-pravo-traziti-kandidacijski-status-za-eu-1470948> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Rupčić, Valentina. „Izborni zakon temelj opstanka za Hrvate u BiH“, *Večernji list* (27. dubna 2019), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izborni-zakon-temelj-opstanka-za-hrvate-u-bih-1315779> (poslední přístup 10. dubna 2024).

S. S. / Fena. „Poslanici uputili u parlamentarnu proceduru prijedlog izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH“, *Dnevni avaz* (12. dubna 2022) <https://avaz.ba/vijesti/bih/733842/poslanici-uputili-u-parlamentarnu-proceduru-prijedlog-izmjena-i-dopuna-izbornog-zakona-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

S., S. „Magazinović za "Avaz": Imam informacije da OHR razmatra nametanje izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (19. července 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/759009/magazinovic-za-avaz-imam-informacije-da-ohr-razmatra-nametanje-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

S., S. „Osmanović: Milanović je dao doprinos propasti pregovora o Izbornom zakonu“, *Dnevni avaz* (20. dubna 2022) <https://avaz.ba/vijesti/bih/736114/osmanovic-milanovic-je-dao-doprinos-propasti-pregovora-o-izbornom-zakonu> (poslední přístup 10. dubna 2024).

S., S. „SDA objavila zašto im je neprihvatljiv prijedlog HDZ-a o izmjenama Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (25. dubna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/737307/sda-objavila-zasto-im-je-neprihvatljiv-prijedlog-hdz-a-o-izmjenama-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

S., S. „SDA: Podržavamo nametanje tehničkih izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (27. července 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/761071/sda-podrzavamo-nametanje-tehnickih-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

S., S. „Ustavni sud BiH početkom decembra raspravlja o Komšićevoj apelaciji vezano za Izborni zakon“, *Dnevni avaz* (23. listopada 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/788906/ustavni-sud-bih-pocetkom-decembra-raspravlja-o-komsicevoj-apelaciji-vezano-za-izborni-zakon> (poslední přístup 10. dubna 2024).

S., S. „Zukan Helez za ‚Avaz‘: Bitno je da budu prisutni svi koji su protiv HDZ-ovih izmjena Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (27. června 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/753752/zukan-helez-za-avaz-bitno-je-da-budu-prisutni-svi-koji-su-protiv-hdz-ovih-izmjena-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

S., S. / Fena. „Čavara: Bez izmjena Izbornog zakona nemoguće izabrati izaslanike u Dom naroda Parlamenta FBiH“, *Dnevni avaz* (13. dubna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/734112/cavara-bez-izmjena-izbornog-zakona-nemoguće-izabrati-izaslanike-u-dom-naroda-parlamenta-fbih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Saopćenje SDP BiH. „SDP BiH se povlači iz razgovora o izmjenama Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (23. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/343256/sdp-bih-se-povlaci-iz-razgovora-o-izmjenama-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Skupština Kantona Sarajevo. „Izborna procedura“, *Skupština Kantona Sarajevo* (2013), <https://skupstina.ks.gov.ba/o-skupstini/izborna-procedura> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Spahić, S. „Šta podrazumijevaju HDZ-ove izmjene Izbornog zakona“, *Dnevni avaz* (26. dubna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/737374/sta-podrazumijevaju-hdz-ove-izmjene-izbornog-zakona> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Srna. „Čović: Bez izmjene Ustava moguće doći do izmjene izbornog zakonodavstva“, *Dnevni avaz* (2. února 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/346690/covic-bez-izmjene-ustava-moguće-doci-do-izmjene-izbornog-zakonodavstva> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Srna. „Krišto: Izmjene Izbornog zakona nemaju podršku ni HDZ-a ni SDA“, *Dnevni avaz* (16. ledna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/341198/kristo-izmjene-izbornog-zakona-nemaju-podrsku-ni-hdz-a-ni-sda> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Srna. „Predsjedništvo HNS-a danas o prijedlogu izmjena Izbornog zakona BiH“, *Dnevni avaz* (9. dubna 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/368140/predsjednistvo-hns-a-danas-o-prijedlogu-izmjena-izbornog-zakona-bih> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Staniček, Branislav. „Bosnia and Herzegovina: Electoral and constitutional reforms: Political and legal analysis of the Ljubić case and related legal decisions“, *European Parliamentary Research Service* (duben 2022), [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729361/EPRS_BRI\(2022\)729361_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729361/EPRS_BRI(2022)729361_EN.pdf) (poslední přístup 1. prosince 2022).

T., E. „Magazinović: Tri uslova pa razgovori o Izbornom zakonu“, *Dnevni avaz* (16. ledna 2022), <https://avaz.ba/vijesti/bih/710691/magazinovic-tri-uslova-pa-razgovori-o-izbornom-zakonu> (poslední přístup 10. dubna 2024).

T., E. „Sabina Ćudić o Izbornom zakonu: NS neće podleći pritisku, ali ćemo preuzeti odgovornost“, *Dnevni avaz* (4. července 2021), <https://avaz.ba/vijesti/bih/663798/sabina-cudic-o-izbornom-zakonu-ns-neze-podleci-pritisku-ali-cemo-preuzeti-odgovornost> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Ustavni sud Bosne i Hercegovine. „Predmet U-14/12“ (26. března 2015), https://www.ustavnisud.ba/uploads/odluke/_bs/U-14-12-734865.pdf (poslední přístup 1. prosince 2022).

Ustavni sud Bosne i Hercegovine. „Predmet U-23/14“ (1. prosince 2016), https://www.ustavnisud.ba/uploads/odluke/_bs/U-23-14-1058444.pdf (poslední přístup 1. prosince 2022).

Vecernji.ba / Fena. „Nemoguće mijenjati Izborni zakon nakon raspisivanja izbora“, *Večernji list* (16. dubna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/nemoguce-mijenjati-izborni-zakon-nakon-raspisivanja-izbora-1239351> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba, „Čović: SDA opstruira dogovor o izmjenama izbornog zakona“, *Večernji list* (24. března 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-sda-opstruira-dogovor-o-izmjenama-izbornog-zakona-1478845> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Bećirović: Što prije prestati s destruktivnom politikom i posvetiti se rješavanju životnih pitanja“, *Večernji list* (29. září 2023), <https://www.vecernji.ba/vijesti/becirovic-prestati-s-destruktivnom-politikom-i-posvetiti-se-rjesavanju-kljucnih-zivotnih-pitanja-1713020> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Brkić: S partnerima iz Trojke, Šestorke ili Osmorke možem doći do izmjena Izbornog zakona“, *Večernji list* (27. února 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/brkic-s-partnerima-iz-trojke-sestorke-ili-osmorke-mozem-doci-do-izmjena-izbornog-zakona-1660356> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Cvitanović: Sve dok je ovakvo uređenje BiH, ne pristajem na napuštanje HNS-a“, *Večernji list* (6. září 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/cvitanovic-sve-dok-je-ovakvo-uredenje-bih-ne-pristajem-na-napustanje-hns-a-1521167> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Čavara: Krize se smišljaju i provociraju kako ne bi promijenili Izborni zakon“, *Večernji list* (19. února 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/cavara-krize-se-smisljaju-i-provociraju-kako-ne-bi-promijenili-izborni-zakon-1380288> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Čović razgovarao s Lajčakom o europskom putu BiH i Izbornom zakonu“, *Večernji list* (10. července 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-razgovarao-s-lajcakom-o-europskom-putu-bih-i-izbornom-zakonu-1507082> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Čović: Izborni zakon pitanje svih pitanja“, *Večernji list* (1. března 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-izborni-zakon-pitanje-svih-pitanja-1229735> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Čović: Ključan je dogovor Hrvata i Bošnjaka“, *Večernji list* (3. prosince 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-kljucan-je-dogovor-hrvata-i-bosnjaka-1451110> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Čović: S Izetbegovićem i dalje imamo različite poglede o izmjenama Izbornog zakona BiH“, *Večernji list* (29. září 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/covic-s-izetbegovicem-i-dalje-imamo-razlicite-pogled-e-o-izmjenama-izbornog-zakona-bih-1434615> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Evo što, uistinu, predviđa HNS-ov prijedlog izmjena Izbornog zakona“, *Večernji list* (17. února 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/evo-sto-uistinu-predvida-hns-ov-prijedlog-izmjena-izbornog-zakona-1379891> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Hrvati nastavljaju inzistirati na izmjeni Izbornog zakona kako bi spriječili preglasavanje od brojnijih Bošnjaka“, *Večernji list* (6. října 2019), <https://www.vecernji.ba/vijesti/hrvati-nastavljaju-inzistirati-na-izmjeni-izbornog-zakona-kako-bi-sprijecili-preglasavanje-od-brojnijih-bosnjaka-1350340> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Izmjenama Izbornog zakona osigurati uravnoteženost građanskog i onoga što bi trebalo predstavljati kolektivitete u BiH“, *Večernji list* (21. ledna 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izmjenama-izbornog-zakona-osigurati-uravnotezenost-gradanskog-i-onoga-sto-bi-trebalo-predstavljati-kolektivitete-u-bih-1462666> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Izmjene Izbornog zakona moraju osigurati legitimno predstavljanje konstitutivnih naroda“, *Večernji list* (15. února 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/izmjene-izbornog-zakona-moraju-osigurati-legitimno-predstavljanje-konstitutivnih-naroda-1226578> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Komšićeva kandidatura je potvrda da moramo ići u izmjene izbornog zakona“, *Večernji list* (12. ledna 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/komsiceva-kandidatura-je-potvrda-naseg-ispravnog-opredjeljenja-da-moramo-ici-u-izmjene-izbornog-zakona-1219586> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Konaković o tvrdnjama da je sporazum o koaliranju pisao HDZ: Velikim dijelom jeste, nešto smo mi“, *Večernji list* (25. listopada 2022), <https://www.vecernji.ba/vijesti/konakovic-o-tvrdnjama-da-je-sporazum-o-koaliranju-pisao-hdz-velikim-dijelom-jeste-nesto-smo-mi-1636529> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Najkasnije do polovine sljedeće godine izmijeniti Izborni zakon, to je najveći problem BiH“, *Večernji list* (20. listopada 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/najkasnije-do-polovine-sljedece-godine-izmijeniti-izborni-zakon-to-je-najveci-problem-bih-1447725> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Nema vlasti bez izmjena Izbornog zakona, rješenje treba zadovoljiti Mostar, Dom naroda i Predsjedništvo BiH“, *Večernji list* (24. října 2018), <https://www.vecernji.ba/vijesti/nema-vlasti-bez-izmjena-izbornog-zakona-rjesenje-treba-zadovoljiti-mostar-dom-naroda-i-predsjednistvo-bih-1278497> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Predsjedništvo HDZ BiH: Politički prioriteti su jasno definirani i Izborni zakon BiH je prvi među njima“, *Večernji list* (5. března 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/predsjednistvo-hdz-bih-politicki-prioriteti-su-jasno-definirani-i-izborni-zakon-bih-je-prvi-medu-njima-1474051> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Bošković: Izborni zakon je pitanje svih pitanja u BiH“, *Večernji list* (3. června 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/boskovic-izborni-zakon-je-pitanje-svih-pitanja-u-bih-1497695> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Pristupanje NATO savezu je prioritet; Hrvate nitko neće svesti na nacionalnu manjinu“, *Večernji list* (31. srpna 2019), <https://www.vecernji.ba/vijesti/pristupanje-nato-savezu-je-prioritet-hrvate-nitko-nece-svesti-na-nacionalnu-manjinu-1342184> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Razmatranje zahtjeva za hitni postupak za prijedlog izmjena Izbornog zakona BiH“, *Večernji list* (7. července 2020), <https://www.vecernji.ba/vijesti/razmatranje-zahtjeva-za-hitni-postupak-za-prijedlog-izmjena-izbornog-zakona-bih-1415548> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Svi Hrvati stoje iza Izbornog zakona; Ako u Sarajevu toliko žele građansku državu možemo je dobiti za dva dana...“, *Večernji list* (17. listopadu 2021), <https://www.vecernji.ba/vijesti/svi-hrvati-stoje-iza-izbornog-zakona-ako-u-sarajevu-toliko-zele-gradansku-drzavu-mozemo-je-dobiti-za-dva-dana-1539998> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vecernji.ba. „Za razliku od Bošnjaka i Srba, Hrvati iz BiH nisu bili predstavljeni na summitu u Beogradu“, *Večernji list* (10. října 2019), <https://www.vecernji.ba/vijesti/za-razliku-od-bosnjaka-i-srba-hrvati-iz-bih-nisu-bili-predstavljeni-na-summitu-u-beogradu-1351177> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Vijesti.ba. „Čolak: Bez izmjena Izbornog zakona idemo u ćorsokak“, *Dnevni avaz* (26. února 2018), <https://avaz.ba/vijesti/bih/355595/colak-bez-izmjena-izbornog-zakona-idemo-u-corsokak> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Sekundární zdroje

Banning, Tim. „The ‘Bonn Powers’ of the High Representative in Bosnia Herzegovina: Tracing a Legal Figment“, *Goettingen Journal of International Law* 6, č. 2 (2014): 259–302, https://gojil.eu/issues/62/62_article_banning.pdf (poslední přístup 1. prosince 2022).

Bašić, Amra. „Sejdić-Finci and Pilav: Bosnia-Herzegovina’s Road to Implementation of the European Convention on Human Rights“. *Transitional law & Contemporary problems* 29, č. 1 (2019): 569–610, <https://www.proquest.com/openview/15a8ad5eafdcc18b127767f5f510d8ba/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2032727> (poslední přístup 20. října 2022).

Bauerová, Helena. *Bosna a Hercegovina jako konsociační demokracie: analýza aplikovatelnosti Lijphartova modelu*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2013.

Bell, Jared O. „Dayton and the Political Rights of Minorities: Considering Constitutional Reform in Bosnia and Herzegovina after the Acceptance of its Membership Application to the European Union“, *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe* 17, č. 2 (2018): 17–46, <http://www.ecmi.de/fileadmin/downloads/publications/JEMIE/2018/OBell.pdf> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Belloni, Roberto. „Bosnia: Dayton is Dead! Long Live Dayton!“, *Nationalism and Ethnic Politics* 15, č. 3–4 (11. prosince 2009): 355–375, <https://doi.org/10.1080/13537110903372367> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Belloni, Roberto. *State building and International Intervention in Bosnia*. London: Routledge, 2007.

Belloni, Roberto. *The rise and fall of peacebuilding in the Balkans*. Cham: Palgrave Macmillan, 2020.

Beneš, Vít. „Diskurzivní analýza“. In *Metodologie výzkumu politiky*, ed. Vít Beneš a Petr Drulák. Praha: Sociologické nakladatelství, 2019, 277–300.

Bose, Sumantra. „The Bosnian State a Decade after Dayton“. *International Peacekeeping* 12, č. 3 (5. srpna 2006): 322–335, <https://doi.org/10.1080/13533310500074028> (poslední přístup 20. října 2022).

Cohen, Lenard J. „The Balkans Ten Years After: From Dayton to the Edge of Democracy“. *Current history* 104, č. 685 (2005): 365–373, <http://www.jstor.org/stable/45318686>. (poslední přístup 20. října 2022).

Čermák, Petr. „Local Ethnopolitics in the Balkans: An Opportunity for Post-Conflict Moderation?“. Disertační práce, Masarykova univerzita, 2021, https://is.muni.cz/th/a7uf1/Cermak_dissertation_final.pdf (poslední přístup 22. dubna 2024).

Fondacija Centar za javno pravo, „Aktuelni prijedlog izmjena Izbornog zakona Bosne i Hercegovine“. *Sveske za javno pravo* 12 (prosinec 2013): 3–10, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=534028> (poslední přístup 20. října 2022).

Hayden, Robert M. „Postmortem on a Stillborn Census: Bosnia-Herzegovina, 2013–16“, *Ethnopolitics* 20, č. 3 (2021): 317–340, <https://doi.org/10.1080/17449057.2020.1821335> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Hirschová, Milada. *Pragmatika v češtině*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

Hořejší, Michal. „Kritická analýza diskurzu o Národním parku Šumava“. Disertační práce, Univerzita Karlova, 2020, <http://hdl.handle.net/20.500.11956/117583> (poslední přístup 10. dubna 2024).

Ibrahimagić, Omer. „Bosna i Hercegovina je nacionalna država Bosanaca“. *Godišnjak Bošnjačke zajednice kulture »Preporod«*, č. 1 (2010): 26–38, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=65197> (poslední přístup 20. října 2022).

Išerić, Enver. „Bosna i Hercegovina před ustavnim izborom“. *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici* 4, č. 7 (2011): 353–367, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=220173> (poslední přístup 20. října 2022).

Kasapović, Mirjana. *Bosna i Hercegovina 1990. – 2020., Rat, država i demokracija*. Zagreb, Školska knjiga, 2020.

- Kasum, Damir. „Vývoj politického systému Bosny a Hercegoviny po Daytonu a jeho současná podoba“. *Středoevropské politické studie* 8, č. 2–3 (2006): 327–341, <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4182/6085> (poslední přístup 1. prosince 2022).
- Keil, Soeren a Anastasiia Kudlenko. „Bosnia and Herzegovina 20 Years after Dayton: Complexity Born of Paradoxes“. *International Peacekeeping* 22, č. 5 (5. listopadu 2015): 471–489, <https://doi.org/10.1080/13533312.2015.1103651> (poslední přístup 20. října 2022).
- Korajlić, Mirza. „Izborni modaliteti Predsjedništva BiH: poticaji odluke Sejdić/Finci“. *Sveske za javno pravo* 2, č. 3 (2011): 34–45, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=535930> (poslední přístup 20. října 2022).
- Kostić, Roland. „Tranziciona pravda i pomirenje u Bosni i Hercegovini: čije uspomene, čija pravda?“. *Sociologija*, č. 4 (2012): 649–666, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=45036> (poslední přístup 1. prosince 2022).
- Kostovicova, Denisa. „Republika Srpska and its Boundaries in Bosnian Serb Geographical Narratives in the Post-Dayton Period“. *Space & Polity* 8, č. 3 (prosinec 2004): 267–287, <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=e39128c3-3d7f-4769-bc76-38feda58a755%40sessionmgr4006> (poslední přístup 1. prosince 2022).
- Lebeda, Tomáš. „Volební systémy“. In Miroslav Novák et. al., *Úvod do studia politiky*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2019, 673–714.
- Lehečková, Eva a Michal L. Hořejší. „Ruth Wodaková“. *Studie z aplikované lingvistiky* 6, č. 1 (leden 2015): 125–142, https://sites.ff.cuni.cz/studiezaplikovanelingvistiky/wp-content/uploads/sites/19/2018/01/eva_leheckova_michal_horejsi_125-142.pdf (poslední přístup 10. dubna 2024).
- Ljubić, Božo a Josip Merdžo. „Reforma izbornog zakonodavstva – prvi korak ka ostvarenju hrvatske suverenosti i funkcionalnosti BiH“. *Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti* 22, č. 1 (2018): 251–273, <https://hrcak.srce.hr/file/341273> (poslední přístup 20. října 2022).
- Mavrikos-Adamou, Tina. „Leader-dominated Ethnic Parties and Dysfunctional Institutional Design in Bosnia-Herzegovina and Kosovo“. In *State-Building and Democratization in Bosnia and Herzegovina*, ed. Soeren Keil a Valery Perry. New York: Routledge, 2015, 173–192.

Milorad Dodik“. *Democracy and Security in Southeastern Europe* 12-13 (2013): 7-33, Mujkić, Asim. „Bosna i Hercegovina i izazovi konsocijacije“. *ODJEK – Revija za umjetnost, nauku i društvena pitanja*, č. 1 (2007): 6–12, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=198826> (poslední přístup 20. října 2022).

Pehar, Dražen. „Dediskurzacija: prilog razumijevanju nastanka ‚stanja rata‘ u post-daytonskoj Bosni i Hercegovini“. *Politička misao* 52, č. 2 (2015):83–108, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=297785> (poslední přístup 20. dubna 2024).

Pehar, Dražen. *Peace as War: Bosnia and Herzegovina Post-Dayton*. Budapest: Central European University Press, 2019. www.jstor.org/stable/10.7829/j.ctvh8r0p6 (poslední přístup 20. září 2019).

Pehar, Dražen. *Peace as War: Bosnia and Herzegovina Post-Dayton*. Budapest: Central European University Press, 2019. www.jstor.org/stable/10.7829/j.ctvh8r0p6 (poslední přístup 1. prosince 2022).

Pejanović, Mirko. „Promjena etničke strukture opština u Bosni i Hercegovini prema popisu stanovništva 2013. godine“, In *Demografske i etničke promjene u BiH*, ed. Ivan Cvitković. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 2017, 70–92, <https://publications.anubih.ba/bitstream/handle/123456789/54/Demografske%20i%20etnicke%20promjene%20za%20stampu2.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Pepić, Ivan. „A war by other means? Conceptions of democracy and the election law in Bosnia and Herzegovina“. *Anali hrvatskog politološkog društva* 15, č. 1 (2018): 29–58, dostupné na: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=748282> (poslední přístup 20. října 2022).

Pepić, Ivan. „A war by other means? Conceptions of democracy and the election law in Bosnia and Herzegovina“, *Anali Hrvatskog politološkog društva* 15, č. 1 (2018): 29–58, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=748282> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Ramić, Anela. „Dejtonski mirovni sporazum i njegova realnost“. *Pregled – časopis za društvena pitanja* 53, č. 1 (2012): 211-229, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=109474> (poslední přístup 1. prosince 2022).

- Sadiković, Elmir. „Savremeni federalizam i Bosna i Hercegovina“. *STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja*, č. 17 (2014): 130–141, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=219282> (poslední přístup 20. října 2022).
- Sahadžić, Maja. „Izbori i izborni sistem Bosne i Hercegovine“. In *Država, politika i društvo u Bosni i Hercegovini – Analiza postdejtonskog političkog sistema*, Damir Banović, Saša Gavrić, Dragan S. Marković. Sarajevo: Sarajevo Open Centre, 2011, 397–415, <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=801927> (poslední přístup 1. prosince 2022).
- Schneiderová, Soňa. *Analýza diskurzu a mediální text*. Praha: Karolinum, 2015. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=1194896&lang=cs&site=ehost-live> (poslední přístup 10. dubna 2024).
- Staníček, Branislav. „Bosnia and Herzegovina: Electoral and constitutional reforms: Political and legal analysis of the Ljubić case and related legal decisions“. *European Parliamentary Research Service* (duben 2022), [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729361/EPRS_BRI\(2022\)729361_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729361/EPRS_BRI(2022)729361_EN.pdf) (poslední přístup 1. prosince 2022).
- Starčević-Srkalović, Lejla. *The democratization process in post-Dayton Bosnia and Herzegovina and the role of the European Union*. Baden-Baden: Nomos, 2010.
- Toal, Gerard. „‘Republika Srpska will have a referendum‘: The rhetorical politics of Milorad Dodik“, *Democracy and Security in Southeastern Europe* 12–13 (2013): 7–33, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=274071> (poslední přístup 1. března 2024).
- Žíla, Ondřej a Petr Čermák. „Does Džeko Live in Bosnia and Herzegovina?: Demographics as a Hostage of Ethno-politics in the 2013 Census“, *East European Politics and Societies and Cultures* 35, č. 4 (2020): 1013–1042, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1013326> (poslední přístup 1. prosince 2022).
- Žíla, Ondřej. *'Jedna si jedina moja domovina?': etno-demografické proměny Bosny a Hercegoviny v letech 1945-2013*. Praha: Charles University in Prague, Faculty of Arts Press, 2014.

Žíla, Ondřej. „Bosna a Hercegovina“. In *Státy západního Balkánu v uplynulém čtvrtstoletí a perspektivy jejich vývoje*, Jan Pelikán, Tomáš Chrobák, Jan Rychlík. Praha: Vydavatelství FF UK / Faculty of Arts Press, Charles University, 2016, 73–135, <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=nlebk&AN=1457601&lang=cs&site=eds-live&scope=site> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Žíla, Ondřej. „Ochromená Bosna a Hercegovina: politický a společenský vývoj v postdaytonském období“. *Dějiny a současnost*, č. 9 (2013): 48–51, https://www.academia.edu/6611774/ŽÍLA_O_Ochromená_Bosna_a_Hercegovina_politický_a_společenský_vývoj_v_postdaytonském_obdob%C3%AD_In_Dějiny_a_současnost_č_9_2013_s_48_51 (poslední přístup 1. prosince 2022).

Žíla, Ondřej. „Poločas rozpadu? *Porta Balkanica* 10, č. 1–2 (2018): 5–19, <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/138943> (poslední přístup 1. prosince 2022).

Teze Diplomové práce

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS
Závěrečné teze student odevzdává ke konci Diplomního semináře III jako součást magisterské práce a tyto teze jsou spolu s odevzdáním magisterské práce do SIS předpokladem udělení zápočtu za tento seminář.
Jméno: Bc. Kryštof Tomeczek
E-mail: 66653832@fsv.cuni.cz
Specializace (uveďte zkratkou)*: BES
Semestr a školní rok zahájení práce: ZS, 2021/2022
Semestr a školní rok ukončení práce: LS, 2023/2024
Vedoucí diplomového semináře: Mgr. Daniela Kolenovská, Ph.D.
Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D.
Název práce: Možnosti a limity reformy daytonského rámce: reforma volebního zákona Bosny a Hercegoviny
Charakteristika tématu práce (max 10 řádek): Bosna a Hercegovina (dále jen BaH) se potýká s problémy plynoucími z implementace ústavy, kterou obsahovala Daytonská mírová dohoda z roku 1995. Tato kompromisní mírová dohoda sice zastavila ozbrojený konflikt, nedokázala však vyřešit jeho příčiny. Přímý vojenský konflikt se následně přenesl do politického prostředí. Mezi nejzávažnější a silně kritizované nedostatky bosenské Ústavy patří nedokonale nastavené sdílení moci mezi příslušníky konstitutivních národů, na jehož základě jsou určitým skupinám bosenských obyvatel upírána některá politická práva. V této souvislosti se intenzivně, prozatím však bez výsledku, debatuje o nutnosti změny volebního zákona BaH. Tato změna je úzce provázána s komplexnější reformou daytonského rámce. Více než dvě dekády polemik o reformě daytonského pořádku však nepřinesly žádnou zásadní změnu. Hlavními důvody neúspěchu vyjednávání jsou především křehkost daytonského rámce, složité hledání konsenzu mezi politickými elitami jednotlivých konstitutivních národů, jejich nacionalistická rétorika, a pro ně výhodný přetrvávající status quo.
Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Od zadání projektu nedošlo k žádnému zásadnímu posunu tématu práce. Byla ujasněna metodologie, došlo k zúžení výběru sledovaných médií a k vyprecizování časového ohraničení zkoumaného období.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu): Úvod Kontextuální část Teoreticko-metodologická část Analytická část Závěr
Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek): Cílem práce bylo stanovit, jak se k reformě volebního zákona staví bosňácké a bosenskochorvatské politické elity, jaké jsou jejich proklamované priority, jak jsou jimi tyto priority legitimizovány, a v čem se navzájem liší. Komparace těchto diskurzů prokázala vzájemnou neslučitelnost pohledů bosňáckých a bosenskochorvatských politických elit na způsob reformy volebního zákona. Výsledky analýzy umožnily dokumentovat, jakým způsobem poskytuje daytonský rámec prostor pro rozvoj protichůdných diskurzů, které by se daly charakterizovat jako „pokračování války jinými prostředky“. Politické elity se vzájemně obviňovaly z blokování vyjednávání o reformách, šířily svými projevy strach a nejistotu a označovaly protistranu za hrozbu. Dále bylo zjištěno, že v rámci bosňácké politické elity vykristalizovalo několik názorových proudů ohledně reformy volebního zákona, zatímco bosenskochorvatské politické elity prosazovaly poměrně jednotnou agendu.

Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):

Bašić, Amra. „Sejdić-Finci and Pilav: Bosnia-Herzegovina’s Road to Implementation of the European Convention on Human Rights“. *Transitional law & Contemporary problems* 29, č. 1 (2019): 569–610, <https://www.proquest.com/openview/15a8ad5eafdcc18b127767f5f510d8ba/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2032727> (poslední přístup 20. října 2022).

Bell, Jared O. „Dayton and the Political Rights of Minorities: Considering Constitutional Reform in Bosnia and Herzegovina after the Acceptance of its Membership Application to the European Union“. *Journal on ethnopolitics and minority issues in Europe* 17, č. 2 (2018): 17–46, http://www.ecmi.de/fileadmin/downloads/publications/JEMIE/2018/O_Bell.pdf (poslední přístup 20. října 2022).

Belloni, Roberto. *The rise and fall of peacebuilding in the Balkans*. Cham: Palgrave Macmillan, 2020.

Išerić, Enver. „Bosna i Hercegovina před ustavním izбором“. *Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici* 4, č. 7 (2011): 353–367, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=220173> (poslední přístup 20. října 2022).

Kasapović, Mirjana. *Bosna i Hercegovina 1990. – 2020., Rat, država i demokracija*. Zagreb, Školska knjiga, 2020.

Korajlić, Mirza. „Izborni modaliteti Predsjedništva BiH: poticaji odluke Sejdić/Finci“. *Sveske za javno pravo* 2, č. 3 (2011): 34–45, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=535930> (poslední přístup 20. října 2022).

Ljubić, Božo a Josip Merdžo. „Reforma izbornog zakonodavstva – prvi korak ka ostvarenju hrvatske suverenosti i funkcionalnosti BiH“. *Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti* 22, č. 1 (2018): 251–273, <https://hrcak.srce.hr/file/341273> (poslední přístup 20. října 2022).

Mujkić, Asim. „Bosna i Hercegovina i izazovi konsocijacije“. *ODJEK – Revija za umjetnost, nauku i društvena pitanja*, č. 1 (2007): 6–12, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=198826> (poslední přístup 20. října 2022).

Pehar, Dražen. *Peace as War: Bosnia and Herzegovina Post-Dayton*. Budapest: Central European University Press, 2019, www.jstor.org/stable/10.7829/j.ctvh8r0p6 (poslední přístup 20. října 2022).

Pepić, Ivan. „A war by other means? Conceptions of democracy and the election law in Bosnia and Herzegovina“. *Anali hrvatskog politološkog društva* 15, č. 1 (2018): 29–58, dostupné na: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=748282> (poslední přístup 20. října 2022).

Etika výzkumu:**

/

Jazyk práce:

čeština

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí diplomového semináře		
Vedoucí specializace		
Garant programu		

* BAS – Balkánská a středoevropská studia; ES – Evropská studia; NRS – Německá a rakouská studia; RES – Ruská a eurasijská studia; SAS – Severoamerická studia; ZES – Západoevropská studia.

** Pokud je to relevantní, tj. vyžaduje to charakter výzkumu (nebo jeho zadavatel), data, s nimiž pracujete, nebo osobní bezpečnost vaše či dalších účastníků výzkumu, vysvětlíte, jak zajistíte dodržení, resp. splnění těchto etických aspektů výzkumu: 1) informovaný souhlas s účastí na výzkumu, 2) dobrovolná účast na výzkumu, 3) důvěrnost a anonymita zdrojů, 4) bezpečný výzkum (nikomu nevznikne újma).